

DE ZOON VAN DEN DORPSSMID

DOOR

CH. KRIENEN.

In deze Serie verschenen:
JONGENSBOEKEN

In prachtband à f 1.20.

Ing. in gekl. omslag à f 0.75.

(Leeftijd 8—12 jaar.)

EEN DAG UIT VISSCHEN, 2e
druk, door H. BRUINING.

BOUKE, DE HARDELIJDER, 2e
druk, door H. BRUINING.

HAKBEK, DE KRAAI, door
S. FRANKE.

SIP-SU, 4e druk, door N. VAN
HICHTUM.

DE VERDWENEN BRIEFVEN-
TASCH, 2e druk, door F. J.
HOFFMAN.

AVONTUREN OP DEN VEEN-
PLAS, 2e dr., door F. J. HOFF-
MAN.

VAN TWEE JONGENS EN
NOG EEN DERDE, door F. J.
HOFFMAN.

UIT DEN RIDDEERTIJD, 3e dr.,
door C. JOH. KIEVIET.

NOG NIET TE LAAT! 4e druk,
door C. JOH. KIEVIET.

SLAET OP-TEN TROMMELE!
4e druk, door C. JOH. KIEVIET.

DE JONGE MUSICUS, 2e druk,
door C. JOH. KIEVIET.

VEENDORPER JONGENS, 2e
dr., d. JAC. VAN DER KLEI.

DE ZOON VAN DEN DORPS-
SMID, door CH. KRIENEN.

POMMELMAN EN ZIJN
PLEEGKIND, 3e druk, door CH.
KRIENEN.

DE WILDE VOGEL, door G. J.
MEINEN.

De Zoon van den Dorpssmid

door Charles Krienen

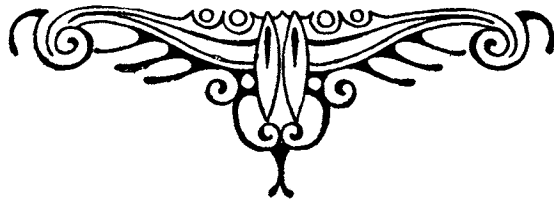
ALKMAAR

GEHR KLUITMAN

De bielemans dansten zonder ophouden op de maat van
't versje,...

DE ZOON VAN DEN DORPSSMID
DOOR CH. KRIENEN

DE ZOON VAN
DEN DORPSSMID

DOOR CH. KRIENEN
GEÏLLUSTREERD DOOR
J. G. KESLER
DERDE DRUK

ALKMAAR-GEBR. KLUITMAN

I.

Waarom Kris Bruin de pet voor vader moet afnemen
en maar even aanslaat. — Een ekstergeschiedenis
en dominé's groote hoed. — Ik verkeer in angst.

Ik zag het levenslicht op een klein Geldersch dorpje. Wil je weten, waar het ligt, zoek dan op de landkaart het kleine riviertje den Ouden IJssel en kies uit de dorpjes, door zijn kabbelende golfjes bespoeld, het liefelijkste, het aardigste en het landelijkste; en je hebt de plaats, waar ik geboren werd.

Aan den kant van de groote beukenlaan, die van Doesburg naar Doetinchem leidt, lag onze smidswoning. Voor de smederij, die links van ons huis lag, stonden twee groote kastanjeboomen, die met hun vijfen zevenvingerige bladeren een koele schaduw boden aan vader en de knechts in de werkplaats. Achter ons huis was een groote tuin, met kerse-, pere- en pruimeboomen op een groot bleekveld. Deze bleek was ons dierbaar. In den winter, als er sneeuw lag, wierpen wij er met sneeuwballen of maak-

ten sneeuwpoppen, zoo groot, dat lange Dries, onze knecht, er niet over heen kon kijken. In den zomer deden wij ons te goed aan de kersen en pruimen en in den herfst aan de appels en peren.

O, die heerlijke kersentijd! Toen ik acht jaar was, mocht ik al in den boom klauteren en eten naar hartelust. En als ik genoeg gegeten had, mijn buik rond, dan plukte ik een groote mand vol voor vader, moeder en zusje Koosje. Als vader mij zag zitten, terwijl hij voor de kleine raampjes der smederij stond, kwam hij naar buiten geloopt en riep hij lachend:

„Fluiten, jongen, fluiten!”

„Waarom, vader?” vroeg ik, alsof ik er niets van begreep.

„Wel jongen, dan kun je niet eten, als je fluit.”

Soms plukten mijn broer Willem en ik een groote mand vol voor burens en kennissen en brachten zelf op groote schalen de kersen bij buurvrouw Buis en buurvrouw Willems en nog vele anderen.

Wat waren de burens lief voor ons in den kersentijd! Niet, dat we op andere tijden reden tot klagen over hen hadden, volstrekt niet. Neen, het waren altijd goede menschen, onze burens, hulpvaardig en gediensstig. Maar in den kersentijd waren ze o, zoo goed en o, zoo hulpvaardig en o, zoo

gedienstig.

Hoe dat kwam, begrepen Willem en ik heel goed en we meenden zelfs, dat vader en moeder zooveel als koning en koningin van de buurt waren, omdat ze de heele buurt van kersen voorzagen en dat het dus niet meer dan billijk was, dat ze vader en moeder met een beetje onderscheiding behandelden. Dat deden ze dan ook wel, verbeeldde we ons en ik gaf Willem groot gelijk, toen hij eens tegen Kris Buis, aan wiens ouders hij een groote schaal kersen gebracht had, zei:

„Nu moet je ook de pet voor vader afnemen.”

Dat sedert Kris zijn pet heeft afgenomen, kan ik niet zeggen, maar wel raakte hij haar zóó eventjes aan, dat vader 't niet zag. Dat was maar goed ook, want ik denk, dat vader er volstrekt niet van gediend was geweest en Willem voor zijn verwaandheid een geduchte berisping zou gegeven hebben. Toch vond ik toen, dat Willem groot gelijk had.

Als we 's morgens naar school gingen, kwamen onze kameraden ons al van ver tegemoet, hun begeerige oogen op onze zakken gericht. En als de laatste bol stonden van de kersen, dan glinsterden hun oogen en smakten ze met de lippen.

We deelden steeds met volle handen van

onzen overvloed uit. En als we dan aan 't uitdeelen waren en een van de jongens zei, om ons in te pakken: „Wat zijn jelui toch rijk!” dan mompelden wij zoo iets van: „Och kom!” maar gaven toch onderwijl den vleier een extra handje vol.

Wat hadden wij een vriendjes in den kersentijd; maar zonderling, als deze voorbij was, verminderde 't aantal allengs.

Wat hadden we altijd veel te vertellen van kunsten en waagstukken, die we hadden uitgehaald in het topje van den boom of op een dunnen zijtak. Ik geloof niet, dat alles waar was, wat we vertelden, evenmin, dat de jongens alles geloofden, maar toch weet ik stellig, dat ze in den kersentijd gelooviger waren dan op andere tijden.

Achter onze bleek met haar vruchtboomen was de moestuin, omringd door een ruim één meter hooge heg. Achter deze heg lag een groot stuk land, wel driehonderd meter lang en wel dertig breed, bezaaid met boekweit en rogge of geheel bepoot met aardappelen; en daarachter — was het heerlijke bosch of beter lagen de heerlijke bosschen met dennen, duizenden en nog eens duizenden, en laantjes van beuken, iepen, berken en andere boomen.

O, die heerlijke bosschen! Daar zongen en kwinkeleerden de vogeltjes, groote en kleine, en sprong het eekhorentje van tak

tot tak en dartelden vlugge konijntjes. Daar tjlpten de musch en het roodborstje, zongen vink en lijster en kwinkeleerde op stille zomeravonden de nachtegaal. Daar krasten de ekster en de meerkol en boorde de specht gaten in de half vermolmde boomen. Daar hipten vlugge kwikstaartjes op 't zachte, groene en helwitte mos, daar gonsden bijen en hommels, vlogen muggen en vliegen en vervulden 't bosch met haar een-tonig gegons. Daar krioelden millioenen mieren, die van 's morgens tot 's avonds werkten, onafgebroken, en takjes, blaadjes en strootjes samendroegen tot een grooten hoop — een berg.

En daar in die heerlijke, vrije bosschen, daar speelden wij soms heele avonden en vermaakten ons, rennende en dravende, tot wij niet meer konden en vermoeid en bezweet ons neervlijden om met den hemel en de wuivende dennetoppen boven ons in te slapen.

Toch ware het te wenschen geweest, dat we niet zoo dikwijls in de bosschen gekomen waren, vooral niet in 't voorjaar, als de vogeltjes eitjes of jongen hadden. Dan gebeurde het wel, dat we de eitjes uit-haalden of de jonge vogeltjes meenamen naar huis en in een kooitje opsloten, waar ze dan meestal na een paar dagen stierven.

Hoe jammer, dat we dat gedaan hebben!

We hoorden in onze jongensonnadenkendheid niet naar klaaglijk getjilp van vink en lijster en 't weemoedig roekoe van de tortelduif. We dachten er niet aan, hoe wreed we waren, en welk een leed we den armen vogeltjes aandeden, die zongen voor ons, voor niet, en daarbij onze vruchtboomen zuiverden van rupsen en ander schadelijk gedierte.

Jammer, we dachten er niet aan, en wat gebeurd is, kan niet verholpen worden — helaas!

Eens, ik zal een jongen van elf jaar geweest zijn, gebeurde er in de bosschen iets, dat ik je vertellen zal.

Op een Zaterdagmiddag was ik alleen 't bosch in gegaan, niet om te draven of te klimmen voor plezier — welke jongen doet zoo iets alleen? — maar om een eksternest uit te halen, dat in een beukeboom zat. De beukeboom stond in een laan, die tusschen het bosch en een groot stuk bouwland liep. Den vorigen dag had ik, met vader voorbijkomende, de oude vogels in en uit het nest zien vliegen, en nu hoopte ik een paar mooie, jonge eksters mee naar huis te brengen.

Vol moed en blijde verwachting klom ik in den boom. Na een moeilijken klim, waarbij ik mijn rechterpols aan een vooruitstekenden stomp leelijk geschaafd had, be-

reikte ik het nest. Ik wrong mijn hand door de dichte doornenkap, die het nest overdekte, maar verbeeld je mijn teleurstelling, toen ik de woning ledig vond. De jonge vogeltjes waren blijkbaar uitgevlogen.

Ontmoedigd en teleurgesteld, met geschaafden pols en bebloede vingers, zette ik mij neer op een dikken tak, iets lager dan 't nest, en keek over de landerijen voor mij. Toen ik daar zoo zat en mijn oogen liet gaan over den omtrek met zijn golvende korenvelden en jong groen struikgewas, verbeeldde ik me, dat ik een luchtreiziger was, die uit een ballon hoog in de lucht dat alles met één oogopslag kon zien.

Vogels vlogen in de blauwe lucht en klepten vroolijk met hun wieken. In de verte zag ik een boer, werkende op 't land, met een grooten hoed met breeden rand op 't hoofd. Ik wuifde hem toe, maar hij zag me niet en werkte rustig door.

In krinkelende wolkjes steeg de blauwe rook uit den schoorsteen van een boerderij omhoog, terwijl op het rieten dak de zon hel schitterde. Dicht bij den voet van den boom, waarin ik zat, zag ik eenige eksters, die blijkbaar een spelletje speelden. Ik keek naar beneden en lette met belangstelling op alle bewegingen, die zij maakten.

Een paar oude eksters waren bezig hun jongen te voeren. Ik zag, hoe ze hun snavel

in den geopenen bek der kleintjes staken, en hoe deze ze weer sloten, als de ouden er wat ingeworpen hadden. Ik zag, hoe de jonge diertjes vroolijk heen en weer hipten, en hoe de ouden hen nakeken, hun kopjes op zij. Terstond begreep ik, dat het de jonge eksters uit 't nest moesten zijn, dat ik meende uit te halen, en voor 't eerst in mijn leven begreep ik, wat een verdriet de oude vogels gehad zouden hebben, als zij hun jongen verloren hadden. Ik schaamde me over mezelf en ik verbeeldde me, dat de oude vogels zoo nu en dan naar boven keken, alsof ze zeggen wilden: „Foei, wat moet jij daar?”

Plotseling vloog het troepje op. Luid lachend streken ze neer in een eikenboschje.

Voor het eerst in mijn leven voelde ik, hoe leelijk en slecht het is, vogelnestjes uit te halen.

Nog onder den indruk van wat ik gezien had, klom ik naar beneden. Halverwege den boom gekomen, hoorde ik stemmen. Ik luisterde, terwijl ik naar beneden keek, scherp toe en zag na eenige oogenblikken twee menschen, die ik wel 't allerminst hier verwachten kon, en die onder mijn boom staan bleven, — den dominé en den veldwachter.

Nu was er zeker niemand op ons dorp, voor wien ik dieper mijn petje afnam, dan

voor den dominé; en ongetwijfeld had ik voor niemand meer vrees dan voor den veldwachter met zijn dikken stok. En toch, ondanks mijn eerbied voor den een, en mijn vrees voor den ander, kwam ik op de gedachte, ze een poets te bakken.

Zonder het minste gedruisch plukte ik enkele beukenootjes, die ik voornemens was één voor één op dominé's hoogen hoed en op veldwachters breede, blauwe pet te werpen.

Ik verwijderde heel stil enkele blaadjes, nam een beukenootje, mikte, liet het los — en pik! klonk het op dominé's mooien, zwarten hoed.

Dominé zag niet op.

„Zou hij 't niet merken?” dacht ik en ondanks mijn vrees, dat hij 't merken zou, wilde ik toch graag, dat hij 't wel merkte en ik wierp twee noten te gelijk naar beneden, die pik, pik, den hoed troffen.

Dit hielp. Dominé bewoog zich — ik verborg me — dominé zette zijn hoed af, en ik zag zijn groot kaal hoofd met enkele witte haartjes, zorgvuldig naast elkaar gelegd.

Met de mouw van zijn jas wischte dominé de schilfertjes, die nog achter gebleven waren, weg, terwijl de veldwachter met zijn dikken stok heldhaftig tegen den boom sloeg, luid schreeuwende:

„Poeah-brr, Poeah-brr!”

„Schreeuw maar, ouwe jongen,” dacht ik; „schreeuw maar, den eekhoorn zul je niet verjagen.”

„Poeah-poeah!” en nog harder dan de eerste maal beukte de veldwachter tegen den boom, die even bewegingloos bleef als de eekhoorn erin.

O, 't was zoo grappig, den veldwachter rond den boom te zien springen, slaande met zijn dikken knuppel en luid schreeuwende: „poeah-brr, poeah!” Ondanks mijn vrees, ontdekt te worden, was de neus van den veldwachter een te verleidelijk mikpunt, dan dat ik verder werkeloos kon blijven zitten.

Ik plukte voorzichtig nog een paar beukenootjes en wierp, nadat de eerste een vergeefsche reis naar beneden had gemaakt, een tweede precies op 's veldwachters dikken neus.

„Au,” schreeuwde de dappere man, wreef met duim en vinger even zijn neus, sprong nog dapperder dan zooeven heen en weer: „poeah-poeah!”

De dominé schaterde 't uit en riep luid: „Een grappige eekhoorn; die schijnt het op je neus gemunt te hebben.”

Intusschen deed hij eenige stappen verder, gevolgd door den veldwachter, die bij wijlen zijn gramstorige blikken naar boven wierp en zeker als een kat naar boven gekropen zou zijn, als hij had kunnen vermoeden, wie

daar huisde.

Na eenige oogenblikken zag ik dominé den weg inslaan naar het dorp, terwijl de veldwachter zich in tegengestelde richting verwijderde. Overtuigd, dat ze ver genoeg weg waren, klom ik vlug den boom uit, waarin ik voor eekhorentje gespeeld had en sloeg den weg naar huis in, aan niets anders denkende dan aan de poets, die ik dominé gebakken had. Ik was niet weinig in mijn schik en trotsch op mijn heldenfeit. En dat 't een heldenfeit is, zal ieder moeten erkennen, die op zijn dorpje een deftigen dominé en een lastigen veldwachter heeft.

Thuis gekomen, vertelde ik 't eerst mijn heldenstuk aan Dries, die er hartelijk om lachte en mij beloofde het aan niemand te zullen vertellen. Toen stapte ik de deur van de huiskamer binnen.

Stel je nu voor: den dominé in hoogsteigen persoon, zittende aan de tafel bij vader en moeder. Had hij me niet zoo gauw opgemerkt, zeker had ik de deur dichtgeslagen en me zoo spoedig mogelijk uit de voeten gemaakt, maar het „Dag Frans!” maakte elke poging tot ontkomen onmogelijk en mij bleef niets anders over dan mijn petje af te nemen en te zeggen: „Dag dominé!”

Dominé stak mij zijn hand toe en ik stak de mijne vooruit; ik voelde dat ze

beefde.

„Waar ben je toch zoo lang geweest, Frans?” vroeg moeder. Bij die vraag steeg me het bloed naar 't hoofd en ik antwoordde, terwijl ik terzijde naar dominé keek: „Naar 't bosch, moeder.”

„Zoo vriendje, en heb je braaf hard geloopt, dat je zoo warm bent en een kleur hebt?” vroeg dominé.

Niet wetende wat te antwoorden, en voelende hoe mijn adem in de keel stokte, bepaalde ik mij met „ja” te knikken en verlegen met mijn pet te draaien. Toen volgde er een pijnlijke stilte, die mij 't bloed naar 't hoofd joeg, terwijl maar één vraag me bezig hield:

„Zou hij weten, zou hij mij gemerkt hebben en niets gezegd hebben om mij te sparen voor den veldwachter?”

Eensklaps zei dominé, me aanziende:

„Frans, wanneer kom je weer eens bij me? Ik heb laatst een paar heel mooie prentenboeken ontvangen, die moet je toch eens komen kijken. En als er een bij is, die je heel mooi vindt, mag je die mischien wel meenemen.”

Ik voelde, dat ik nog meer kleur kreeg; maar nu was het een kleur van schaamte. Wat was dominé toch vriendelijk en goed! Ik mompelde iets, wat dominé zeker niet verstaan kon. Goedig klopte hij mij op de

wang en zei:

„Ga nou maar wat spelen; ik moet nog even met je ouders spreken. Dag, Frans!”

Nog even wierp ik een blik op dominé's hoed. Toen ging ik de deur uit. En ik nam me eerst voor, nooit meer met beukenootjes op den hoed van dominé te mikken.

II.

Waarom we Jacob Pot met eerbied aankijken en gul zijn met pruimen en appels. — Waarom de boerenmeiden gillen en moeder in ongerustheid verkeert. — De koning en de koningin.

Kermis! Op het hooren van dat woord rijst er een tooneel voor oogen van draai-molens en kramen, potsenmakers en jan-klaassen, van schreeuwende, gillende en dansende menschen, groot en klein. Je denkt misschien aan de kermis in de stad of op 't dorp, waar je woont, tenminste als daar de kermis nog bestaat. Want het is best mogelijk, dat je de kermis alleen van hooren zeggen kent. En dan ben je misschien gelukkig bij de gedachte, dat over enkele weken 't feest weer daar is. Je denkt aan vroeg opstaan en laat naar bed gaan, aan koekjes eten en limonade drinken, aan 't verrukkelijke draaien in den molen en 't grijpen naar den ring, en aan de draaiorgels en goochelaars en aan al de drukte en 't lawaai en rumoer, dat nu eenmaal bij een kermis behoort.

Voor mij, van 't Geldersch dorpje, ligt het heerlijke van de kermis heelemaal niet in die dingen. Het is waar, zonder kramen en draaimolens, potsenmakers, muziek en rumoer hadden wij ook geen kermis kunnen houden; maar wat ons jongens 't hoogst op 't hart lag, waar we dagen van te voren niet van konden eten en 's nachts niet van konden slapen, dat was... de schutterij.

Al een maand voor den kermisdag, die altijd den 3en Dinsdag van Augustus werd gevierd, kwamen de dorpsjongens bijeen op den Wolvenheuvel, die op zes minuten afstand van ons dorp in een eikenbosch lag.

„Wij houden vergadering, op de bult, moeder,” zei ik tot antwoord op moeders vraag, waarom ik zoo'n haast had om weg te komen. „Om één uur begint het, en u weet, als ik te laat kom, is alle kans verkeken op een goed baantje.”

Wij hielden vergadering. Alle jongens van 6 tot 15 jaar waren bijeen, om te be-raadslagen over de gewichtige zaak, die al zooveel dagen de hoofden bezig hield en de verwachting spande. Precies klokke één begon de vergadering, die geopend werd door Jacob Pot. Hij begon met te zeggen, dat hij en Frederik Brugge en Jan Spit voor dat jaar oversten waren, omdat ze de oudsten waren van alle jongens beneden de zestien en dat hij, als de alleroudste, de

eerste onder de oversten was. Als Jacob Pot dit gezegd had, keken wij de drie oversten en vooral den eersten eerbiediger aan, dan een schutter van de Haagsche schutterij het zijn overste doen kan. En geen wonder. De eerste overste, na in overleg getreden te zijn met de beide anderen, deelde de baantjes uit onder de overige schutterij-genooten. Het was nu lang niet hetzelfde, met welke betrekking we werden begiftigd, want niet alle ambten in ons leger brachten evenveel geld op en stonden even hoog in aanzien.

De billijkheid en 't recht eischten, dat de betrekkingen verdeeld werden naar den ouderdom, doch ik kan niet zeggen, dat de oversten zich stipt aan deze billijke verdeling hielden. Dikwijls gaven ze hun, die ze op dat oogenblik het best lijdten mochten, de beste baantjes, met terzijdestelling van anderen, die dan niet weinig uit hun humeur waren. Willem en ik, wel wetende hoe 't ging, zorgden er altijd voor, de oversten voor ons in te nemen, door pruimen en kersen met milde handen onder hen uit te deelen.

Onder de oversten stond de vaandeldrager, of de vaandelslager, zooals hij door ons genoemd werd. Dan volgden de tamboer met den tamboer-majoor, de bielemans, de groote en kleine ijzeren-piekdraggers, de

schijf- en boogdrager, de houten-piekdragers en verder vlaggetjes-dragers. Als de betrekkingen verdeeld waren, trokken we zingend om den heuvel en daarna door het dorp.

Toen ik elf jaar was, bekleedde ik voor 't eerst de betrekking, waarop ik al jaren lang begeerig mijn oogen geslagen had, maar die ik tot nog toe, om mijn jonge jaren, nog niet gekregen had. Ik was tamboer. De trom, die bij den eersten overste thuis op den zolder lag, werd naar mijn huis overgebracht en dagelijks oefende ik me, teneinde op den grooten dag, als de optocht zou plaats hebben, een echte tamboer te zijn.

Zondagmiddag, vóór de kermis, hielden wij onzen eersten optocht, niet door het dorp, maar door een buurtschap, dicht bij ons dorp gelegen, waar boeren woonden, die veel geld en veel pruimen, appels en peren hadden.

Om één uur vertrok de stoet. Voorop liep de eerste overste, met getrokken sabel, gekleed in zwarte jas en witte broek, met gouden epauletten op den schouder en een dito sjerp om 't middel. Links van den troep marcheerden de twee andere oversten, de een met witte, en de ander met roode epauletten en sjerpen, en beiden in witte broeken.

Achter den eersten overste liep de vaan-

delslager ook met witte broek en sjerp. Het groote vaandel droeg hij in de hand. Dan volgde ik — de tamboer — met epauletten op den schouder, een korte witte kuitbroek aan en een steek op. Naast mij ging de tamboer-majoor, zijn jas voorzien van breede gele biezen en zijn hoed versierd met een lange haneveer.

Achter ons liepen de bielemans, drie in getal, de grappenmakers van den troep. Ze waren zoo gek mogelijk gekleed. Op hun hoofd droegen zij een lange, witte slaapmuts of een hoogen, zwarten hoed. Hun gezicht was bruin of zwart gemaakt. Op hun neus droegen zij een grooten bril en onder hun neus een langen, bruinen, zwarten of witten knevel, gemaakt van paardenhaar en met lijm vastgekleefd. Jas en broek hadden allerlei kleuren, groen, blauw, wit en zwart.

De piek,- boog- en vlaggetjesdragers bezaten geen uniform, zooals wij. Sommigen droegen een witte broek, anderen een wit lintje om de pet, maar hadden overigens geen eigenaardig kostuum. Dat was ook niet noodig — ze gingen alleen mee voor opluistering.

Zingend trok de stoet het dorp uit — ik sloeg de trom, die met een riem om mijn middel was vastgemaakt, en ik verzeker je, dat ik er trotsch op was, de grootste levensmaker van den troep te zijn. De bielemans,

zoo genoemd omdat ze een biel of bijl droegen, dansten zonder ophouden op de maat van 't versje, dat door den troep gezongen werd.

Alle boeren kregen een bezoek. Waren we dicht bij een boerderij, dan ging één der oversten met de twee groote piekdragers vooruit, om verlof te vragen, „voor te trekken.” Werd 't gevraagde verlof gegeven, dan trok de stoet voor de boerenhofstede, waar de boer, de boerin en de kinderen met knechts en meiden ons lachend ontvingen.

Op een teeken van den eersten overste zweeg de trom, het zingen hield op, en de overste, naar voren tredende, sprak met luide stem: „Het vaandel zal geslagen worden ter eere van —” en hij noemde den naam van den boer en diens vrouw. Dan ging de vaandeldrager uit 't gelid, zocht een vrije ruimte op en sloeg het vaandel nu eens om zijn middel, dan weer om hals en beenen. De bielemans dansten vroolijk in 't rond en liepen op de meiden toe, die luid gillende weg vlogen voor de zwarte nikkers. Ik sloeg de trom zoo hard ik kon en de gansche troep zong een: „Wij leven vrij!” of „Lang zullen ze leven!” De boer en zijn vrouw lachten, en de kinderen dansden om den troep heen.

Als we eenige minuten gezongen, getamboerd en gesprongen hadden, haalde de

boer zijn beurs te voorschijn en gaf den overste een fooi, soms een kwartje, maar meestal wel twee, en een enkele maal zelfs een gulden. Niet zelden werd de gansche stoet onthaald op pruimen, vroege appels en peren. Had de overste de fooi ontvangen, dan commandeerde hij: „halt!” De stoet zweeg en de aanvoerder sprak, om te bedanken voor hetgeen wij ontvangen hadden:

„Schiet vuur, hoerah!” en dan schreeuwden wij allen en ik sloeg de roffel en de vaandelslager stak 't vaandel hoog op en de bielemans dansten of liepen de gillende meiden na en voort ging het naar een andere boerderij.

Weigerde een boer ons te ontvangen, dan liepen we natuurlijk door en waren boos en scholden hem uit. Maar dat gebeurde niet veel, want de meeste boeren vonden ons bezoek wel aardig.

Vermoeid kwamen we 's avonds in ons dorp terug. De vaandelslager, bielemans, tamboer en majoor kregen ieder een kwartje, de overigen kregen niemendal en de oversten verdeelden de rest.

Op den kermis dag trokken wij het dorp door. De stoet was dan opgeluisterd door twee bloemenmeisjes, die een mandje met bloemen droegen en in 't wit gekleed waren. Waren we 't gansche dorp door geweest,

dan gingen we in de wei bij den molen op de schijf schieten.

Hij, die de schijf precies in 't midden doorboorde, was voor dien dag koning en koos zich tot koningin een van de bloemenmeisjes. De koning gaf zijn koningin een arm, het andere bloemenmeisje liep voor het deftige paar, de vaandelslager hield zijn vlag over beiden, de tamboer sloeg den roffel en zingende het: „Lang zullen ze leven!” trok de stoet naar 't kasteel van den Baron, dat vlak bij ons dorp lag. De Baron was dan altijd heel royaal en gaf aan koning en koningin een mooi cadeau, meestal een horloge voor den koning en een gouden armband voor de koningin. Het andere meisje kreeg een rijksdaalder of zoo iets.

Nu was de schutterij afgeloopen. Nadat de oversten allen betaald hadden en bogen, pieken, vaandels, enz. opgeborgen waren, gingen we naar huis, waar we ons een boterham goed lieten smaken.

Als de kleine schutterij was afgeloopen, begon de groote, die evenals de onze was ingericht, maar zonder piekdragers, tamboer enz. De deelnemers aan de groote schutterij droegen een geweer en voorop ging de muziek, die voor die gelegenheid in de stad gehuurd was.

Ook werd er door de grooten naar den

ring gereden. Ook hierbij koos de koning een koningin, die achter den koning op zijn paard moest zitten. Ze hield de rechterhand om het middel van haar gemaal geslagen, terwijl zij zich met de linkerhand vasthield aan den zakdoek, die om den staart van 't paard gebonden was.

Eens was mijn vader koning van de ringrijders en mijn moeder natuurlijk de koningin. Moeder gilde, toen zij op 't paard getild was. Angstig klemde zij zich aan vader vast, als 't paard met zijn staart sloeg om de vliegen weg te jagen, en riep zij: „O, vader! ik val, ik val!”

„Moedertje,” zei vader dan, „gedraag je waardig, zooals het een koningin betaamt en schreeuw niet zoo hard, anders rollen we nog met paard en al onderstboven. Foei, is dat een gedrag voor een koningin?”

Ondanks mijn vrees, dat moeder er af zou vallen, moest ik toch hartelijk om haar angst en om haar benauwd gezicht lachen.

Was ook de plechtigheid van 't ringrijden afgelopen, dan keerde voor een oogenblik de rust in ons dorp terug. Ieder spoedde zich naar huis om te eten; want dat moest op z'n tijd toch ook gebeuren.

Bij ons in huis aten we op iederen kermisdag kippesoep, stokvisch met rijst en aardappelen, en rijstepap met suiker. Dat kregen wij anders lang niet alle dagen en

't smaakte ons bijzonder lekker, zoodat Willem en ik verklaarden: „Het prettigste van de kermis is de schutterij en maaltijd.”

De rest van den dag zaten wij in den draaimolen, aten koekjes aan de kramen en draaiden voor een cent. De groote menschen dansten in de danstent, die dichtbij de herberg was opgeslagen, tot laat in den nacht. Wij kinderen mochten niet dansen en konden het ook niet, maar we sprongen wat om de tent heen en staken voetzoekers af, of vormden een orkest, dat meer leven maakte dan de muzikanten binnen.

't Was altijd laat, eer we op zoo'n kermisdag op ons bed kwamen. En dikwijls konden we dan nog niet in slaap komen, omdat we zoo opgewonden waren door de pret, die we zoo'n dag beleefd hadden.

III.

Dirk Blommers zet een benauwd gezicht en buurvrouw houdt de handen voor haar oogen. — Vrouw Spruit vertelt een geheim en dikke Teunis Boltens schudt ongeloovig 't hoofd. — Verder: een heel droevige geschiedenis.

In mijn jongen tijd konden de dorpeligen niet zoo gemakkelijk en niet zoo goedkoop ons dorp verlaten, om verre familieleden of Arnhem, dat vier uren van onze woonplaats aflag, te bezoeken; want er was toen nog geen stoomtram, die zooals thans de verbinding tusschen ons dorp en de omgelegen plaatsen tot stand bracht.

Het eenige vervoermiddel voor personen was de diligence, die iederen dag een paar keer door ons dorp kwam. Om goederen te vervoeren reden dagelijks groote vrachtwagens met paarden bespannen, die bellen aan den hals en netten met groote kwasten om den kop droegen.

Het was in die dagen een heele onderneming om op reis te gaan, niet alleen om den langen duur van de reis, maar ook en

vooral, omdat het zooveel geld kostte. En veel geld hadden de menschen op ons dorp niet, behalve de oude baron, die paarden en rijtuigen en een deftigen koetsier had, en op 't kasteel woonde.

Wat hadden we vaak pret met de diligence, als we er naast liepen, schreeuwende en zingende, terwijl de koetsier op den bok een deuntje op zijn hoorn blies. We liepen zoolang, tot we niet meer konden en hijgende aan den kant van den weg neervielen. Dan lachte de voerman en zette, als om ons te plagen, nogmaals den hoorn aan den mond. Soms klommen we achter op de tree van de diligence, als de koetsier ons niet opmerkte, of kropen er wel eens in en reden dan een eind mee.

Een was Dirk Blommers erin gekropen, toen de diligence voor de herberg stil stond. Omdat er geen passagiers waren, ging de conducteur, die van gezelligheid hield, bij den voerman op den bok zitten en zij zagen Dirk Blommers niet, die als een groote mijnheer op de kussens zat en tegen ons lachte.

Voort reed de diligence met Dirk erin en wij bleven voor de herberg staan en lachten en schreeuwden zóó hard, dat de voerman nog eens omkeek en met zijn zweep wuifde. Een eindweegs konden wij de diligence met onze oogen volgen, en

wij waren verwonderd, dat, toen het voertuig den hoek van de straat omvloog, Dirk Blommers nog maar altijd niet uitgestapt was.

„Hoe zou 't met hem afloopen?” vroegen we elkaar. „Waarom zou hij nog niet uitgestapt zijn?”

Wel een uur bleef Dirk weg. Eindelijk zagen we hem in de verte aankomen en onder luid: „hei! hei!” liepen we hem tegemoet.

Op onze vragen kregen wij een kort en weifelend antwoord en wij vonden, dat hij er erg beteuterd uitzag.

„Heb je slaag gehad, Dirk?” vroeg ik.

„Welneen, hoe kom je erbij; ik zat daar nog al niet lekker.”

„En ben je er stilletjes uitgekropen, of heeft de conducteur je gemerkt?” vroeg een ander.

„Hij heeft me niet gemerkt,” zei Dirk; maar wij zagen allen, dat hij jekte en dat er meer achter school.

Den volgenden dag vertelde de conducteur onder luid gelach van de jongens, dat Dirk Blommers de deur niet open had kunnen krijgen, dat hij geschreeuwd had als een mager varken en dat hij, de conducteur, hem er uit gelaten had, maar de koetsier hem nog een paar ferme striemen met de zweep naar huis had meegegeven.

Dat had Dirk ons niet verteld en wij plaagden hem er voortaan dikwijls mee en zeiden: „Moet je nog in de diligence, Dirk, of loop je liever?”

Van al de menschen op 't dorp had moeder het meest van de wereld gezien. Ik reken den baron natuurlijk niet mee, want die was al de heele wereld door geweest, zooals men zei.

Moeder was in Den Haag geweest, toen zij een meisje van achttien jaar was en moeder had er gediend bij den grootsten meneer.

Als moeder van haar reis vertelde, wanneer er visite bij ons was van buren of kennissen — hoe ze 's morgens om zeven uur was weggegaan en eerst 's middags om vijf uur in Den Haag was aangekomen, en hoe de locomotief had gesuisd en geraasd, dan hield buurvrouw de handen voor de ooren en riep uit: „Mensch, mensch, hoe durfde je 't wagen!” En allen waren 't met buurvrouw eens, dat zoo'n reis naar Den Haag een heel waagstuk was.

„Moeder,” zei ik dan, „wil u met mij eens uitgaan? Ik durf wel.”

„Neen jongen, je bent nog te jong. Als je ouder bent, kun je nog genoeg van de wereld zien.”

„Heb maar geduld,” liet vrouw Spruit zich hooren, „heb maar geduld. 't Zal zoo

lang niet duren, of we hebben hier ook een locomotief, want ik heb gehoord, dat er een tram komt van hier naar Arnhem."

„k Moet het eerst zien," zei dikke Boltens, die een ongeloovige Thomas was, „ik moet 't eerst zien. Ze beloven ons zooveel en wat krijgen we?"

„Zacht wat, dikkertje," lachte vrouw Spruit, „zacht wat! De veldwachter," — en nu begon ze heel zacht te spreken, en ik spitste mijn ooren, „de veldwachter vertelde me laatst, dat hij 't gehoord had, zie je."

„Van wien, buurvrouw?" waagde ik te vragen, want ik wilde er alles van weten.

„Ja, van wien?" vroeg Boltens, die er natuurlijk niets van geloofde.

„Hij vertelde me," vervolgde buurvrouw, „dat hij 't wist van den burgemeester, en dat is zeker toch wel uit een vertrouwbaren koker, hè? Maar je moet het niet oververtellen; de veldwachter heeft 't mij in 't geheim verteld en 't is dus beter, dat 't onder ons blijft. Ik houd er trouwens ook niet van, geheimen te verklappen."

Meteen keek buurvrouw moeder aan, wees op mij en zei: „Kan hij wel zwijgen, die Frans?"

„Jawel, buurvrouw!" antwoordde ik in moeders plaats. Maar het speet me, dat ik zwijgen moest, want ik had het groote nieuws graag aan mijn makkers verteld.

Nog geen twee jaren later — en de tram was er. Hij zou voor 't eerst rijden.

Het gansche dorp was versierd met vlaggen, groen en bloemen. Voor de herberg, voortaan ons tramstation, was een eereboog opgericht en op een groot, zwart bord, in 't midden van den eereboog aangebracht, stond met mooie, vergulde letters:

Geen Achterhoek meer.

„Geen Achterhoek meer!” gilden de jongens al dagen te voren, toen de boog klaar was.

Want zoo werd het Oostelijk deel van Gelderland, waarin ons dorp lag, vaak genoemd en sommigen zeggen het spottend of geringschattend nog wel: „de Achterhoek.” In plaats van „de Graafschap,” zooals immers de eigenlijke historische naam is.

's Morgens om tien uur van den grooten dag zou de eerste tram voor de herberg stilhouden. Om negen uur was het er al zwart van menschen.

Alle oudjes van ons dorp, die nooit verder kwamen dan de stoep voor hun huis, zaten op een hooge bank met leuning en voetsteunsels en keken hun oude oogen uit en lachten en hadden pret. Oude Jan van den molenaar zat tusschen doove Mietje van den schoenmaker en Trijntje van den kruidenier en een heel klein eindje van hen

af zat 't gerimpelde grootje van den dominé met 't oude, vriendelijke moedertje van den burgemeester.

Het was een gejoel, een geloop en gedraaf, zooals ik nog nimmer had bijgewoond, reeds een uur voor de aankomst van de tram; en toen deze in de verte float, ten teeken, dat zij in aantocht was, steeg er een oorverdoovend gejuich op.

„Hi kump! hi kump!” schreeuwde ieder en de oudjes keken angstig uit de hoogte naar links, en de jongens wilden hun oor op de rails leggen, om te hooren; maar de veldwachter, die met hooge borst en opgestreken knevel rondliep, joeg ze er af met zijn dikken stok.

Eindelijk — daar was de tram. Sissend en blazend hiel de locomotief stil en de oude Trijn schreeuwde heel hard: „Hu, wat een ding, wat een ieselijk ding!” maar ze klapte toch in de handen en schudde met het hoofd heen en weer, zoodat haar bril op den grond rolde.

De burgemeester klom op een verhevenheid en sprak wel een kwartier lang, nadat de veldwachter stilte bevolen had, tot de menigte; wij luisterden er niet naar, maar gingen bij den machinist staan, en keken met bewondering naar hem op.

Toen de burgemeester uitgesproken had, steeg er een donderend: „hoera! hoera!”

op, waarbij de jongens het hardst schreeuwden. Daarop zette de tram zich in beweging en reed verder.

Den ganschen dag vierde ons dorp feest en ieder zong het versje van: „Geen Achterhoek meer!” dat door den kleermaker van ons dorp gemaakt was.

Het is geen Achterhoek meer;
 Ons dorpje komt in eer,
 Wij hebben nu een tram,
 Zoo goed als Amsterdam,
 Voor een dubbeltje en vijf cent,
 Brengt de stoomtram ons een end.
 Geen mensch blijv' nu in huis,
 Want dat 's voorwaar een kruis.
 Een ieder stap' maar in
 En rijde naar zijn zin.
 Wij zingen kort en kloek:
 „Lang leve d'Achterhoek!”

De kleermaker had dit versje gemaakt en eveneens het wijsje, zooals hij zei. Dat was knap van den kleermaker, vonden we. Hij zette dan ook een heel deftig gezicht.

Nog vele dagen zongen de jongens het liedje van den kleermaker en zelfs in onze smederij klonken de hamerslagen op de maat van het nieuwe liedje.

Iedereen was in zijn schik en iedereen

was trotsch op de tram; behalve Teunis, de nieuwe knecht van den bakker, die beweerde, dat ons dorp er niets beter door zou worden en er niets op vooruit zou gaan.

„Allemaal boeren, allemaal boeren! En van een boer kan een tram geen mensch maken, al loopt zij ook honderd jaar,” zóó zei hij. Maar lange Dries, onze knecht, heeft het hem anders geleerd en hem met zijn vuisten bewezen, dat ons dorp wel degelijk vooruitging. Wat behoefde die Teunis, die nog geen half jaar in ons dorp woonde en zelf van nog grootere „negerij,” zooals wij zeiden, kwam, zoo schimpend over ons dorp te spreken?

Mietje, 't oude grootje van den schoenmaker, vertelde eens aan Willem en mij, dat ze ook uit rijden zou gaan met de tram. Het oude mensch was blij als een kind.

„Ik heb er nog nooit in gezeten, jongen,” zei ze, „zoo oud als ik ben. Maar nu zal ik er in zitten. Mijn zoon en dochter gaan met me mee, hebben ze me beloofd. Mijn zoon zegt, dat hij een retoer zal nemen voor heen en terug; dat is goedkoop, weet je!”

En toen Zondags tegen acht uur 't oude mensch uit de deur stapte, stond ik voor 't raam. Ze knikte mij vriendelijk toe, de oude

ziel en lachte van louter blijdschap, dat ze met de tram zou gaan. Ik liep even naar buiten en riep: „Goede reis, buurvrouw, goede reis! Houd u maar goed vast, anders valt u er nog uit.”

„Geen nood, Frans!” riep ze lachend, en ging verder. Ik had buurvrouw, die dikwijls zoo verdrietig was, nog nooit zoo echt blij gezien.

Vele dagen en maanden had de tram al door ons dorp gereden, en vele kennissen en familieleden voor ons meegebracht en vele vreemde menschen in zonderlinge kleeding en met rare gezichten ons doen zien. Elken keer, dat zij langs onze deur stoomde, had zij de glazen in de oude ramen van ons huis doen rinkelen en den lossen grond doen dreunen.

In dien tijd had ik een zusje gekregen. Toen de tram geopend werd, was het zusje al een jaar oud. Wat had ik vaak met zusje op den arm voor het raam in de kamer of buiten voor de deur gestaan, om de tram te zien voorbijrijden. Dan gierde zusje 't uit van pret en wuifde met haar kleine handjes tegen de reizigers en riep: „hu-hu, tram!” en schudde van plezier heen en weer, zoodat ik moeite had, haar op mijn arm te houden.

Soms speelden wij voor tram in de groote

voorkamer; ik was de locomotief en zusje de machinist en in een wip zat ze op mijn rug, mij stevig vasthoudende aan mijn ooren.

„De fuit, de fuit!” schreeuwde ze dan en trok mij aan de ooren, hoe langer hoe harder. Als we ophielden, zei ik: „Kijk eens, Anneke, hoe rood de fluiten zijn. Je hebt er zoo hard aan getrokken, dat ze heelemaal rood zijn. Nu moet je ze ook weer beter maken.”

Dadelijk nam Anneke mijn hoofd tusschen haar handjes en kustte me op mijn ooren, waarna ze uitriep: „Beter, de fuit is beter!” Ik pakte haar dan en kustte haar op de wangen, die al gauw rooder waren dan mijn ooren.

Toen Anneke vier jaar was, ging ze naar de bewaarschool: „Naar de juffrouw,” zooals ze zeide.

Op een zomermorgen ging ze als naar gewoonte met een taschje in de eene en een schopje in de andere hand de smederij in, om vader goeden dag te zeggen. Het was heel druk in de smederij dien morgen en vader had dus geen tijd, om Anneke, zooals hij altijd deed, eerst in zijn armen te nemen en te knuffelen, en haar dan, als ze den weg opliep, na te roepen: „Dag mijn kindje, mijn schatje!”

Bij de bewaarschool, die geen drie minuten van ons huis verwijderd was, vond zij een

zakboekje; en het oprapende, zei ze tegen Betje, het helpstertje van de juffrouw: „Die ga ik aan moesje brengen.” Meteen liep ze, blijde met haar vondst, naar huis.

Toen ze voor ons huis, maar nog aan den overkant van den weg was, kwam een goederentram, die op ongeregelde tijden reed, aanstoomen. Buurvrouw Spruit, die Anneke toevallig zag loopen, liep naar buiten, maar — te laat.

Zonder aan gevaar te denken, liep Anneke de rails over en de tram greep haar aan. Een ijselijke gil van buurvrouw, een krakend krassen en de met kracht geremde tram drong door tot in de smederij en de achterkamer, waar moeder, Koosje, Willem en ik waren.

„Wat is dat!” riep moeder en vloog, door ons gevolgd, naar buiten. Vader en de knechts liepen eveneens naar den weg...

Zusje werd opgenomen. De straat was vol menschen. Zusje werd op bed gelegd; de dokter kwam.

Met de oogen gesloten lag ze daar, en wij stonden sprakeloos om haar heen.

„Dokter?” zei vader, maar de vraag, die op zijn lippen lag, wilde niet komen.

„Geen hoop,” zei de dokter ernstig en hij bracht die woorden met moeite uit.

„Geen hoop, dus sterven?” kermde moeder en wierp zich op de knieën voor 't

ledikant en kuste het bleeke gezichtje van onze kleine lieveling.

Zusje opende de oogen en met een zwakke stem en afgebroken zei ze, haar brekende oogen op moeder gericht, terwijl ze glimlachte:

„Niet-schei-en-moes-je-ik-kon-het-niet-helpen.”

Toen sloot ze de oogen en stierf.

„Mijn kind, mijn kind, mijn lieveling!” kermde moeder, en viel op den grond. Wij stonden erbij, en riepen angstig: „Moeder, moeder!”

Vader zei niets. Met groote, wijdgeopende oogen stond hij daar, en staarde voor zich uit op zijn kind. Hij schreide niet, maar met de lippen op elkaar geklemd, doodsbleeke en met akelige oogen, scheen hij 't beeld van wanhoop en smart.

O! die eerste dagen na dien vreeselijken dag, wat waren ze treurig en somber, wat duurden ze wanhopig lang.

Op den dag der begrafenis waren er veel menschen in ons huis, dominé en meester ook.

Wij zaten allen om de tafel met oogen vol tranen en toen dominé tot vader en moeder zeide: „Lieve moeder, je hebt veel, veel geleden; en jij trouwe, goedhartige vader, jij ook...” toen trilde zijn stem en kon hij niet verder spreken, maar drukte

vader, moeder en ons de hand. Alle aanwezigen schreiden toen in de treurige stilte van de huiskamer.

De lijkwagen kwam en reed zusje weg in een klein, zwart kistje. Willem en ik gingen met vader mee naar 't kerkhof. Vader had ons aan de hand. Sprakeloos volgden wij den lijkwagen. Den ganschen weg tot aan het kerkhof dacht ik aan niets dan aan mijn klein Anneke, en ik kon nog maar niet begrijpen, dat ik ze nu voor altijd verloren had.

We kwamen op 't kerkhof; de stoet hield voor de geopende groeve stil. Ik zag het kistje neerglijden in de diepe, sombere kuil: en toen begreep ik voor 't eerst, dat zusje wegging voor altijd en dat ik haar lieve, zachte stem nooit meer zou hooren en ook nooit meer met haar spelen zou.

Toen we thuis kwamen, zat moeder aan tafel, het hoofd in de handen. Ze schreide en keek ons, toen we binnenkwamen, even aan. Dominé's vrouw stond bij haar en waschte moeders hoofd met eau de cologne en streefde Koosjes betraande wangen.

Vader ging naar moeder, legde zijn handen op haar schouders en zei, terwijl hij moeder lang aankeek:

„Moeder... nu is... ze weg; maar... hou je goed... we hebben... onze... andere kinderen nog. God heeft ons die ge-

laten; laat ons in Zijn wil berusten."

Toen kwam moeder naar ons toe, keek ons lang en innig aan, en voor 't eerst in die bange en treurige dagen zag ik haar glimlachen.

Arme moeder! Nòg kon ze glimlachen, ondanks haar groot verdriet.

De zomer liep ten einde, de herfst kwam en daarna de winter met sombere dagen van regen en mist, koude en stormen. En in die lange winteravonden, als 't buiten donker was en rukwinden de vensters van ons huis rinkelen deden en de boomen langs den weg deden kraken en buigen, dan kon het zoo gezellig zijn in de warme huis-kamer met haar vriendelijke, friesche klok en haar groote, vierpootige tafel. Maar het eene stoeltje in den hoek bleef leeg en met weemoed dachten we terug aan den vorigen winter, toen de kleine meid ons met haar vriendelijk gesnap en guitige lachjes zoo vermaakt had.

Gelukkig — na lijden komt verblijden, en de tijd geneest alle wonden. Dit had ik op school vaak geschreven, en wel alle aandacht aan de mooie letters van meester geschonken, maar nooit was mij de beteekenis van deze spreuken helder geworden.

Maar na den langen, eentonigen winter met zijn sombere dagen en lange avonden,

met zijn gure winden en natte nevels, was de lieve, blijde lente gekomen met zonnige dagen en warme luchten.

Vroolijk als vroeger klonk weer de blijde slag van den smidshamer en zongen de vogeltjes in den boomgaard en lachten de eksters in de dennen achter ons huis. De gansche natuur zong:

Op! vroolijk en blij door het leven,
Vergeet uw lijden en smart!
De vreugde is weder gekomen,
Voor 't arme, lijdende hart.

Dat zongen de vogeltjes, dat geurden de bloempjes, dat murmelde 't riviertje, dat lachte het zonnetje en wij lachten mee; en moeder zong, met haar heldere, zachte stem:

„Om blij het leven door te treden,
Behoeft men groote schatten niet.”

„Net zoo, moeder!” zei vader, „jij mijn vrouwtje en mijn kinderen en deze stevige armen, dat zijn mijn schatten. Wat zou ik meer begeeren?”

„De lieve zon, vader!” zei moeder, terwijl ze naar de kastanjeboomen vóór de smederij wees, waarvan de blaadjes al groen werden door de warme stralen van de heerlijke lentezon.

„Je hebt gelijk, moeder, het zonnetje!
Zie eens, hoe alles groeit en bloeit om ons
heen. Ons hart heeft wel reden tot dank-
baarheid.”

Weer scheen na dien somberen, treurigen
winter, het zonnetje op het gelukkige smids-
huisje aan den straatweg.

IV.

Waarom de gepensioneerde brievengaarder moppert en vader zijn vuisten balt. — Bezoek aan den burgermeester. — Klaas Slap wordt bij de beenen getrokken, en loopt nijdig naar huis.

Niet lang na het tot stand komen van de tram, had de omnibus opgehouden te rijden.

„De concurrentie!” zei de deftige kleermaker en zette zijn klein kleermakersbuikje heel voornaam vooruit; „de concurrentie, zie je, maakt 't bestaan van verouderde vervoermiddelen onmogelijk.”

We geloofden den kleermaker wel, maar hadden niettemin spijt, dat we de gezellige omnibus met haar goedlachschen, dikken koetsier en altijd babbelenden en nooit zuur kijkenden conducteur moesten missen. Zelfs Dirk Blommers, die zich den avond, waarop hij als een mijnheer op de kussens van de omnibus gezeten had, nog goed herinnerde, vond het jammer, dat de omnibus weg was.

Ook klonk niet meer als voorheen het vroolijk zweepgeklap van de vrachtrijders door ons dorp. Ook vrachtwagens werden

voortaan zelden bij ons gezien, tot ons aller spijt en tot schade van vader, die nu geen enkel vrachtrijderspaard kreeg te beslaan.

We deden allen ons best, om met de tram even vertrouwd te worden als we met den omnibus en de vrachtwagens geweest waren, maar het gelukte niet. Dat kwam, geloof ik, omdat de tram geen paard, maar een schreeuwende locomotief had, en zulke deftige conducteurs, die nooit tegen ons lachten, maar ons altijd waarschuwend en dreigend aankeken.

Behalve een enkele, oude sukkel, die zijn huis niet meer verlaten kon, hadden alle menschen al in de tram gezeten en waren het er over eens, dat het een heerlijkheid was, zoo te rijden, zoo gemakkelijk en goedkoop. Alleen de gepensioneerde brieven-gaarder, een krasse man van zeventig jaar, kon volstrekt niet met de meening van de overige dorpingen instemmen.

„Wel heerlijk,” pruttelde hij, „om te zitten in een maffe, stoffige ruimte, op harde banken, en niets te zien dan dikken, vuilen tabaksrook en luie boeren. De menschen schijnen tegenwoordig wel van geheel ander deeg gekneed dan wij in onzen tijd. Flinke wandelingen maken langs wei en akker, door veld en bosch, met de zon boven je en 't groen om je heen, wie denkt er in dezen tijd van stoomen, stoomen, nog aan?

Moeten ze tegenwoordig een uurtje van huis, het is: „Ik neem een trammetje,” moeten ze naar Arnhem, dadelijk wordt de dienstregeling ingezien. 't Is zonde en schande! Zoo oud als ik ben, schaam ik me over al die luiards; want luiheid is het, luiheid en anders niet. Daar heb je dien dikken olieslager. De kerel zit beter in zijn vleesch dan de baron in zijn geld, en toch zit hij maar altijd in de tram, alsof het voor zijn oliebuikje schadelijk zou wezen, flinke, lange wandelingen te doen. Maar laat ze hun gang gaan — ik zal den mijnen volgen; en nooit, nooit zal ik een cent uitgeven, zoolang ik nog loopen kan, voor een reisje in die benauwde tram.”

„Maar, als je niet meer loopen kunt, Van Hal?” vroeg vader, die 't gemopper van den zeventigjarige aanhoorde.

„Dan, Velders, dan blijf ik thuis. Als de ouderdom mij looden gewichten in de beenen heeft gestopt, zoodat ik niet meer gaan kan, dan laat ik mij voor de deur zetten op een grooten stoel; en dan zal ik ze uitlachen, de dwazen, die mijn neus voorbijrijden in dat gillende, piepende en dampende ding, waar de menschen zoo hoog mee wegloopen.”

Van Hal was wel een zonderling man met rare denkbelden. Sommige menschen noemden hem „den ouden knor,” omdat hij

zoo mopperig en brommerig was.

Toch had Van Hal niet heelemaal ongelijk. Het scheen wel, dat de menschen 't loopen verleerd hadden en met den dag gemakzuchtiger, ja luier werden. Hoorde men vroeger, dat Klaas, of Jan, of Piet op één dag naar Arnhem geweest was, te voet natuurlijk, dan verbaasde men zich daarover niet, terwijl men thans de handen in één sloeg, als men hoorde, dat de een of ander geloopt had naar een dorp, dat nog geen twee uren van het onze gelegen was.

Zelfs onze postbode, een kort, dik mannetje, met een paar beentjes, zoo stevig, dat ze wel twintig uren konden loopen zonder moe te worden, kwam op de gedachte, dat ook voor hem de tijd van loopen voorbij was.

„Velders,” zei hij op een avond, dat hij bij ons was om den hond te scheren en Willem en mij 't haar te knippen, want onze postbode was honden- en menschenknipper- en scheerder tevens. „Velders, ik geef er den brui van, dag in, dag uit uren te loopen, dat ik er bijna bij neerval. Iedereen rijdt, ik verkies ook niet langer te loopen.”

„Wat wil je dan, Besman?” vroeg vader, die zoo min als wij begreep, wat voor plan den postbode in 't hoofd zat.

„Wat ik wil, Velders? Je zult er zeker

van opkijken, want ik weet, dat je mijn plan slecht vindt. Ik neem een hond, Velders, ik neem een hondekar, en zoo goed als jelui met de tram, rijd ik met mijn equipage. Hè, hoe vind je dat?"

Vader, die zich altijd in afkeurenden zin had uitgelaten over 't in dienst stellen van honden als trekdieren, trachtte den postbode van zijn plan te doen afzien, doch vader had goed praten. De postbode bleef bij zijn idee, kocht een hond en een hondekar en reed na enkele dagen het dorp door en het dorp uit naar de omliggende boerderijen, om brieven, kranten en pakjes te brengen.

„Dat gaat goed, Besman, dat gaat goed!" riepen Jan Slap en Piet Stok en nog enkele anderen en na eenige weken was het voorbeeld door velen in het dorp en den omtrek nagevolgd en ging er geen dag voorbij, of langs ons huis reden hondekarren van allerlei vorm en grootte.

Nu had je den ouden Van Hal moeten hooren.

„Die postbode ook al besmet met de kwaal van den dag," riep hij uit. „Ha, ha een mooie boel, naar 't gekkenhuis moesten ze hem brengen. 't Is wat moois: om zijn luie lijf te sparen, beult hij zijn hond af en laat het stomme dier uren loopen in de brandende zon."

Meester vond het rijden van hondekarren ook zeer afkeurenswaardig, en zei er op school het zijne van, evenals dominé op de catechisatie. Nu reed een der wethouders ook met een hondekar, en toen 's middags zijn zoon uit de catechisatie thuis kwam en vertelde, wat dominé gezegd had, werd de wethouder zeer boos.

„Laat de dominé zich met zijn eigen zaken bemoeien en zijn neus niet in die van anderen steken. Wat gaat het hem aan, of ik met een hondekar rijd? En op mij heeft hij 't gezegd, op mij, op niemand anders. Maar hij zal er schâ van hebben, dat zal hij. Van mijn appels en peren zal hij niet meer smullen, en van mijn hammetjes en worstjes niet meer vet worden.”

Het gansche dorp wist weldra, wat de wethouder gezegd had, en dat hij zijn zoon van de catechisatie had genomen en nooit meer bij dominé ter kerk ging. De „voorstanders” der hondekarren kozen natuurlijk de partij van den wethouder, de „tegenstanders” die van den dominé; en weldra was ons dorp in wethouders- en dominé's-gezinden verdeeld.

Jongens op de straat vochten er om, wie gelijk had; in de huizen maakte de zaak een onderwerp van gesprek uit. De kastelein van het dorp had de hevigste ruzie met den bakker, omdat de hond van den

bakker het kind van den kastelein omver geloopt had.

Zoo volgde 't een op 't ander en binnen eenige weken was er menig bitter woord tusschen de dorpelingen onderling gevallen. De goede vrede was verstoord en scheen verstoord te zullen blijven.

Vader bemoeide zich met geen enkelen twist.

„Laten ze 't zelf maar uitvechten,” zei hij, „ik steek mijn neus niet in zaken van anderen. Ieder moet weten, wat hij doen en laten moet en zelf de verantwoording van zijn daden dragen. Ik zal mij er niet mee bemoeien... Alleen de dolleman, laat die voorzichtig zijn.”

De dolleman was Jan Slap, de ondeugendste en leelijkste kerel van ons geheele dorp.

„Gisteren kwam hij hier voorbij. Hij stond boven op zijn kar, die al beladen was met twee groote zakken meel. En hij sloeg zijn armen hond zoo hard, dat 't goede beest kermde van pijn. Ik kon mij niet bedwingen; met gebalde vuisten liep ik op hem toe en riep: „Pas op, beul, pas op!” Maar hij lachte, de isegrim, sloeg het arme beest nog harder, keek toen even om en schreeuwde: „Kom maar, kom maar, en haal mij in, als je kunt, zwarte nikker!” Die ellendeling! Maar laat hij voorzichtig zijn, laat hij oppassen, dat hij mij uit de handen blijft,

want zoo waar als ik Velders heet, ik kraak hem tusschen mijn smidshanden. Geduld maar, geduld maar, wij zullen zien, of wij er geen eind aan kunnen maken. Ik zal er met den dominé en den meester en nog vele anderen over spreken en bewerken, dat de gemeenteraad er zich mee bemoeit. Zoo kan het niet langer."

Veertien dagen later hield de raad van onze gemeente vergadering, om onder meer te spreken over de groote zaak, die reeds zooveel maanden de hoofden en harten bezighield en al zooveel kwaad bloed had gezet.

Doch — wat dominé, meester en de andere weldenkende menschen van ons dorp niet verwacht hadden, gebeurde. Met een geringe meerderheid nam de Raad het besluit, dat honden in onze gemeente als trek- en lastdieren mochten gebruikt worden.

Vader was woedend, toen hij 't hoorde; de dolleman daarentegen uitgelaten vroolijk. Toen hij 's anderen daags voorbijreed met zijn hardvochtige tronie, schreeuwde hij:

„Hallo, hallo, 't gaat goed — 't gaat goed, rrr — ha, hu, ha!"

Vader hoorde hem en verbeet zich van ergenis. Maar — 't fraaiste zou nog komen.

Zondags, volgende op de gemeenteraads-vergadering, zag ons dorp iets, dat ik nooit vergeten zal. Zestien hondekarren, met hon-

den bespannen, reden door ons dorp. Voorop reed de dolleman. Met de handen in de hoogte stond hij boven op zijn kar en stelde zich aan als een bezetene. Een vierkant zwart bord had hij in de hand en daarop stond met groote witte letters:

„De honden hebben 't overwonnen,
Hiep, hiep, hoerah!

De gansche troep schreeuwde op een teeken van den dolleman hem na:

De honden hebben 't overwonnen,
Hiep, hiep, hoera!”

Boven alles uit klonk de krijschende stem van den dolleman.

De stoet trok naar het huis van den burgemeester, aan wien zij 't behoud van hun hondekarren meende verschuldigd te zijn.

Op het ruime plein voor 't huis hield de troep stil. De dolleman sprong een paar keeren in de hoogte en schreeuwde:

„Lang leve de Burgemeester; hiep, hiep, hoera!”

De burgemeester, verrast door het zonderlinge schouwspel, waarvan hij niets begreep, kwam naar buiten geloopt. Maar toen hij den troep zag en het bord las en den dolleman hoorde schreeuwen, werd hij

wit van ergernis en woede. Met gebalde vuist kwam hij op den dolleman aangelopen en schreeuwde:

„Pak je weg, kerel, of ik smijt je van mijn grond, ellendeling! Denk je, dat ik een genot vind in je wreedaardig vermaak. Al lang genoeg is me je spel een gruwel.”

De dolleman wilde nog wat tegenprutten, maar de burgemeester, buiten zich zelf van woede, trok hem bij de beenen van de kar af. De dolleman tuimelde op den grond, zijn hoed rolde hem van 't hoofd.

„Eerst de hoed en dan jij!” riep de burgemeester; meteen gooide hij den hoed de straat op, pakte toen den dolleman, die spartelde en vloekte als een razende, bij den kraag en gooide hem onder luid gelach van al de omstanders van het erf.

De hond van den dolleman, ziende wat zijn baas overkwam, was zeker weinig op zijn gemak, want als een pijl uit een boog vloog hij, de kar achter zich aan, den weg op en maakte zich, zoo vlug hij kon, uit de voeten. De andere hondekarberijders, de woede van den burgemeester ziende, kozen eveneens, zonder verderen tegenstand, het hazenpad en lieten den dolleman in den steek. Daar stond hij — zonder kar, zonder hond!

Wat werd hij in de maling genomen. Alle aanwezigen riepen:

„Leve de slimme hond van den dolleman!” en vader stemde met het liedje in:

„De hond heeft den dolleman overwonnen,
Hiep, hiep, hoera!”

Te voet aanvaardde de dolleman den terugtocht, woedende blikken op de menigte werpende, die hem zingende volgde.

Den volgenden morgen vertelde Jaap, de zoon van den dolleman, dat Bruno dien nacht gestorven was, tengevolge van zijn harde loopen.

Wij geloofden er wel niet veel van, maar hadden geen reden zijn woorden geheel in twijfel te trekken. Toen wij evenwel 's middags van Marie, het buurmeisje van den dolleman, hoorden, dat Bruno 's nachts zoo verschrikkelijk gejankt had en haar vader gezegd had: „Maar vrouw, hoor toch eens, de onnensch vermoordt zijn hond” — toen was iedereen overtuigd, dat de arme hond was doodgeslagen.

„Arm beest,” zei moeder. Maar vader zei:
„Gelukkige hond! Nu heeft hij 't pas overwonnen.”

V.

De rijke baron en zijn onderdanen. — Een streek van den knecht van boer Jansen. — Groote onrust in de ouderlijke woning. — Willem en ik op verkenning.

— De baron is woedend en Gans heeft van 't hoofd tot de voeten.

Het kasteel van den rijken baron lag in de onmiddellijke nabijheid van 't dorp. Het was een groot ouderwetsch kasteel, aan drie zijden omgeven door een gracht, met vier spits toeloopende torens en honderden kleine ruitjes. Vóór het kasteel, aan de zijde die op het dorp uitkwam, was een groot grasveld, door oranjeboomen omringd. In den winter bood het langzaam naar den kant van 't riviértje hellende grasland weinig bekoorlijks aan, maar 's zomers scheen het met zijn talrijke bloemperken een met de prachtigste kleuren bewerkt kleed van smaragd.

Achter het kasteel strekte zich een groot bosch uit, waarin duizenden en tienduizenden kraaien leefden, die vooral in den voorzomer, als hun aantal 't grootst was, den

geheelen omtrek met hun schor krà, krà vervulden.

Ik weet niet nauwkeurig, hoe oud het kasteel wel was, maar aan de bemoste steenen in den zijgevel, de ouderwetsche schietgaten en de kleine in lood gevatte ruitjes was het te zien, dat het heel oud moest zijn. Meester vertelde ons, dat het reeds in de veertiende eeuw gebouwd moest wezen. Hoe meester dat wist, weet ik niet, maar wel herinner ik mij levendig, dat ik altijd met een zekere huivering de groote zware bel, die zoo akelig door de holle gangen klonk, overhaalde, als ik voor vader het smidsboekje naar het kasteel moest brengen.

In het smidsboekje schreef vader iedere week, wat hij voor den baron gemaakt had, met den prijs er achter. Vader had heel veel werk van 't kasteel, en de baron betaalde goed. Ook zag hij op geen cent, zooals sommige boeren, die het ook wel konden betalen, maar altijd mopperden en pruttelden, als ze de rekening betaalden. De baron maakte nooit aanmerking op de rekening, al zei hij wel eens lachende: „Een hooge som, smid, je hebt zeker weer hoog geschreven.”

Nu, als de baron ook nog geklaagd had, dan was 't wel wat erg geweest; zoo'n rijke baron, aan wien 't gansche dorp, alle huizen,

schuren, weiden, bosschen, landerijen, in één woord, alles toebehoorde. De omtrek van zijn bezittingen was wel acht uren gaans. Geen stukje grond, geen enkele boom of struik was het eigendom van burgers of boeren, die allen pachters of huurders waren en elk jaar de huur- en pachtsom naar 't kasteel brachten.

Een gevolg van dit alleen-bezit was, dat niemand iets kon doen, wat niet de goedkeuring van den baron wegdroeg.

Had een boer een knecht, die zich liet verleiden door een dartel konijntje of vet haasje, en kwam het den baron ter oore, dat de knecht gestroopt had, dan kreeg de boer den eersten keer een waarschuwing en na een herhaling van 't misdrijf 't bevel, den knecht direct weg te jagen.

Wilde een boer aan zoo'n bevel niet voldoen, dan werd hem de huur opgezegd. Geen wonder dus, dat ieder den baron naar de oogen keek en geen vinger in de asch durfde steken, zooals de uitdrukking luidt, zonder vergunning van den baron.

Was de baron een slecht en willekeurig heer voor zijn onderdanen geweest, zeker zouden de laatsten veel te lijden hebben gehad. Maar de baron was niet willekeurig, luimig, norsch en geenszins hardvochtig of slecht; integendeel, van nature goedhartig en gul, had hij oog en hart voor 't lief en

leed van een ieder, die onder hem woonde. Kleine vergripen zag hij door de vingers, als het er maar geen was tegen de jachtwet, want iedere overtreder daarvan maakte zich in zijn oogen schuldig aan een ernstig misdrijf. Konijnen, hazen, fazanten en veldhoenen genoten zijn bijzondere bescherming, behalve in den jachttijd, wanneer de baron met zijn jagers en enkele jonkers van zijn familie vele bosch- en weibewoners het leven benam. Vooral in den tijd van de groote drijfjachten, die meest in de kerstvacantie gehouden werden, viel er menig haasje en konijntje door 't moordend lood.

Was de jachttijd voorbij, dan leefde het wild weer ongestoord, tot groote ergernis van de burgers en boeren, wier tuinen door de vlugge viervoeters geducht leden. Of men al konijnenverschrikkers in de tuinen en op de velden plaatste, het hielp niet veel; want na weinige dagen waren de slimme diertjes, er zoo mee vertrouwd, dat ze heel gezellig om de poppen heen huppelden, als speelden ze er krijgertje mee.

Verscheidene oude jassen en broeken van Willem en mij en menige hoed van vader werden kunstig samengebonden met touwen, en ondersteund door stokken, om in den tuin hun dreigenden arm op te heffen. Een oudkleer zou op ons dorp geen zaken gemaakt hebben, tenzij hij bij zijn beroep dat

van dief had uitgeoefend, en 's nachts de tuinen en velden van de potsierlijke schildwachten had beroofd.

Eens had de knecht van boer Jansen, zonder dat deze het wist, een konijnenverschrikker gemaakt, die door zijn voorkomen eenige gelijkenis met den baron had.

Evenals deze toch, droeg de pop den hoed een weinig op 't linkeroor, stak het buikje een beetje vooruit, hield de linkerhand op den rug en met zijn rechter een eindje hout, bij wijze van een sigaar vast. Iedereen, die 't zag, schaterde het uit en zei: „'t Is toch een snaak, hoe verzint hij het?” Toen de boer de grap van zijn knecht bemerkte, lachte hij niet, maar gebod, de pop onmiddellijk weg te halen. Dat was heel verstandig van den boer.

Op den 3den Januari van elk jaar ging vader naar 't kasteel om met den baron af te rekenen. Als de huur en pachtsom van vaders rekening afgetrokken werden, kreeg vader altijd nog een aardig sommetje toe, dat hij met een genoeglijk lachend gezicht in zijn grooten geldzak stopte.

„Een goed jaartje, hè smid?” zei de baron, die vader zag glimlachen.

„Ja, mijnheer de baron,” was vaders antwoord; „ik dank u wel, 't is een goed jaar geweest. Maar,” — liet hij er dadelijk op volgen, „dat moet ook, baron, de tijden zijn

duur en een huishouding kost veel geld."

Eens had de baron een kwade bui, — wie heeft er geen? — en hij gaf vader een standje. Vader, hoewel hij het standje onverdiend vond, zei niets, wel wetende, dat de baron het zoo kwaad niet meende. Vader glimlachte alleen, en de baron, dit ziende, werd driftig en zei: „Weergasche smid, je durft nog lachen?"

„Ja, baron," zei vader bedaard, „ik zal u dat standje op de rekening zetten."

De baron keek eerst, of hij heel kwaad wou worden, maar toen begon hij te lachen en vader op zijn schouder kloppende, zeide hij: „Dan zal ik maar ophouden, anders vrees ik, dat het standje mij heel duur zal worden."

„Zooals u wilt, baron! Het papier is geduldig en hoe langer u bromt, hoe hooger de rekening wordt."

De rekening werd echter niet hooger, want vader schreef nooit meer, dan hij verdiend had, en dat wist de baron wel.

De baron deed veel goed, al wisten de menschen het niet altijd.

Dikwijls kwam er een arm boertje aan de smederij, wiens koe of varken gestorven was; en als vader zei: „'t Is jammer, voor je, kerel, dat 't zoo slecht afgeloopen is," dan was 't meestal:

„Geen nood, Velders, ik heb er weer een

ander."

Vader behoefde niet te vragen van wien, want hij wist het al. Was het jaar om, dan gingen vele arme boertjes met hun met moeite samengegaard sommetje naar 't kasteel om de huur en pacht te betalen, maar dikwijls als de baron de benepen gezichten zag, waarop zorg en kommer hun onuitwischbare teekenen hadden achtergelaten, vroeg hij: „Niet te best gehad, boertje?"

„Nee, heer baron, 't is een slecht jaar geweest."

„Zoo, en welken tegenspoed heb je al zoo gehad?"

Als 't arme boertje zuchtend vertelde van den schralen oogst en gestorven vee, schreef de baron „Voldaan" onder 't papier, dat hij met 't gestorte sommetje den overgelukigen boer teruggaf, die het met innige dankbaarheid in ontvangst nam; zonder in de gelegenheid gesteld te worden, den baron te bedanken, omdat deze onmiddellijk met een „Goeden avond, boertje!" de deur voor hem opende.

Vader was de eenige smid op het dorp, en dat was gelukkig. Twee smeden zouden er geen behoorlijk bestaan gehad hebben. Dat begreep de baron ook en daarom sloeg hij elk verzoek om een tweede smederij af. Menigeen had al moeite gedaan, van den baron verlof te krijgen tot het opzetten van

een smederij, maar de baron had altijd gezegd: „Niets er van, ik wil geen tweeden smid er bij hebben.”

Voorals Gans, de loodgieter van ons dorp, die ook een weinig het smidsvak verstond, trachtte tweede smid te worden, ijverig in zijn poging gesteund door Priem, den timmerman.

Als wij hoorden, dat een verzoek van Gans en Priem door den baron weer van de hand gewezen was, waren we overgelukkig en dankbaar gestemd jegens onzen weldoener en beschermer.

Er waren nog meer menschen, vrienden van Gans en Priem, die 't met leede oogen aanzagen, dat vader het goed had, en wien het niet ongevallig zou geweest zijn, als Gans een deel van 't werk gekregen had.

Vader was wel steeds op zijn hoede, doch nooit bevreesd. Want de verzekering van den baron: „Ik wil geen tweeden smid”, stelde hem gerust en als hij hoorde, hoe er weer door een troepje, met Priem aan 't hoofd, gewerkt werd, lachte hij maar eens en zei tegen moeder: „Daar komt toch niets van.”

Eens, terwijl wij met moeder in de huiskamer waren, kwam vader, die in de buurt kachels geplaatst had, met een bedrukt en somber gezicht binnen. Wij verschrikten allen. Nog nooit hadden we vader, wiens

gezicht altijd glansde van genoeg, zoo somber gezien.

Zwijgend nam hij plaats op een stoel, en schudde het hoofd.

„Wat is er, vader?” vroeg moeder, nadat ze een kop koffie had ingeschonken; „scheelt er wat aan?”

„Neen moeder,” was het korte antwoord.

„Maar vader, ik zie het toch. Kom, wat is er?”

„Neen, vrouw, mij scheelt niets, heelemaal niets. Maar,” — en eensklaps hief vader zich in zijn volle lengte op en balde zijn vuist, „maar Gans wil me weer benadeelen; het oude liedje. Hij wil ons arm maken, moeder, dat wil hij. Een smederij kon hij van den baron niet krijgen, maar nu heeft hij verlof om een blaasbalg te nemen in zijn werkplaats.”

„Maar toch niet om smidswerk te verrichten?” vroeg moeder angstig, „toch alleen om loodgieterswerk te doen?”

„Natuurlijk,” antwoordde vader bitter, „natuurlijk. Maar ik ken dat; eerst is het loodgieterswerk en dan wordt het smidswerk.

„Heb ik daarvoor nu vijftien lange jaren gewerkt?” zoo ging vader voort. „Heb ik daarvoor vijftien jaren in hitte en kou voor mijn gloeiend vuur gestaan en gesmeed, dat de zweetdruppels er bij neervielen? Heb

ik daarvoor den baron gediend, eerlijk en trouw, om nu, nu mijn jongens grooter worden en ook zoetjes aan een handje mee moeten helpen, op straat te worden gezet door zoo'n prul-knoeiertje van een Gans, die niets, niets zeg ik, van 't smidsvak verstaat?"

„Maar vader, bedaar nu toch,” viel moeder aangedaan hem in de rede. „Bekijk de zaak toch niet zoo somber. Je zegt immers dat de baron alleen loodgieterswerk...”

„Maar vrouw,” viel vader driftig in, „loodgieterswerk! Maar begrijp je dan niet, dat dit alleen een voorwendsel is, een aanloop? Begrijp je dan niet, dat hij binnen twee weken ook smidswerk verricht?”

Priem en zijn vrienden zullen het hem wel brengen. Hij krijgt een blaasbalg, ja, een blaasbalg, zoo goed als ik, en bij loodgieterswerk behoort geen blaasbalg. Ging het om best werken, ik zou hem niet vreezen, dat genieperige knoeiertje, dat zeker nog geen fatsoenlijk hoefijzer smeden kan. Maar 't gaat niet altijd om best werken. Priem wil mij arm maken; hij kan mij niet zetten, omdat ik eerlijk ben en hij niet. Priem verdient veel geld, meer dan ik; maar vrouw, hij komt er niet altijd eerlijk aan. En ik ben niet oneerlijk, daarom haat die Priem mij. Ik weet, dat Priem den baron bedriegt en ik ken zijn bedoeling: zijn neef

moet hier smid worden en ik moet er uit.

„Als dit gebeurt, moeder,” en vaders stem werd zoo weemoedig somber, dat we allen diep ontroerd werden, „als dit gebeurt, dan ben ik geen man meer. Ik heb mijn smederij, mijn hamer en mijn aanbeeld, moeder, ik heb mijn werkplaats lief en... ik had ze bestemd voor mijn jongens.”

„Mag ik van school, vader?” vroeg ik op eens, zelf niet wetende waarom.

„Van school, jongen? Maar je hoort toch, dat ik over een tijd zonder werk zal zijn, als...”

„Maar vader,” troostte moeder, „zet toch die sombere gedachten op zij! Je zegt altijd: „geen zorgen voor morgen,” en wat doe je nu?”

„’t Is waar, moeder, ik zeg dat altijd en ik zeg ’t nog, maar dat ze mij uit mijn smederij willen jagen, waar ik vijftien jaren den hamer gezwaaid heb voor jou en de kinderen, dat kan ik niet verdragen.”

„Maar vader, hoor eens kalm toe. Gans krijgt een blaasbalg, hamer, aanbeeld, alles, zullen we zeggen. Maar — en dat is de hoofdzaak, Gans mag geen werk doen, dat tot het smidsvak behoort. Wacht dus af — en wees op je hoede. Tracht te weten te komen, welk soort werk hij doet, en heb je de bewijzen, dat hij smidswerk doet, ga dan naar den baron, en ik verzeker je, vader,

dat die je helpen zal. Is het woord van den baron: ik wil geen tweeden smid op mijn dorp, je niet genoeg?"

Na een langen tijd van nadenken zei vader bedaard:

„Je hebt gelijk; drift en vrees deden mij mijn bedaardheid verliezen, maar nu deze teruggekeerd is, weet ik, wat mij te doen staat.

De vraag is nu alleen, hoe kom ik te weten, welk werk Gans verricht? Want je begrijpt, vrouw, als hij smidswerk krijgt van Priem en die anderen, stoppen deze het hem stilletjes toe. Willem en Frans, je spreekt met niemand over wat je gehoord hebt: zwijgen — de boodschap."

„Neen, vader!" beloofden we als uit één mond — en die belofte kostte ons geen strijd.

„Dus," besloot vader, geheel tot zijn oude, vriendelijke kalmte teruggekeerd; „het is dus zaak te weten te komen, wat werk Gans maakt. Ik zal op mijn hoede zijn."

De eerste dagen, volgende op den dag, dat Gans een blaasbalg in zijn werkplaats gekregen had, sprak vader niet meer over het geval. We konden hem echter aanzien, dat hij leed, en ondanks zijn pogingen om moeder en ons zijn onrust en verdriet te verbergen, zagen wij aan de weemoedige uitdrukking van zijn gelaat, dat er iets in hem

omging. Dikwijls riep moeder Willem en mij bij zich, als vader in de smederij was, en zei ze:

„Jongens, je vader lijdt, tracht met mij hem wat op te beuren. Ga eens naar de smederij, en vraag of je wat helpen kunt.”

Dat deden wij dan, maar kregen altijd ten antwoord:

„Nee jongens, helpt je moeder maar; zij heeft het drukker dan ik.”

Als we voor de smederij stonden, konden we Gans' werkplaats in de verte zien en als we den rook uit den schoorsteen zagen opstijgen, vroeg ieder onzer angstig: „Wat zou hij daar binnen doen? Zou het smids-werk zijn?”

Op een morgen stonden we weer voor de smederij, turende in de verte, en toen de rook in dichte wolken uit den schoorsteen begon op te stijgen, bastte vader opeens uit:

„Dat houd ik niet uit, dat houd ik niet uit. Met den dag wordt het slapper in mijn smederij en met den dag wordt de rook uit zijn schoorsteen dikker.”

Na een oogenblik van nadenken, terwijl hij Willem en mij strak aankeek, zei vader:

„Jongens, komt mee in de kamer, ik moet je wat zeggen.”

Door moeder gevolgd, traden wij de kamer binnen en toen wij allen op een stoel plaats genomen hadden, zei vader:

„Toen ik eenige dagen geleden over Gans en Priem sprak, heb ik je beiden gelast met niemand over de zaak te spreken en ik vertrouw, dat je als jongens gehoorzaamd hebt. Het verzoek van Gans aan den baron, om een blaasbalg in zijn werkplaats te mogen plaatsen, heb ik, het is je bekend, beschouwd als een bedrieglijk voorteeken. Ik ben overtuigd, dat Gans smidswerk doet. Dag in, dag uit rookt zijn schoorsteen; Priem komt hoe langer hoe minder in mijn smederij; klanten, die ik altijd had, heb ik in den laatsten tijd niet meer gezien; redenen te over, om overtuigd te zijn, dat ze mij en ook den baron bedriegen. Maar wat helpt het mij, of ik dit al weet. Ik moet den baron kunnen zeggen: Dit of dat is door Gans gemaakt, en dáár kan u 't vinden.

Om dat te weten te komen, heb ik jullie noodig, jongens. Wat ik je opdraag, is een post van vertrouwen, die niet gemakkelijk naar behooren te volbrengen is, omdat er geduld, beleid en overleg voor noodig is. Luistert dus goed, wat ik van je vraag; en overleg, hoe je het best den dienst zult volbrengen.

Je moet elken avond op schildwacht bij Gans' werkplaats, om te zien, wie er in- en uitgaat, en bovenal, of hij smidswerk verricht. Je weet beiden heel goed, wat tot het loodgietersvak, — wat tot het mijne

behoort en hebt dus alleen je oogen den kost te geven.

Het is evenwel noodzakelijk, dat niemand je bemerkt, dat alles zoo geheim mogelijk gaat; ik raad je dus, rijpelijk te overleggen, hoe je je zult kwijten van de taak, waarvan zooveel afhangt. Let vooral op, of je Priem ook binnen ziet gaan, en draag zorg te ontdekken, wat hij meebrengt of meeneemt. Meer heb ik je niet te zeggen; ik herhaal alleen: slimheid, overleg en mondje-dicht kunnen je van niet te berekenen nut zijn. Ook moet ik je zeggen, dat ik niet dan noode er toe besloten heb, je dezen post op te dragen, wel wetende, dat het spionnendienst is, dien ik van je vraag. Maar helaas, geen ander middel weet ik aan te grijpen, dat mij in staat stelt, dien Priem met zijn aanhang, die mij arm willen maken, te ontmaskeren. Gaat nu heen, overlegt en betreft reeds van avond, als het donker en stil is, je post — kwijt je als flinke jongens van je gewichtige taak.”

Triomfantelijk stapten wij de deur uit. Ik had een gevoel als een soldaat moet hebben, wien door zijn generaal een gewichtige post van vertrouwen wordt opgedragen. Ik was gelukkig; voor 't eerst in mijn leven had ik 't heerlijk gevoel mijn ouders van nut te kunnen zijn en 't bewustzijn, dat de toekomst voor een deel ook van mij af-

hankelijk was, deed een gevoel in mij geboren worden, dat ik tot heden niet gekend had, — een gevoel van verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

Ten einde ongestoord te kunnen raadplegen, zochten Willem en ik onze slaapkamer op.

Toen we gezeten waren, zei Willem:

„Nu zijn we schildwachten, Frans.”

Hij fluisterde dit zoo zacht, als hadden wij onze posten al betrokken en vreesde hij gehoord te zullen worden. Ik schoot dan ook in een lach en zei:

„Je staat nog niet op schildwacht, Willem, je kunt nog wel luid spreken.”

„Nu geen gekheid, Frans, ernstig, als 't je belijft,” antwoordde Willem eenigszins geraakt.

„Nou, nou, maak maar zoo'n drukte niet,” antwoordde ik, niet weinig door zijn vermanende woorden, die mij zoo vaderlijk in de ooren klonken, beleedigd; „Ik ben je knecht niet. We hebben evenveel te zeggen, hoor!”

„Dat weet ik wel, wijsneus, die je bent.”

„Wijsneus! wie is hier een wijsneus, jij of ik? Jij denkt zeker, dat je de eerste bent, omdat jij de oudste bent, niet waar? Zoo iets heb je altijd over je gehad, maar ik heb er genoeg van.”

„Dat je een grooten mond hebt, weet ik

al lang," riep Willem, terwijl hij opsprong. „Met je grooten mond denk je iedereen te overbluffen, maar als je dat mij denkt te doen, ben je aan een verkeerd kantoor, hoor."

Het scheelde niet veel, zooals men ziet, of de twee schildwachten, die eenzelfde gewichtigen dienst te vervullen hadden, waren handgemeen geworden. Dit laatste zou zeker gebeurd zijn, als we niet door moeders geroep: „Jongens, waar ben je?" in een andere stemming gebracht waren. We schrikten beiden op uit onze werkelijk kinderachtige geraaktheid, en na eenige oogeblikken was de goede vrede weergekeerd.

Op moeders roepen had geen van ons beiden geantwoord, maar toen een herhaald: „Jongens, waar zit je?" onze ooren bereikte, riepen we als uit één mond: „Hier, moeder boven op de slaapkamer, we overleggen."

„Goed, jongens!" riep moeder, die eens had moeten weten, hoe eendrachtig we op dat oogenblik overlegden!

Wel een uur bleven we op de slaapkamer, maar hadden, toen we deze verlieten, ons plan goed overwogen en alle mogelijke voorzorgsmaatregelen genomen.

Toen de klok half acht aanwees, stapten wij samen, met een: „We gaan, Vader!" de deur uit. We gingen door onzen tuin naar

het dennenbosch.

Goed vertrouwd met alle paadjes, liepen we, zonder de minste vrees, dat we onze neuzen tegen een boom zouden stooten, het donkere bosch door, tot we in een kleine beukenlaan kwamen, waaraan Gans' werkplaats stond.

Zoo nu en dan hielden wij halt, om ons te overtuigen, dat er niemand in onze nabijheid was.

Duisternis en stilte waren om ons. De koude Octoberavondwind zong in de toppen der boomen een klaaglijk najaarslied. Als we stil stonden, luisterde ik er naar. Het stemde mij weemoedig en maakte mij angstig. Maar dit duurde niet lang, want als de hamerslag in Gans' werkplaats mij in de ooren klonk, was het me, als riep een tergend uitdagend lied mij ten strijde.

Ook vader smeedde in zijn smederij, en het scheen alsof een wedstrijd plaats had, wie het grootste aantal hamerslagen zou doen hooren. Vóór ons de tergende hamerslag van Gans, achter ons de „Voorwaarts, voorwaarts!” ons toeroepende uit vaders smederij. Dus, vooruit — vooruit!

Dicht bij het doel van onzen tocht gekomen, hielden wij nogmaals halt, en trokken, na scherp eenige oogenblikken te hebben toegeluisterd, onze klompen uit. Willem hield ze in zijn handen; ik stopte de mijne

in een greppel. Na dezen voorzichtigheidsmaatregel was het groote oogenblik gekomen, het oogenblik van scheiden. We gingen onze posten betrekken.

„Voorzichtig, Frans!” fluisterde Willem, nauw hoorbaar, en pakte mij bij mijn hand, „pas op, dat je niet valt.”

„Neen! Willem!” sprak ik nog zachter, „wees jij voorzichtig en steek je niet aan de dorens.”

„Neen — ik ga.” Met deze woorden draaide Willem zich om en verdween in de duisternis.

Zooals we hadden afgesproken, zou hij in het bosch op zij van het schuurtje post vatten. Volkomen bekend met de gesteldheid van den grond, wisten we, dat zich hier een kleine hoogte, een bultje, zooals we zeiden, in het bosch bevond. Op dit bultje staande, kon hij door de zijraampjes in de smederij kijken.

Wat mij zelf betreft, mijn post was meer verheven dan die van Willem. Voorzichtig en zonder 't minste geluid te maken klom ik in een boom, die op eenigen afstand van de blikslagerij stond. De boom was niet dik en bood me met zijn talrijke zijtakken een uitnemende gelegenheid aan, er eenige minuten verblijf te houden.

Voorzichtig, elk oogenblik even rustende om te hooren of er geen onraad was, be-

reikte ik op de helft der hoogte van den boom een dikken tak, dien ik als mijn voorloopige rustplaats bestemde. Ik ging zitten. Met mijn rug steunde ik tegen den boom, terwijl ik mijn voeten rusten liet op een tak, die even beneden me uit den boom te voorschijn kwam.

„Ziezoo,” dacht ik, terwijl ik door de raampjes van de voordeur der smederij gluurde, „Zie zoo, schildwacht, geduld en waakzaamheid zullen je van dienst zijn.”

Onafgebroken hield ik mijn blikken op Gans gevestigd, die bezig was een geelkoperen waterketel te soldeeren. Op alle voorwerpen in de smederij, in alle hoeken en op alle planken vestigden zich beurtelings mijn oogen, maar tot mijn groote verwondering was er niets, dat op contrabande geleeke. Dit deftig woord had ik van meester geleerd. Oude ketels, lampen, potten en pannetjes, een paar deksels, en eenige verroeste hingsels, ziedaar alles.

Het viel mij tegen. Ik had verwacht en gehoopt, omdat ik met vader overtuigd was, dat Gans smidswerk moest verrichten, waartoe diende anders dat groote vuur, en wat beteekenden dan die zware hamerslagen, die we in de verte konden hooren? — ik had gehoopt en verwacht, zeg ik, dat ik dadelijk werk zou gezien hebben, dat tot het smidsvak behoorde. De gedachte, dat ik zonder

eenig bericht thuis zou komen, wekte reeds bij voorbaat een gevoel van teleurstelling in mij, want niets zou aangenamer zijn dan thuis te komen, met den uitroep: „Vader, we hebben hem, de verrader is gesnapt!”

Helaas, niets zag ik, wat mij eenige hoop gaf op den gewenschten uitslag. Gans soldeerde, dat was al wat ik zag. Het was verdrietig.

Acht slagen had de groote klok van 't kasteel doen hooren, toen ik mijn hooge zitplaats innam; en reeds bromden de slagen, die 't uur van negen aankondigden door de avondstilte en nog altijd zochten mijn oogen vergeefs naar eenig verboden artikel in de smederij en hoopte ik vergeefs op eenig leven in de stille omgeving.

Wel veertig malen had ik mij, deels uit ongedurigheid en verveling, anderdeels uit oorzaak van een pijnlijke gewaarwording, nu zus dan zoo gezet, en ik begon te vreezen, dat ik zonder eenig bericht bij vader terug zou komen.

Hoe zou Willem 't maken daar in 't bosch? Zou hij zich ook vervelen, zouden er geen konijnen om hem heen hippen, of bunzings zijn verblijfplaats minder aangenaam maken? Dergelijke vragen hielden mij ieder oogenblik bezig en als ik mijn post vergeleek met de zijne, kwam me de mijne nog het begeerlijkste voor. Ik zat hoog en

droog: geen vieze dieren, als padden, kikvorsch en kleine slangetjes, die ook wel eens in ons bosch voorkwamen, konden mij bereiken. De gedachte, dat er een slang op den nek van Willem kon zitten, maakte mij zeer angstig en deed mij verlangen naar 't einde van mijn taak. Soms kreeg ik een gevoel, als zou ik naar beneden vallen, maar als ik aan vader en moeder dacht en aan hun onrust, klemde ik opnieuw de handen om den tak en zat ik weer even onbeweeglijk voor mij uit te turen.

Bom! — half tien. De lange nagalm werd voortgedragen op den wind. Al anderhalf uur had ik dus gezeten, zonder mij eigenlijk te hebben verroerd, soms in angst en altijd in spanning; de leden deden mij pijn, zoowel als mijn rug. Anderhalf uur in een boom, te midden van dikke duisternis, met geen geluiden om me, dan 't weemoedige windgesuis in de boomen, en 't gekraak van enkele jonge denneboompjes in 't bosch!...

„Anderhalf uur!” zuchtte ik zacht; „anderhalf uur, wanneer zal 't einde zijn? En zullen we straks door het teleurstellend woord: „niets gezien” vaders onrust en onzekerheid weer met een dag moeten verlengen?”

Bom, bom... bom — tien slagen bomden door de stilte en deden mij wakker schrikken uit mijn droevig gepeins.

„Al tien uur!” dacht ik, en reeds had ik besloten mijn rustplaats te verlaten, die me ondraaglijk begon te worden, toen ik in de verte een geluid hoorde, niet ongelijk aan het breken van jonge, dunne takjes.

De hoop, die mij geheel verlaten had, leefde weer in mij op en gaf me nieuwen moed, frissche kracht en nieuw vertrouwen.

Ademloos luisterde ik naar 't geluid van de naderkomende voetstappen; ik trachtte met mijn oogen de duisternis te doorboren, teneinde te zien, wie in aantocht was.

Nader en nader kwamen de voetstappen; ze konden nog slechts een paar boomen verwijderd zijn, ik boog mij geheel voorover, om toch vooral goed te zien, wie 't was. Daar de duisternis mij echter belette zelfs een meter voor mij uit te zien, richtte ik mijn blikken op den verlichten omtrek der smederij, waar de persoon, indien hij de werkplaats wilde binnengaan, toch moest verschijnen.

Plotseling trad uit het donker in het verlichte gedeelte, de man, dien ik al den ganschen avond verwacht had, — Priem, de timmerman. Onder zijn arm droeg hij een menigte kleine voorwerpen, die ik eerst niet herkende, doch die, toen hij ze op de bank naast het smidsvuur legde, ankers bleken te zijn. Ankers, niet zooals ze op de schepen gebruikt worden, maar omgebogen, gesmeed

ijzeren staven, die dienen om bij het bouwen van een huis de balken stevig aan het muurwerk te verbinden.

„Gelukkig,” zuchtte ik, en ten deele uit blijdschap, ten deele door den zenuwachtigen toestand, waarin ik verkeerde, begon ik te schreien. Maar dat duurde niet lang, want in mijn zenuwsnikken hoorde ik de stem van vader, dankbaar uitroepende:

„Best, mijn jongen, best zoo!”

Weer tuurde ik naar binnen, en ik zag dat beiden, Priem en Gans, druk in gesprek waren; en de levendige gebaren, die hun woorden vergezelden, en de lach op beider gelaat, bewezen me dat ze het over een zaak moesten hebben, die hen beiden hoog op 't hart lag en in vroolijke stemming bracht.

„Lach maar, Priem,” dacht ik; „je wilde vader ongelukkig maken; bij avond en ontijd smokkel je hier smidswerk binnen, en je denkt 't onbespied te doen; maar je rekent buiten twee behendige jongens, die alles zien en zelf niet gezien worden.”

Hoog brandde het smidsvuur op, waarop Gans een paar flinke scheppen kolen wierp, en terwijl Priem het een of ander scheen uit te duiden, stak hij een stuk ijzer, dat hij onder een bank vandaan haalde, in het vuur; en na eenige oogenblikken sloeg Gans er op los, als was hij de eenige smid van

het dorp.

„Sla maar, Gansje, sla maar,” sprak ik tot mij zelf; „eerdaags is je rijk uit, hoor; de baron zal het weten dat je hem bedriegt, de baron zal het weten, waarom je dien blaasbalg in je winkel moest hebben. De baron zal weten, dat zoowel Priem als jij twee leelijke kerels zijn, die hem bedriegen, om vader ongelukkig te maken.”

Bom! bomde weer de torenklok, en haar sombere nagalm was nog niet weggestorven, of Priem opende de deur, trad in den lichtcirkel en verdween in de duisternis.

Toen ik dacht, dat Priem ver genoeg weg was, liet ik mij langzaam naar beneden glijden, wat mij meer moeite veroorzaakte, dan het klimmen gedaan had. Mijn beenen waren stijf, evenals zijn armen; mijn rug scheen gebroken, en in mijn hoofd klopte en stampte het, als bomden er groote hamers in.

Toen ik den vasten grond weer onder mijn voeten had, kreeg ik een gevoel van verlichting. Wel voelde ik door mijn geheele lichaam nog pijn, maar het bonzen in mijn hoofd werd minder en wat het voor naamste was: ik ademde weer vrij, voor het eerst in ruim twee en half uur.

Mijn eerste werk was nu, mijn klompen te halen, die ik zonder veel moeite op de plek, waar ik ze neergelegd had, terugvond. Toen

liep ik in de richting, waar Willem verblijf hield, nog steeds zonder klompen aan mijn voeten, daar ik ze niet durfde aantrekken, vreezende een geluid te veroorzaken, dat alles zou kunnen bederven.

Aan den ingang van het bosch gekomen, wierp ik mij op de knieën, en riep heel zacht: „Willem, Willem!”

Geen antwoord. Nogmaals riep ik een weinig harder: „Willem, Willem, ik ben het, Frans!” maar geen teeken, dat ik gehoord was, bereikte mijn oor. Mij bleef dus niets anders over, dan, evenals Willem gedaan had, op handen en voeten naar de plek te kruipen, waar hij zijn moest, wat mij, de last van mijn klompen in aanmerking genomen, veel inspanning kostte. Eindelijk had ik de bult bereikt, waar ik Willem — niet vond.

Verbeeld je mijn verwondering, mijn schrik en mijn angst. Was hij vertrokken, na zich van Priems en Gans' bedriegerijen te hebben verzekerd, of was hij om een of andere reden wat verder het bosch ingegaan?

Angstig luisterde ik toe. Hoorde ik daar niet een gerucht dieper het bosch in?

„Willem, Willem!”

Tot vijfmaal toe riep ik zijn naam, maar kreeg geen antwoord. Weer luisterde ik. Neen, ik bedroog mij niet: op eenigen afstand van mij, dieper in 't bosch, hoorde

ik 't kraken en ritselen van de takken.

„Moest dat Willem zijn, of kon het een strooper wezen, die zijn strikken plaatsen kwam? Als het eens een strooper was, die uit vrees van vervolgd te worden, tot gewelddadigheden overging? Ik durfde niet meer te roepen en kroop, zoo gauw ik kon, het bosch uit, dat mij als een geheimzinnige en onveilige plaats voorkwam.

Weer stond ik buiten het bosch in de groote beukenlaan, met een gevoel van grooten angst in mij over Willems onbegrijpelijk verdwijnen. Ik luisterde nog eenige oogenblikken, maar hoorde niets meer; het ritselen in het bosch had opgehouden, de geheele natuur scheen in een doodslaap gezonken, die mij verschrikkelijk benauwde.

Bom — bam! — al elf uur. „Vooruit, naar huis, misschien dat Willem daar is!” Zoo dacht ik en liep de laan in met rassche schreden. Nog geen twintig meter had ik geloopt, of ik hoorde in mijn onmiddellijke nabijheid voetstappen. Huiverend en angstig, met kloppend hart en klapperende tanden van schrik en koude, stond ik stil.

Een lichte kreet ontsnapte me. In mijn onmiddellijke nabijheid, bewoog zich een zwarte gedaante. Kon het Gans zijn? Ondanks mijn vrees stond ik stil. Eensklaps zag ik, wie voor mij stond, en met een kreet: „Vader, vader!” viel ik mijn vader

om den hals en stamelde nauw hoorbaar, terwijl mijn zenuwen haar uiting vonden in tranen:

„Waar is Willem, vader? — ik kon Willem niet vinden.”

Vader legde zijn hand op mijn schouder, trok mij met zich voort en zei zacht: „Willem is thuis; spreek niet meer, voor we thuis zijn.”

Ik gehoorzaamde, en terwijl ik met vader de laan uit en 't bosch doorging, dacht ik aan niets. Ik kon niet denken, mijn tanden klapperden, ik was door en door koud.

Thuis gekomen, vonde we Willem, Moeder en Koosje in groote onrust, maar toen ze mij weer zagen, en ik, met den kreet: „Moeder, we hebben hem!” mijn moeder om den hals viel, toen was de onrust geweken en konden we weer geregeld praten.

Moeder gaf mij een paar glazen warme melk, die me weer geheel opmonterden, zoodat ik in staat was een getrouw verslag te doen van mijn bevindingen, die geheel met die van Willem overeenstemden. Toen ik uitgesproken had, zei vader:

„Frans, je hebt je evenals Willem op een wijze van je taak gekweten, die ik bewonder. Jongen, geef me de hand — morgen zal je wel meer hooren.”

Vader was diep ontroerd; zijn handdruk en de toon, waarop hij sprak, zeiden het

mij. Ik voelde mij zoo gelukkig!

Willem had al den tijd, zonder een woord te zeggen, geluisterd, maar toen vader de zoo even genoemde woorden gesproken had, zei hij: „En nu hebben wij nog een appeltje te schillen, Frans. Waar ben je toch gebleven? Ik kon je nergens vinden. Ik dacht, dat je thuis was.”

„En ik dacht hetzelfde van jou, Willem; ik dacht ook, dat je thuis was en begrijp niet, waar je gebleven bent, toen jij je post verliet.”

„Wel, ik ben, toen ik mij overtuigd had dat Gans ankers smeedde, het bosch uitgegaan en naar den boom geloopt, waar je zitten moest. Ik heb zóó hard geroepen, als ik in 't gegeven geval doen kon; ik heb tegen den boom geklopt, maar ben, geen antwoord krijgende, naar huis gegaan in de overtuiging, dat ik je hier vinden zou. Toen ik je hier niet vond, is vader, na eerst nog eenige oogenblikken gewacht te hebben — want we rekenden stellig, dat je mij op den voet gevolgd moest zijn — je gaan zoeken. Ziedaar alles.”

Toen vertelde ik mijn wedervaren in het bosch en mijn angst voor den strooper, die allen, zelfs Willem, begrijpelijk voorkwam. Het was al pratende twaalf uur geworden, en daar we rust en warmte behoeften, gingen we op vaders aanraden naar bed.

Het spreekt van zelf, dat Willem en ik het eerste halfuur niet slapen konden. We hadden elkaar nog zooveel te vertellen en nog meer te vragen; maar toen wij eindelijk indommelden, was het met de heerlijke gedachte, dat we vader en moeder een gewichtigen dienst bewezen hadden.

Den volgenden morgen stonden wij laat op, het was bijna tien uur. Onze eerste vraag was: „Waar is vader?”

„Naar het kasteel, jongens! Vader wil er dadelijk werk van maken. Ik hoop maar, dat alles zich nu ten goede keert.”

Het was twaalf uur — halfeen, en nog was vader niet terug. Wat moesten wij er van denken? De maaltijd stond klaar en ieder onzer deed zijn best, wat te eten en zijn ongerustheid te verbergen, maar de aardappels wilden niet gemakkelijk door de keel.

Plotseling schrikten we op en keken naar de deur.

We hadden de voordeur hooren opengaan — zware voetstappen klonken in de gang, de deur van de kamer ging open, en met den uitroep: „Moeder, kinderen, gewonnen, gewonnen!” kwam vader binnen.

Eenige seconden van stilte volgden, afgebroken door enkele diepe zuchten. Toen sprong moeder op, en haar handen op vaders schouders leggende, zei ze:

„Ik zei het altijd, vader, geen zorgen voor morgen.”

Toen vader had plaats genomen, was onze eerste vraag: „En wat zei de baron, vader?”

Toen begon vader zijn verhaal, dat hier volgt:

„Ik ging vanmorgen regelrecht naar 't kasteel en werd onmiddellijk bij den baron toegelaten, die buiten zich zelf van boosheid en verontwaardiging was, toen ik hem verteld had, wat er in Gans' smederij had plaats gegrepen.

„Die kerel!” was alles, wat hij zeide. Hij zette zijn hoed op en met de woorden: „kom meê, smid!” verliet hij 't kasteel en sloeg zwijgend den weg naar Priems huis in. Bijwijlen hoorde ik hem mopperen, en aan de driftige wijze, waarop hij met zijn stok sloeg, kon ik duidelijk bemerken, hoe kwaad de baron was. Aan de deur van Priems huis gekomen, zei hij kortaf: „Blijf hier, smid, en wacht; ik kom dadelijk terug.”

Na een halfuur kwam hij de deur weer uit, door Priem gevolgd, die er zeer opgewonden uitzag. „Volgt mij beiden!” zei de baron, en sloeg zwijgend den weg in naar de werkplaats van Gans, die we evenwel niet langs den gewonen weg, maar langs een omweg bereikten.

Met een ruk opende de baron de achterdeur, en plotseling stonden we tegenover

den verschrikten Gans, die met wijdgeopende oogen den baron aanstaarde en van ontsteltenis den hamer uit zijn handen liet vallen.

„Heer baron,” stamelde hij en greep naar zijn pet, die hij echter niet op had, en dus ook niet afnemen kon.

Een pijnlijk oogenblik volgde. De baron richtte zijn strenge oogen beurtelings op Gans en Priem, die beiden hun hoofd niet durfden opheffen. Eensklaps barstte hij uit:

„Zoo bedriegen jelui mijnheer den baron, hè! Is het daarom, dat je altijd mijnheer de baron vóór, en mijnheer de baron nà speelt, om hem te bedriegen, lafaards! Voor wien smeedt jij die ankers?”

„Voor Priem, heer baron,” stamelde Gans:

„Zoo, voor Priem! Kwam je daarom bij me met je verzoek om een blaasbalg? Dat is leelijk, Gans — heel leelijk.”

Na een oogenblik van stilte, zei de baron ernstig:

„Luister Gans, luister Priem, naar wat ik je te zeggen heb. Ik trek mijn toestemming in. Binnen vier dagen moet je den blaasbalg uit je smederij verwijderen. En komt nu nooit weer aan met je verzoek om een blaasbalg. Eens en vooral: ik duld geen twee smeden op mijn dorp; Velders is mij genoeg. En nu mijn laatste woord: tracht mij niet weer te bedriegen, want zoowaar

als ik heer en eigenaar ben van dit dorp, ik jaag je beiden, als bedriegers, uit mijn bezittingen.

En nu, Priem, neem die ankers en breng ze naar de smederij van dezen smid, mijn smid, versta je."

Priem nam de ankers en ging heen.

Gans bleef alleen — en vrouw, ik had medelijden met hem, toen hij daar zoo stond, zijn beschaamde oogen naar den grond en bevend van 't hoofd tot de voeten; en ik zei:

„Heer baron, mag ik zijn blaasbalg koopen?"

„Beste kerel," zei hij toen, „hij heeft het niet aan je verdiend, maar goed, doe het."

Ik vroeg Gans naar den prijs. „Tachtig gulden," bracht hij met moeite uit. Ik kocht den blaasbalg. Toen verliet de baron de smederij en ik volgde hem. Buiten gekomen, zei hij:

„Ben je tevreden, Velders?"

„Heer baron," zei ik toen, terwijl de tranen mij in de oogen opwelden, „ik dank u." Meer kon ik niet zeggen, want toen ik opkeek en mijn smederij in de verte zag, waar ik de laatste dagen zulke angstige oogenblikken heb doorgebracht, toen, moeder, schoot mij het gemoed vol, en barstte ik in tranen uit.

„Bedaar, Velders," zei de baron goedhartig. „Loop naar vrouw en kinderen en zeg

ze, dat nimmer een ander dan Velders mijn smid zal zijn."

Ademloos hadden wij vader aangehoord en toen hij zijn verhaal geëindigd had, stonden ons allen de tranen in de oogen.

„Dus vrouw," zei vader, terwijl hij zijn oogen beurtelings op moeder en ons vestigde; „de onrust is geweken, 't gevaar is voorbij. Richt van avond een feestje aan, want Willem en Frans hebben ook wat verdiend."

„Dan chocolade, moeder, en heel warm," zei ik — „ik ben sedert gisteravond nog niet warm geweest."

„Ik ook niet," zei Willem en hij wreef over zijn buik, die zeker meer naar lekkere chocolade dan naar warmte verlangde.

Dien dag sloeg vader er weer vroolijk op los en zong zijn lievelingsliedje, dat we in langen tijd niet hadden gehoord:

Van 's morgens vroeg, tot 't late avonduur,

Sta 'k voor mijn kletterend kolenvuur

Met forsche kracht en blijden zin te werken;

Al vliegen vonken om baard en kin,

En roet en stof mijn ooren in,

Wat zou ik er van merken!

Mij deren vuur noch vonkenregen,

Vulkanus' zoon, die kan er tegen.

Nooit meer heeft Gans pogingen aangewend, tweede smid op ons dorp te worden. Hij is blikslager en loodgieter gebleven, zijn leven lang. En ofschoon sommige menschen, misschien omdat zij dachten bij Gans goedkooper terecht te kunnen, vader hun klandisie hadden ontnomen en naar Gans waren overgelopen, ze keerden thans allen naar onze smederij terug.

Ook Priem, ofschoon hij later nooit meer in onze smederij komen kon, zonder woedende blikken te werpen naar den blaasbalg, die zoo onverwachts verhuisd was van zijn vriend Gans naar zijn vijand Velders.

VI.

Wij krijgen bezoek van een deftigen mijnheer. — Waarom er groote vreugde in ons dorp was, en Joost van den veldwachter een blauw oog kreeg. — De jongens zijn uitgelaten, en de dienstmeisjes op de stoep gillen. — Madzy Poklewitz.

Ongerekend de kermis met haar schuttenrij, haar kippesoep, stokvisch en rijstebrij, was er heel zelden iets bijzonders op ons dorp te doen. Geen wonder dus, dat iedereen in zijn schik was en de kinderen uitgelaten waren, toen er een paardenspel kwam, dat een paar dagen in ons stille dorpske voorstellingen zou geven. Vooral de kinderen van smid Velders waren in de wolken.

Hoe dat kwam, zal ik je vertellen.

Op zekeren middag, terwijl we aan tafel zaten, werden we verrast door een luid tikken op de deur, die op vaders „binnen!” openging. Een lange mijnheer, gekleed in een groote, gele jas, trad binnen. Hooge rijlaarzen bedekten zijn beenen tot op 't midden van zijn dijen. Zijn hals zat in een hooge, witte boord; op zijn hoofd stond een

hooge hoed, versierd met een paar pauweveeren.

Wij legden onze vorken neer, en keken met een gevoel van nieuwsgierigheid en bewondering den deftigen sinjeur aan, die, na de tafel genaderd te zijn, zijn hoed afnam en zijn hoofd op de borst liet zakken. Dat was zijn groet.

Zoo'n zonderling persoon hadden wij nog nooit gezien. We stieten elkaar onder de tafel aan, en richtten onze oogen vragend op vader.

„Wat is er van uw dienst, mijnheer?” vroeg vader, van de tafel opstaande.

In een zonderlingen tongval, die den vreemdeling verried, zei de heer, terwijl hij 't hoofd ophief:

„Verplicht, mijnheer! Ik ben Otmann Livius, mijnheer! Directeur van 't beroemde circus van mijn naam, heb voor koningen en keizers mijn uitmuntend gedresseerde paarden vertoond en wensch hier met uw toestemming een voorstelling te geven, die tot groote vol-doening van u en uwe geachte ingezetenen...”

Hier zweeg de man plotseling, trok aan zijn zwarten knevel, draaide eenige malen zijn hoed tusschen zijn beide handen, en vervolgde toen:

„Aan verschillende personen heb ik ver-geefs gevraagd om een stukje land voor mijn circus. Het is daarom, dat ik bij u

aanklop, mijnheer, en mocht ik uw gewaardeerde toestemming verkrijgen, dat twijfel ik geenszins of zoowel uw bezoek, als dat van uw geëerde ingezetenen..."

„Wat praat die man toch?” dacht ik bij mezelf. „Wat wil hij met zijn geachte ingezetenen? Bedoelt hij ons hiermee?”

„Vraag excuus,” vervolgde de sinjeur na een oogenblik van stilte; „vraag excuus, mijnheer, ik meende, dat ik tot den burgemeester sprak.”

„O!” lachte Koosje zacht.

„Zou ik voor een paar dagen een gedeelte van uwe wei kunnen krijgen, mijnheer!”

Zes oogen richtten zich van den vreemdeling op vader, die scheen na te denken.

„Toe maar, vader,” vleide Koosje, „we hebben nog nooit een paardenspel gezien.”

De directeur glimlachte vriendelijk.

„Wat denk je, moeder?” vroeg vader, en van hem vlogen de zes oogen op moeder, die beurtelings ons en den heer aankeek, en eindelijk antwoordde:

„Ik laat het geheel aan je over, man. Er is, dunkt me, geen bezwaar.”

„Heerlijk, heerlijk!” riepen we allen, wel wetende, dat vaders toestemming nu niet zou uitblijven.

„Wat lieve kinderen, mijnheer!” zei Ottmann Livius.

„Phu,” zei Willem en kneep mij zoo hard

in mijn rechterkuit, dat ik „au” schreeuwde.

„Mijnheer,” zei vader toen — „u kunt mijn weitje voor drie dagen krijgen, mits de baron zijn toestemming geeft.”

„Heb dank, mijnheer, voor uw goedheid. Aangenaam zal het mij verder zijn, van u te vernemen, hoe hoog het honorarium is.”

„Het wat?” vroeg vader, die zeker zoo min als wij iets begreep van dat gekke woord. „Hooge-kanarium” verstond ik.

„Hoeveel huur, mijnheer?” Zonder vaders antwoord af te wachten voegde hij erbij:

„Maak 't billijk, mijnheer, ik vrees, dat de verdiensten hier niet groot zullen zijn.”

Vader glimlachte even en zei: „Als de baron het toestaat, en u mijn weitje krijgt, behoeft u geen huur te betalen, als u mij, mijn vrouw en mijn kinderen voor alle voorstellingen een vrijkaart geeft.”

De vreemdeling maakte een zoo diepe buiging, dat zijn neus bijna den grond raakte en zei, na zich opgericht te hebben: „Heb dank, edele heer! Wanneer kan ik 't antwoord van den baron vernemen?”

„Over een uur,” zei vader — „ik ga hem dadelijk spreken.”

„Dan ga ik den burgemeester verlof vragen. Uw dienaar, mijnheer.”

Met die woorden vertrok de heer Otmann Livius na een diepe en laatste buiging gemaakt te hebben.

„Lekker, vader, lekker!” riepen we en lieten onze vorken in den steek en vlogen, met de kruimels om onze mond, de deur uit. In een oogenblik wist de buurt, en in een kwartier 't gansche dorp 't groote nieuws, dat met onverdeelde vreugde ontvangen werd. Alle jongens en meisjes waren in een oogenblik op de been, en vormden een grooten kring om Willem, Koosje en mij, en hielden niet op met vragen, en waren eenparig van oordeel, dat Velders een beste, neen, de beste man van 't dorp was, die alles voor andere menschen over had.

De beste man van 't dorp werd van 't kasteel terugverwacht. In zenuwachtige onrust stonden we voor ons huis hem op te wachten.

Wat bleef hij lang uit. Joost van den veldwachter, die we om zijn dikken, breeden neus den bobberd noemden, vocht uit louter baldadigheid met Jan van den bakker en kreeg in een ommezien een blauw oog. Mina, het dochttertje van den olieslager, had het te kwaad met Betje van den doodgraver, omdat de laatste beweerde, dat haar vader een veel mooier zwart pak had, dan Mina's vader, die diaken was. 't Was een geschreeuw, een gekijf, een gelach, in één woord, een rumoer van geweld.

Vader bleef lang weg. Eindelijk, daar kwam hij om den hoek en de heele stoet

vloog met den kreet: „Mag het? mag het?” vader tegemoet, die zwijgend en ernstig naderde.

Opeens, als door een onzichtbare macht vastgehouden, stond de gansche stoet stil en zweeg. Vader had met 't hoofd geschud, ten teken dat 't verzoek door den baron geweigerd was.

Menig oog schoot vol tranen. Een dof gemompel van teleurstelling liep door den stoet.

„Ba!” riep Koosje plotseling uit — „wat een leelijke vent!”

„Stil,” fluisterde ik — „hou toch je mond!” Maar ik gaf Koosje in stilte gelijk.

„Waarom mag het niet, vader?” vroeg Willem verdrietig.

„Ja, waarom niet, Velders?” riep de een huilend, de ander driftig, en derde teleurgesteld en bedroefd, „waarom mag 't niet!”

„Ja, kinderen,” zei vader, „'t mag niet. De baron zei...”

„Wat zei hij?” vroegen wel dertig monden.

„Hij is bang,” vervolgde vader...

„Bang, waarvoor bang? Neen, hij gunt ons geen pretje, die leelijkerd, dat is het,” riep Jan van den molenaar uit, en schreeuwde zóó hard, dat menigeen angstig omkeek.

„Laat Velders toch uitpraten, lange Lot!” riep Doris Verburg, „jij schreeuwt er maar tusschen.”

„Ja,” riep Willem en gaf Doris een duw;
„waarom is hij bang, vader?”

„Hij is bang, kinderen,” en vader boog
zich voorover en de hoofden kwamen als een
trosje bij elkaar, „hij is bang, dat...”

Toen schoot er een lach op vaders ge-
laat en rrrt, stoof de stoet uiteen, gillende
en schreeuwende en uitroepende:

„Het mag, het mag wel; Velders fopt
ons, we krijgen een paardenspel, hoera!” en
in een ommezien stond vader in den kring
en wij dansten om hem heen en trokken
hem aan zijn jas en riepen: „Lang zal hij
leven, hoerah!”

Met moeite baande vader zich een weg
en liep lachend op een draf naar de smederij.

Een uur later reden vier groote geel ge-
schilderde kermiswagens door ons dorp, elk
door een klein bruin paardje getrokken. Voor-
op reed op een prachtigen schimmel Ot-
mann Livius, het hoofd statig naar boven,
de borst vooruit. Naast hem reed aan elken
kant op een ponny, een in een geel pakje
gestoken jongetje — de een van acht, de
ander van tien jaar. Dan volgden zes muzikan-
ten, allen met lange baarden en groote, slap-
pe hoeden. Ze bliezen vroolijke deuntjes.

Boven op den eersten kermiswagen, die
dan volgde, zat een aap, vertrouwelijk naast
een groote, zwarte kat met lange haren.

Twee paljassen, die door hun dwaze kleeding en gekke grimassen ieder aan 't lachen maakten, liepen achter den eersten wagen. Op den dan volgenden tweeden kermiswagen zat weer een aap, die in zijn poot een bordje hield met 't opschrift: Wereldberoemd circus Otmann Livius. Onderling en aan den wagen bevestigd, liepen drie kleine zwarte paardjes. Dan volgde een klein, tweewielig voertuigje met twee, in heel hooge boorden gestoken heeren. Achteraan reed op een fraai opgetuigd paard een meisje van ongeveer twaalf jaar met lange, blonde haren, die over haar wit kleedje golfdén. Zij sloot den stoet.

Het geheele dorp was op de been. Zooiets hadden we nog nooit gezien. De jeugd was natuurlijk het luidruchtigst en opgewonden en danste om de wagens en schaterde om de paljassen en gilde zoo hard, dat de menschen voor de deuren de ooren toestopten.

Voor ons weitje hield de stoet halt. Vader en Gijs hadden onze roodbonte koe en onze geit op stal gebracht en waren nu bezig om eenige meters gaas op te rollen, teneinde den stoet toegang tot de wei te verschaffen.

Langzaam reed de stoet de wei op. De kermiswagens werden aan den kant langs het gaas geplaatst en de paarden aan de wagens gebonden. Een half uur later reden twee boerenwagens, beladen met palen, stok-

ken, kisten en balken de wei op. Dadelijk begon men met 't bouwen van 't circus, dat in een paar uren kant en klaar was.

Het was, alsof de palen uit den grond opgroeiden, en het doek als door een windvlaag er overheen werd geworpen. Toen 't circus aan alle kanten door 't witte doek gedeckt was, konden we niets meer zien. We hoorden alleen binnen een geklop, een gehamer, een gegooi met planken, balken, en een gerommel van ijzer, waaruit wij begrepen, dat er nog hard gewerkt werd.

„Zou er vanavond nog een voorstelling zijn?” vroegen we aan elkander en we geloofden het, omdat er zoo hard werd voortgemaakt.

Om vijf uur zaten we aan de koffietafel. Door 't raam heen konden we het circus zien en geen persoon ging er uit of in, of we maakten gissingen, omtrent hetgeen hij in de voorstelling zou moeten verrichten.

„Kijk,” riep Koosje opeens — „daar komt het meisje aan, dat op 't laatste paard zat, dat meisje met die mooie haren!”

„Ja, en ze heeft een emmer in haar hand. Wat zou ze moeten halen?” riep Willem.

We drukten onze neuzen tegen de ruiten uit nieuwsgierigheid en tuurden naar 't blonde meisje, dat al nader en nader kwam.

„Ze komt hier,” riep moeder en we trokken onze hoofden van 't raam terug en gin-

gen weer op de stoelen zitten.

Ze kwam langs 't raam, waarvoor wij zaten en knikte ons even goeden dag.

„Wat een vriendelijk gezichtje!” zei Koosje.

Een lichte tik op de deur en deze ging open. Het blondinetje stond op den drempel. „Dag,” sprak ze heel zacht, terwijl ze den emmer op den vloer zette, — „mag ik wat water van u hebben, mijnheer?”

De toon, waarop ze het vroeg, was zoo vriendelijk en innemend, zoo zacht en liefelijk, dat we onwillekeurig elkaar verbaasd aankeken.

„Asjeblieft, mijnheer,” herhaalde ze, toen ze niet dadelijk antwoord kreeg, „een klein beetje maar, asjeblieft.”

„Moeder,” zei vader, „geef haar wat melk.”

„Wil je melk hebben, beste?” vroeg moeder.

„Melk,” herhaalde ze heel zacht, „melk? Ja mijnheer, heel graag, maar... water is ook wel goed.”

Moeder stond op en haalde melk, dat ze in den emmer van 't kind stortte. Een gelukkig lachje kwam op haar bleek gezichtje en op zachten toon fluisterde zij, terwijl ze haar hand toestak: „Ik dank u, juffrouw.” Toen tilde zij den emmer op en ging heen.

„Ik wou, dat ze mijn zusje was,” zei Koosje aangedaan.

Ik zei niets, maar ik was het dadelijk met

Koosje eens. Zoo'n zusje zou ik er ook wel bij willen hebben.

Toen de boterhammen naar binnen waren, liepen Willem en ik natuurlijk weer naar de wei, om toch vooral alles goed op te nemen. Een groot deel van de dorpsjeugd bevond zich, luid gillende en dol van opgewondenheid, voor 't circus, dat nog steeds gesloten werd gehouden. Uit louter baldadigheid en opgewondenheid waren de jongens bezig elkaar af te rossen. Ons ziende, kwam de troep aanloopen, uitroepende: „Ga je er in, ga je er in?”

„Natuurlijk,” was mijn antwoord, „natuurlijk, ze zullen er òns niet uitjagen.”

„Mag ik mee, mag ik mee?” werd er van alle kanten geroepen.

Wij beloofden niets, eigenlijk niet wetend, of we er zelf wel in mochten.

We liepen om 't circus en tuurden of we niet een gaatje of scheurtje konden ontdekken, waardoor we een blik in 't inwendige van het geheimzinnige paardenspel zouden kunnen werpen. Maar omdat we geen opening zagen, moesten we onze onderzoekingen staken en ons vergenoegen met de andere jongens gissingen te maken omtrent hetgeen er binnen plaats vond, tot groot genoegen van Gijs van Maveren, die er plezier in vond ons telkens toe te duwen:

„Jelui hebt altijd veel praats, en nu kun

je er zelf niet in."

„Als ik 't meisje maar zag, dat zooeven melk van ons gehad heeft," antwoordde ik hem, „die zal ons wel meenemen." En Willem voegde erbij:

„Pas jij maar op, mannetje, of je komt er heelemaal niet in; want je begrijpt, als vader tegen den Directeur zegt, dat jij niet in de wei mag komen, dan blijf jij er uit ook."

„Ja zeker," antwoordde Gijs, „je vader heeft heel wat te zeggen. De wei is niet eens van jullie, maar van den baron."

„Dat is ook oud nieuws," zei ik, „als je niets anders weet, hou dan liever je mond."

„Och," zei Willem, „hij begrijpt niet eens met zijn kippenverstand, dat vader uit de wei kan jagen, wie hij wil! Is dat waar of niet, jongens?"

„Ja!" schreeuwden allen; en wij hadden 't gewonnen. Gijs hield zich verder stil.

Nog geruimen tijd bleef 't circus gesloten, en zagen wij niemand er uit te voorschijn komen. Eindelijk ging het doek weg, en de twee pafjassen kwamen naar buiten. Een luid: „hoera!" verwelkomde hen. In hun hand hielden ze een lange lat, waarop een bord bevestigd was, dat een heerlijk bericht bevatte:

„Heden avond om 7½ uur eerste voorstelling. Prachtig! Prachtig! Eerste rang 60 c., tweede rang 40 c."

„Hoera! van avond al!” gilden we en sprongen in de hoogte en gooiden van louter genoegen onze petten op en beukten elkaar onbarmhartig op hoofd en rug.

De paljassen sprongen met ons mee en trokken de gekste gezichten. Ze liepen het dorp in. Naast en achter hen danste de jeugd en spaarde longen noch beenen, maar sprong en schreeuwde, dat de menschen uit hun huizen liepen om te zien, wat er gaande was.

Om enkele boomen wonden de paljassen breede papieren, die 't zelfde bericht bevatten als de houten borden.

„Mooie reclame,” riep de deftige kleermaker zijn vrouw toe, die voor 't raam stond met een kleinen schreeuwer op haar arm. „Dat is reclame, vrouw!”

Het geheele dorp trokken we met de paljassen door, die tusschenbeiden zulke kluchtige sprongen en zulke gekke grimassen maakten, dat de dienstmeisjes op de stoepen langgerekte gillen deden hooren.

Het sloeg vijf uur, toen de paljassen hun ronde gedaan hadden en met een kluchtige buiging en een: „Tot vanavond, lieve poedeltjes!” van ons afscheid namen.

„Tot van avond!” zeiden ze, als wisten ze, dat niemand van ons ontbreken zou.

Nu, er ontbrak niemand van ons, ook Gijs van Maveren niet. Ik geloof niet, dat er

dertig menschen dien avond in hun huizen waren.

Om half acht ging de bel, en daar rende onder daverend gejuich en handgeklap der toeschouwers, de prachtige schimmel het circus binnen, waar de heer Otmann Livius met een lange rijzweep reeds rondliep.

Alle toeren te beschrijven, die zoowel door de paarden, apen en honden, als door de ridders en riddersen verricht werden, zou vervelend worden, omdat je het toch niet bijwonen kunt. En wie zooiets wel eens gezien heeft, die heeft geen beschrijving noodig. Ik vertel dus alleen, dat alle bezoekers en bezoekers, zoowel grooten als kleinen, hoogst voldaan huiswaarts keerden, met het stellig voornemen om den volgende avond, als een nieuw programma afgespeeld zou worden, terug te komen.

Den volgende avond was 't circus weer vol. Geen plaats was onbezet. Zelfs uit de omliggende dorpen waren met tram en rijtuig kijkers gekomen, om het paardenspel te bezoeken.

De toeren liepen goed van stapel, de muzikanten bliezen er vroolijk op los, de ridders en riddersen deden hun best — de toeschouwers waren voldaan.

Na de pauze, die een kwartiertje duurde, trad Otmann Livius in 't circus en riep met krachtige stem:

„Optreden van de wereldberoemde paardrijdster en zangeres Madzy Poklewitz!”

Alle oogen richtten zich op de opening en daar kwam plotseling in galop de vurige schimmel aanhollen, die op zijn rug het meisje droeg, dat bij ons binnen was geweest en dat Koosje tot zusje had willen hebben. Daverende toejuichingen verwelkomden het lieve meisje, dat er in haar wit jurkje met blauwe ceintuur zoo aardig uitzag. Eenige keeren reed zij het circus rond, vriendelijk glimlachende en met haar kleine handje luchtig links en rechts wuivende.

Plotseling zweeg de muziek; 't paard hield midden in 't circus halt. Vlug als een vogeltje sprong Madzy Poklewitz boven op 't zadel en staande keek ze met haar stille, rustige oogen het circus door. De lange, blonde haren golfdén in sierlijke buiging over haar hals en schouders, en hingen over haar rug neer.

„Wat is ze mooi, Frans!” zei Koosje, die naast mij zat.

„Ja, heel mooi!” zei ik, terwijl ik mijn hoofd wat hooger ophief, in de hoop dat ze mij zien zou. Ik had ze zoo graag toegeknikt.

Groote stilte was in 't circus, toen het paardrijdstertje zei, dat ze een liedje zingen zou, getiteld „Wederzien”.

Rustig en zacht begon de muziek te spelen,

maar Madzy zong nog niet; haar groote, stille oogen hadden een weemoedige uitdrukking en om haar mond speelde een glimlach, die meer lijden dan vreugde vertolkte. Zooals ze daar stond, was ze een beeld van zachtheid, goedheid en droefheid tegelijk.

Eensklaps viel ze in en zong zacht en liefelijk, met een lichte trilling in haar stem, het eenvoudige liedje:

Wolkjes drijven langs den hemel,
 't Maantje schijnt zoo vriend'lijk zacht;
 Moeder houdt bij 't zieke kindje
 Als een trouwe engel wacht.
 Suja, zingt de lieve moeder,
 Suja, suja, kindje mijn;
 Suja, suja, kleine engel;
 Spoedig zul je beter zijn.
 Suja, suja, kindje mijn,
 Spoedig zul je beter zijn.

Uit den hoogen blauwen hemel
 Blikken eng'len naar beneen,
 En ze nemen 't lieve kindje
 Met zich naar den hemel heen.
 Zachtkens zingt de rei der eng'len:
 Suja, suja — kindje mijn,
 Suja, suja — weldra zul je
 Engel in den hemel zijn.

Arme moeke is alleenig
 En ze schreit zich d' oogen rood;
 Alles heeft God haar ontnomen,
 Waarom ging haar kindje dood?
 Moeke, zingt de rei der eng'len,
 Schrei niet langer om uw kind;
 't Is bij Vader in den Hemel,
 Waar ge 't eenmaal wedervindt;
 Suja, suja, 't lieve kind
 Wordt door d'eng'len teer bemind.

Madzy had gezongen. De muziek zweeg. Een oogenblik heerschte er diepe stilte in 't circus, maar plotseling toonde de menigte door een daverend hoera haar tevredenheid en bewondering. Madzy knikte even en bloosde. Zij was zichtbaar ontroerd. Was het door de toejuichingen, of had „Het Wederzien” herinneringen gewekt, die haar verdriet deden?

De bravo's en hoera's klonken nog van alle kanten, toen de muziek door een vroolijken, opwekkenden marsch aan al 't gejuich een einde maakte. Opnieuw reed de schimmel 't circus door, en opnieuw begonnen de toejuichingen. Madzy groette naar alle kanten, met kleine buigingen van haar hoofd, en greep toen een touw, dat haar door een

man, in 't circus staande, werd toegeworpen.

„Hu — hu, schimmel!” hoorde ik haar roepen, terwijl ze op het paard staande touwtje sprong met vlugge, lichte sprongetjes, terwijl haar lange, blonde haren op haar rug schenen te dansen. Opeens wierp zij het touw weg. Vier mannen traden in 't circus, gingen twee bij twee op 't einde van de renbaan staan en hielden lange, witte linten in de hoogte, waarover Madzy sprong met handgeklap en luide lachjes.

„Mooi, mooi!” juichten de toeschouwers en klaptten in de handen en trappelden met de voeten en wuifden met hun zakdoeken, en hooger gingen de linten en vlugger rende 't paard en hooger dansten Madzy's blonde haren.

Daar zweeg opeens de muziek; de toejuichingen verstomden, de linten gingen weg uit de hoogte, de vier mannen schoten naar den voorkant van 't circus. Luide kreten klonken van alle kanten. *De schimmel stond alleen, onbewegelijk pal midden in 't circus.*

Madzy was gevallen. Was ze van 't zadel gegleden of had haar voet het lint geraakt? Wie vroeg naar de oorzaak, nu daar onbeweeglijk 't vlugge rijderesje, het lieve zangstertje lag, dat iedereen door haar toeren verbaasd, door haar zingen verrukt had?

Madzy werd door de vier mannen wegge-

dragen, onmiddellijk gevolgd door dokter de Gein.

„Koosje,” zei ik, „willen we weggaan?”

Koosje antwoordde niet, haar oogen stonden vol tranen. Ik greep haar hand en herhaalde mijn vraag.

„Ik durf niet!” zei ze, terwijl ze haar oogen naar den grond sloeg, „ze zullen ons misschien uitlachen. Arme Madzy,” herhaalde ze zacht, „arm kind.”

De directeur trad in 't circus en deelde mee, dat de toestand van Madzy Poklewitz zeer bevredigend was, en dat de voorstelling onmiddellijk zou doorgaan.

Ik lette weinig op hetgeen er verder plaats vond, ik was met mijn gedachten elders.

Toen de voorstelling was afgelopen, ging de menigte stiller dan den vorigen avond naar huis. Koosje en ik liepen zwijgend mee in den dichten menschedrom, die langzaam zich voortbewoog.

Wij waren 't eerst in de huiskamer; spoedig kwamen vader, moeder en Willem, die aan den anderen kant van 't circus gezeten hadden.

„Wat een treurig geval, kinderen!” riep moeder uit, toen ze de kamer binnentrad, „ze heeft zoo mooi gezongen.”

„Verrukkelijk, verrukkelijk!” antwoordde vader; „en ze zag zoo bleek, toen ze weggedragen werd.”

„Ik heb den dokter niet terug zien komen, vader,” zei Willem, „dat houd ik voor een slecht teeken.”

„Zou ze 't goed hebben in dien kermiswagen, moeder?” vroeg ik.

„Ja, moeder, zou ze?” zei Koosje en keek moeder met haar betraande oogen aan.

Moeder streek Koosje's wang en zei:

„Ik begrijp je wel, kind, vader zal wel eens gaan kijken.”

„Dan ga ik mee, mag ik, vader?”

„Goed, Frans, kom, dan gaan we dadelijk.”

Koosje verliet schielijk de kamer, en toen vader en ik de deur uitgingen, stopte ze mij een plak chocolade in de handen en fluisterde: „Voor Madzy, zeg haar goedendag.”

Buiten was 't stil, de menschen waren in hun huizen teruggekeerd. De maan goot haar licht over de boomen, velden en bosschen uit en teekende lange schaduwen over den weg van de boomen en telefoonpalen. Zwijgend naderden wij de kermiswagens en klopten aan de deur van een, waarin licht brandde.

Een paljas deed open, en vroeg: „Wat wilt u, mijnheer?”

„Ik ben Velders, de smid,” zei vader, „en kom eens even kijken naar de arme Madzy.”

„Kom binnen, mijnheer, kom binnen,” zei de paljas op droevigen toon.

We traden den wagen binnen. De arme

Madzy lag op een veldbed. Ze sloeg de oogen op, toen we binnen waren en glimlachte even.

„Hoe gaat het, Madzy?” vroeg vader.

„Goed, mijnheer!” antwoordde ze heel zacht.

„Dat is van mijn zus Koosje, Madzy,” zei ik, op haar toetredende en haar 't plakje chocolaad overhandigende.

„Dank je wel, jongeheer.”

„Ik heet Frans, Madzy.”

„Dank je, Frans,” hernam ze en lachte vriendelijk.

De paljas stond zwijgend naast het bed.

„Wat zei de dokter, mijnheer?” vroeg vader.

„Hij zei,” antwoordde de paljas, terwijl een droevige uitdrukking op zijn gezicht kwam, „hij zei, dat er niets gebroken was, maar dat Madzy ziek was, al sedert langen tijd, en dat slechts rust en — krachtig voedsel haar herstellen kunnen. Dit heeft de dokter laten brengen,” vervolgde hij, op een paar flesschen in den hoek en enkele rijksdaalders op tafel wijzende, „een goed man, die dokter. Dit is Madzy's drankje.”

„Ja, een beste man, de dokter,” zei vader, en vervolgde na een oogenblik van nadenken: „Kom mee naar buiten, mijnheer, ik wou u even spreken.”

Vader verliet met den paljas den wagen.

Ik was met Madzy alleen. Onafgebroken hield ik mijn oogen op 't bedje gericht en bijwijlen keek ik 't arme lijderesje aan, maar ik wist niet, hoe te beginnen. Zij was de eerste, die de stilte verbrak.

„Frans.”

„Madzy.”

„Noem mij Marie, Frans, wil je?”

„Ja, Madzy, Marie, maar...”

„Dat kan ik je nu niet zeggen, Frans. Je wilt mij toch wel Marie noemen, is 't niet?”

„Jawel, heel graag.”

Weer kwam er een oogenblik van stilte.

„Heb je pijn, Marie?”

„Een beetje, Frans, een beetje maar, hier in mijn hoofd en in mijn borst, maar dat is niets, dat gaat wel over. Maar mijn... arme... vader.”

Marie brak uit in een verdrietig geweën.

„Schrei zoo niet, Marie,” zei ik, terwijl ik haar hand nam, „ik kan je niet hooren schreien...”

Verder kwam ik niet. Marie lichtte zich even op uit haar bed en keek mij met haar mooie oogen zoo vertrouwelijk aan, als was ik haar beste vriend.

Toen fluisterde zij:

„Frans, ik ben al lang ziek, maar ik heb 't verborgen gehouden voor mijn vader. Ik ben zoo naar, al langen tijd. De dokter heeft het wel gezien en hij heeft vader ge-

Madzy was gevallen. Was ze van het zadel gegleden,
of had haar voet het lint geraakt?

zegd, dat ik langen tijd te bed zal moeten liggen."

"Wie is je vader, Marie!"

"Mijn vader is buiten met jouw vader, Frans."

"Die paljas, Marie?" zei ik en ik schrikte ervan.

"Ja, Frans, vader is zoo goed voor mij."

De paljas haar vader!

"Waar denk je aan, Frans? O, ik zie 't wel; je denkt aan mijn vader, die paljas is, nietwaar?"

"Ja, Marie."

"Vroeger was vader geen paljas, Frans, vroeger, toen mijn lieve moeder nog leefde, die nu al lang dood is, toen..."

Ik zag, dat die herinnering aan haar moeder Marie pijn deed, en zei plotseling:

"Neen, Marie, vertel het mij nu niet, later."

"Later," herhaalde ze, „later, over twee dagen gaan we weg."

"Weg, Marie, als je ziek bent?"

"Ziek, Frans, ik ben niet ziek, ja toch wel ziek, maar ik wil, ik mag niet ziek zijn, en vader ook niet, omdat..."

"Nu, omdat?"

"Omdat het niet mag, Frans."

"Ik begrijp je niet, Marie. Zeg mij toch, waarom mag je niet ziek zijn, als je het toch bent?"

"Omdat," en Marie trok mij heel dicht bij

zich, zoodat mijn hoofd heel dicht bij 't hare kwam, „omdat onze meester dat niet hebben wil.”

„Otmann Livius?” Ik begreep haar.

„Arme Marie,” zei ik en legde mijn hand op haar voorhoofd, dat warm was en klopte; „en nu ben je toch wel ziek, nietwaar? Erg ziek, is 't niet?”

„Ik geloof — ik geloof 't wel, Frans. Mijn voeten zijn zoo koud en mijn hoofd zoo warm. O, mijn arme vader.”

Plotseling ging de deur open en Marie's vader trad binnen. Hij glimlachte mij vriendelijk toe en zich voorover buigende, drukte hij een kus op Marie's gezichtje,

„Hoe gaat het, mijn kindje?”

„Ik ben zoo koud en zoo warm, vader.”

„Ik zal je meer dekens geven, lieveling!” zei de vader, terwijl hij uit den hoek van den wagen een oude, versleten paardedeken nam, en die over Marie's voeten legde.

„Nu zul je wel warm worden, hè?”

„Ja,” antwoordde Marie schijnbaar vroolijk, terwijl ze haar hand uitstak, die haar vader lang in de zijne hield.

„Waar is vader, mijnheer?” vroeg ik, eensklaps als uit een droom ontwakende.

„Uw vader komt dadelijk, hij is even den directeur gaan spreken.”

Vader den directeur spreken? Waarover? Over wie anders dan over Madzy. Wat zou

vaders plan zijn? Ik maakte allerlei gissingen, en stond nog in diep nadenken verzonken bij Marie's hoofdeinde, toen de deur openging en vader binnentrad met den uitroep:

„De directeur heeft toegestemd.”

„Wat, vader?” vroeg ik gejaagd.

„Madzy komt bij ons, tot ze beter is, Frans.”

„Is 't waar, vader?” vroeg ik.

„Ik... dank... u... mijnheer, voor uw goedheid,” stamelde Marie's vader aangedaan, terwijl hij schreiende vader de hand drukte.

„Vader,” riep Marie zacht, „wat is er gebeurd?”

„Niets, mijn kind, niets.” Ik ben zoo gelukkig, kindlief, nu zul je heelemaal weer beter worden.”

Blijkbaar was Marie in een lichte sluimering geweest, want zij begreep er niets van, en schudde het hoofd.

„Je komt bij ons, Marie!” riep ik uit, „bij ons, tot je beter bent.”

„En vader dan? Vader, waar gaat u heen?”

„Kindlief, luister eens even. Je weet, wat de dokter gezegd heeft, niet waar; alleen rust en goed eten kunnen je beter maken. Noch 't een, noch 't ander kan ik je geven, niet waar, beste?”

„Neen, vader.”

„Mijnheer Velders heeft met den directeur gesproken, en is met dezen overeengekomen, dat je zoolang hier mag blijven, tot je weer geheel genezen bent.”

„En waar blijft u dan, vader?”

„Ik kind, ik... ik moet je verlaten, dat spreekt...”

„O, neen, o, neen,” kermde Marie, „dat niet, vader. Laat mij meegaan.”

„Neen, kindje,” antwoordde Marie's vader en hij dwong zijn stem tot meer vastheid, „dat mag je niet willen. Het is toch beter, dat ik je voor een paar weken verlaat, dan dat je voor altijd van mij weg zoudt gaan, niet waar? Kom, wees nu eens flink; mijnheer Velders is zoo goed voor je.”

„Ik dank u, mijnheer Velders,” zei Marie, terwijl ze vader haar mager handje toestak; „ik dank u.”

„Ik blijf nu ook bij je, Marie.”

„Ja Frans!” zei ze, terwijl ze even lachte.

„Dus alles is afgesproken, niet waar, mijnheer?” zei vader. „Ik zal morgenvroeg den dokter vragen, wat voor uw kind het beste is, in hoeveel dagen ze beter kan zijn en zoo al meer. Verder hebben we niets te bespreken!”

„Jawel, mijnheer, nog iets. De betaling...” zei de paljas aarzelend.

„Daar praten we heelemaal niet over,” antwoordde vader. „Kom, Frans, moeder

wacht op ons."

„Nogmaals mijn hartelijken dank, mijnheer Velders," zei Marie's vader. „U is meer dan goed voor mij en mijn kind."

„Dag Madzy!" riep vader, terwijl hij Marie met de hand groette.

„Dag mijnheer!" groette ze zacht.

Ik ging nog even bij haar en drukte haar hand.

„Dag Marie."

„Dag Frans, kom je morgen vroeg weer bij me?"

„Ja, Marie."

Meer kon ik niet zeggen. Ik liep vlug den wagen uit.

Thuis werden we met verlangen opgewacht, en toen vader den afloop van ons bezoek had medegedeeld en ik van de zachtheid en goedheid van Marie had verteld, toen zei moeder: „Goed zoo, man," en Koosje vloog vader om den hals en kustte hem.

De volgenden morgen kwam Marie bij ons thuis, nadat vader met den dokter gesproken had, en deze verzekerde dat de patient na een paar weken van rust en goede verzorging weer geheel beter zou zijn.

Den dag daaropvolgende vertrok het paardenspel van Otmann Livius uit ons dorp en Marie's vader moest mee. Voor het vertrek van den troep kwam hij bij ons, om van zijn kind afscheid te nemen.

Wel een uur lang bleef hij bij Marie's ziekbed, terwijl wij, om hun laatste samen-zijn niet te storen, in de achterkamer bleven.

Toen hij weer bij ons terugkwam, om goeden dag te zeggen, zag hij doodsbleek. Zijn lippen trilden en zijn handen beefden.

„Dank!” was 't eenige, wat hij sprak, toen hij vader en moeder een hand gaf. Met zijn zakdoek voor de oogen verliet hij de kamer.

Even later hoorden wij hem tot zijn kind zeggen:

„Tot Zondag over acht dagen, beste meid, dan kom ik je halen, hoor! Dag!”

Toen hoorden wij hem de deur achter zich toehalen en zagen wij hem de straat opgaan, telkens zijn hoofd omwendende en naar ons huis kijkende.

„'t Is hard, zijn kind zoo te moeten achterlaten, al weet men, dat 't goed verzorgd is,” zei vader.

„Ja,” zuchtte moeder. „Het is zoo'n lief meisje. Ze heeft net haren als onze Johanna.”

„Ik begrijp nog maar niet, dat ze Marie heet, en in 't spel Madzy genoemd wordt,” zei ik.

„Ik wel, jongen,” antwoordde vader. „Madzy vindt de directeur ongetwijfeld mooier en daarom moet Marie zoo heeten.”

„Ik geloof niet, vader, dat de directeur een aangenaam mensch is,” zei Koosje.

„'t Is wat moois, zijn naam op bevel te moeten veranderen,” zei ik.

„Ik wou,” zei Willem, „dat ze den mijnen veranderden. Er zijn duizend Willems tegen één Frans; en dan die tweede naam Abraham, die staat me in 't geheel niet aan. Abraham, wie heet nou Abraham?”

„Zoo heette je grootvader, Willem.”

„Nou, moeder, ik wou dan maar, dat grootvader niet zoo geheeten had, of dat ze mij niet naar hem genoemd hadden, want Abraham vind ik heel leelijk.”

„Kom, jongen, hoe dom!”

„Neen moeder, dat is niet dom. De jongens hebben er mij een naam om gegeven. Ze noemen mij „Abrahammetje”, en „Hammetje” en „Rammetje” en ik weet niet, wat al meer.”

Vader lachte even, en zei: „Weet je, Willem, hoe ze mij noemden, toen ik zoo'n jongen was?”

„Neen vader, toe, zeg het eens.”

„Wou je 't graag weten? Ze noemden mij: „Snufneus”.

„Hoe vader? zeg het nog eens.”

„Moet ik 't nog eens zeggen, ha, ha, dat zou je wel willen, hè?”

We lachten, dat we schaterden en herhaalden een paar keeren: „Snufneus”, „snufneus”, een mooie naam!”

„En waarom noemden ze u zoo, vader?”

vroeg Willem nieuwsgierig.

„Mijn grootmoeder, die bij ons thuis woonde, snoof uit een snuifdoos, die ze haast altijd in de handen had. Dat was in dien tijd bij oude menschen de gewoonte. Maar de jongens noemden mij, om mij te plagen natuurlijk, „snufneus”.”

„En werd u er nooit kwaad om, vader?”

„Kwaad, jongen, ja zeker. In 't eerst was ik er geducht kwaad om, maar later veranderde dat. En zoo zal 't met jou ook gaan. Bovendien „Hammetje”, of „Abrahammetje”, of „Rammetje” is toch lang zoo erg niet als — „snufneus”, vind je wel?”

„Neen, dat is waar, vader. Maar ik vind het toch vervelend.”

„Wat zijn we toch van ons gesprek afgedwaald,” zei Koosje eensklaps. „We spraken over Madzy of Marie en eindigden bij de...” eensklaps barstte ze in lachen uit... „bij den snufneus van vader.”

„Nest, pas op!” zei vader en sprong van zijn stoel en liep op een draf naar de smederij.

„Is dat lachen!” zei moeder, die opstond, om de tafel af te nemen.

„Vrouw Velders!” hoorden wij plotseling in de gang roepen.

„De dokter, moeder!” riepen we; „de dokter!”

Moeder liep schielijk naar voren.

Eenigen tijd later kwam moeder met dokter in de kamer, waar wij zaten.

„Hoor eens, vrouw Velders,” sprak de geneesheer — „het kind is ziek, hard ziek, koorts en overspanning. Rust, — veel rust en krachtige voeding zijn haar beste geneesmiddelen. Elken middag tegen vijf uur laat u bij mij een schotel halen en u zorgt zelf, dat ze de noodige melk krijgt, hè?”

„Zeker, dokter, zeker.”

„Ik weet het,” ging de dokter voort, „het lieve kind is aan u toevertrouwd. Morgenvroeg kom ik terug; voorloopig mogen de kinderen niet bij haar komen, hoor. Elke twee uur het drankje, hè?”

„Ja, dokter.”

„Goeden morgen.”

Met deze woorden ging de dokter heen.

„Voorloopig niet bij haar.” Deze woorden had ik 't best gehoord en ze stelden mij zoo te leur. Ik wou zoo graag veel en lang bij haar zijn.

De eerste dagen zag ik Marie niet. Elk oogenblik vroeg ik moeder, hoe ze 't maakte... of ze alles had.

„Dat moet je nu niet meer vragen, Frans,” zei moe ten laatste. Ik begreep en vroeg 't niet meer.

Gelukkig werd Marie met den dag beter en na zes dagen mochten we een uurtje bij haar komen. Moeder, Koosje, Willem en ik

zaten dan bij haar. We spraken over allerlei dingen; ik had haar zoo graag naar haar moeder en vader gevraagd, maar ik durfde niet. Ik wou 't haar vragen, als ik alleen met haar was, of — Koosje mocht er wel bij zijn.

Eens, dat Willem voor vader een boodschap deed en moeder in de buurt was, zaten Koosje en ik alleen bij haar.

Ze sprak over haar vader en gaf haar verlangen te kennen, hem een brief te schrijven.

„Frans, wil jij het voor me doen?”

„Waarom, Marie, je kunt zelf toch schrijven?”

„Jawel, Frans, maar niet mooi.”

„Wat geeft dat, Marie?” zei Koosje, die onderwijl al inkt, papier en pen had gehaald.

Marie schreef den brief en toen ze klaar was, zei ze: „Ik zal het je even voorlezen, of 't goed is.”

„Of 't goed is, Marie, maar...”

„Nu dan, ik bedoel, of 't zoo mag.”

Ik begreep het niet, voor ik den brief gelezen had.

Lieve Vader,

Ik ben weer haast beter en hoe gaat het toch met U, mijn Vadertje? Hebt U ook verdriet als U 's avonds voor paljas

speelt, Vader? Ik heb hier nooit verdriet, maar ik ben wel verdrietig over U. Kom U maar gauw hier, Vader, en neem mij weer mee; ik zou o, zoo graag hier blijven, als U ook maar hier was. Het zijn hier zulke lieve menschen.

Dag vadertje — geef den schimmel een aaitje van me.

Marie.

Ze keek ons aan, toen zij den brief voor-gelezen had en zei: „Is 't zoo goed?”

„Zeker, Marie, maar dat moet je niet vragen.”

Ik deed den brief in de enveloppe, waar Marie 't adres op schreef:

Den Heer H. VAN ZON
aan 't circus Otmann Livius,
te Nijmegen.

Een paar dagen later ontving Marie een brief terug, dien ze ons voorlas.

Lieve Marietje,

Hoe gelukkig ben ik, dat je weer bijna beter bent. Nu is alles voorbij, mijn kindje, maar ik heb treurige dagen en verschrikkelijke nachten gehad. Ik dacht altijd aan

jou en ik was zoo ongerust, al wist ik, dat je bij lieve menschen bent. Zondagavond hebben we een groote voorstelling; ik kan je dan helaas niet komen halen. Ik heb echter verlof Dinsdag en Woensdag daaropvolgende. Dan kom ik je halen, mijn beste. Ik heb den schimmel een aaitje gegeven.

Je zult wel lief zijn tegen de goede menschen, waar je thuis bent, niet waar? Ik weet dat. Schrijf nog eens en geef die brave menschen van mij een ferm handdruk. Hartelijk gekust, lieveling, door

Je Vader.

„Ben ik wel lief, Koosje?” vroeg ze, terwijl tranen haar in de oogen kwamen. Koosje zei niets, maar knikte haar geruststellend toe.

Toen Marie verlof van den dokter had, gingen we dikwijls met haar wandelen. Alle menschen, die ons tegenkwamen, glimlachten tegen haar en sommigen gaven haar een hand en vroegen naar haar gezondheid. Eens kwamen wij de barones tegen, die natuurlijk van de geheele gebeurtenis op de hoogte was en dikwijls lekker en krachtig eten gezonden had. De barones zei minzaam:

„Dag Marie, weer beter, beste meid?”

„Ja, mevrouw.”

„Nu ben je zeker blij, Koosje, dat je weer een zusje hebt.”

„Ja, mevrouw,” antwoordde Koosje.

„Maar ik ook, mevrouw!” zei ik en ik voelde, dat ik een kleur kreeg.

„Zoo,” lachte de barones en ging heen.

Moeder ging ook dikwijls mee wandelen en Willem ook, als hij vader niet moest helpen in de smederij, wat dikwijls gebeurde.

Eens wandelden wij in de bosschen en Marie luisterde met aandacht naar moeder, die van Anneke vertelde, van haar liefheid en haar noodlottig einde.

„Nu ligt ze al eenige jaren op het kerkhof,” besloot moeder.

„Laten we er eens heengaan,” vroeg Marie.

„Kom maar, deze laan in,” antwoordde moeder.

Het kerkhof lag op een heuveltje, niet ver van ons dorp. Op 't midden van dien heuvel verhief de kerk haar spitsen toren hoog boven de populieren, die er ruischten.

Zwijgend traden we 't kerkhof op door de poort, die open stond. Een paar kinderen speelden bij de heg. Hun vroolijke kreten klonken over 't stille kerkhof.

We stonden bij Anneke's graf. De zonnestralen schitterden op den steen. De wind ruischte door de spichtige populieren, een paar vogeltjes hipten op een ouden, bemossten steen in onze nabijheid.

Marie las overluide het opschrift. Opeens hoorden we een der kinderen, die zijn hoofdje door de heg gestoken had, zeggen:

„Kijk eens, wat liggen die dooie menschen hier lekker.”

„Och, hoor eens,” zei moeder glimlachend, „dat kleine kind.”

We zeiden niets — maar keken elkaar glimlachend aan.

Het was waar, al had het kleine kind het wat vreemd gezegd. Zoo vreedzaam en rustig, zoo vriendelijk en mooi zag ons kerkhof er uit, dat men wel denken moest als dit kind: „Wat liggen onze dooden hier vredig en zacht!”

Toen we thuiskwamen, waren we niet weinig verrast den baron in de kamer aan te treffen, die met vader in druk gesprek was. Wij trokken de deur weer spoedig dicht, maar de baron zei: „Blijf maar, kinderen, blijf maar.”

We kwamen dus binnen, groetende met een: „Dag heer baron.”

„Wel, en dat is nu Marie, van wie ik den laatsten tijd zooveel heb hooren spreken? Zoo, zoo. Het heele dorp spreekt over jou, Marie.”

„Ja mijnheer?” vroeg Marie, een beetje verlegen.

„En hoe gaat het nu met je, geheel hersteld?”

„Ja, mijnheer, ik ben weer heelemaal beter.”

„En verlang je weer naar je kermiswagen?”

Deze vraag scheen Marie in verlegenheid te brengen. Zij antwoordde eerst niet, maar toen de baron zijn vraag herhaalde, antwoordde ze:

„Ja mijnheer, want dan ben ik weer bij mijn vader.”

„Zoo, ja, dat begrijp ik. Maar als je vader nu ook hier was, waar zou je dan liever zijn?”

„O, dan hier, mijnheer, dan veel liever hier, veel liever.”

„Hoe oud is je vader?”

„Vader is zeven en dertig jaar, mijnheer.”

„Zoo, en jij?”

„Veertien, mijnheer.”

„Je vader is niet altijd paljas geweest, hoor ik?”

„Neen mijnheer, vroeger had vader zelf een klein paardenspel, maar vader is ongelukkig geweest en toen moest hij paljas worden.”

„Je vader kan zeker goed met paarden omgaan, hè?”

„Ja, mijnheer, vader moet alle lastige paarden dresseeren.”

„Zoo, en wanneer komt je vader je weer ophalen?”

„Dinsdag, mijnheer.”

„Maar je vindt het toch zeker ook wel verdrietig, dat je weg moet?”

Marie keek ons even aan en glimlachte droevig. Toen antwoordde ze:

„Ja mijnheer, ik vind het heel naar, maar . . .”

„Je vader is nu te Nijmegen, niet waar?”

„Ja mijnheer.”

„Nu, ik zal blij voor je zijn, als je je vader weerziet, hoor.”

Na deze woorden stond de baron op en verliet met een „Dag vrouw Velders en dag kinderen!” de kamer.

Vader liet den baron uit, en ze spraken nog eenigen tijd in de gang.

Toen vader weer in de kamer kwam, keek hij Marie eenigen tijd glimlachend aan, maar zei niets.

Dien avond viel 't gesprek weer op Marie's ouders.

Nooit heb ik iemand met zooveel aanhankelijkheid, met zooveel liefde, met zooveel eerbied over haar moeder hooren spreken, als Marie deed. En hoe eenvoudig alles.

„Vader,” zoo vertelde ze, „was vroeger, maar dat is heel lang geleden, zelf directeur van een paardenspel. Toen hadden we 't zoo heerlijk met ons drieën. Maar later is vader ongelukkig geweest met zijn paarden en bestolen door één van den troep en toen is vader arm geworden en moest pal-

jas worden. Vader had beter verdiend. Hij was zoo lief en zoo goed voor moeder en voor mij. Moeder troostte vader altijd, als hij 's avonds zijn paljassencostuum aantrok en rare gezichten maakte met rood en zwart goed.

Als vader thuis kwam in den wagen, waar we woonden, dan zei moeder altijd: „Kom maar hier, vader, nu den paljas uitgetrokken en wat met ons gelachen, hè?”

Moeder kon zoo mooi zingen. Toen ik klein was, zong ze mij in slaap met het liedje, dat ik nooit vergeten zal.

Ik hoor 't nog in mijn ooren zacht zingen:

„Wolkjes drijven langs den hemel,
't Maantje schijnt zoo vriend'lijk zacht.”

Dat zong moeder zoo mooi; o, zoo mooi! En nu is moeder al lang dood — ja, al lang. Kon ik haar nog eens even zien, even maar. Als moeder lachte, dan was ze, o zoo mooi en als moeder schreide, soms, omdat vader paljas was, dan kuste ik haar altijd. Toen moeder ziek was, wou vader geen paljas meer zijn, want dat kon vader niet. Hij wou 's avonds den wagen niet uit. En toen moeder stierf, was vader ook haast dood. Maar vader hield zooveel van mij en daarom heeft hij zich nog goed kunnen houden.

De Zoon van den Dorpssmid,

En nu, Dinsdag, gelukkig! dan zie ik vader weer."

Dinsdagmorgen om halftien hield de tram voor de herberg stil. Er waren meer menschen dan gewoonlijk voor de herberg. Men wist in 't dorp, dat Marie's vader komen zou. Men wilde, deels uit nieuwsgierigheid, deels uit belangstelling, bij 't weerzien van vader en dochter tegenwoordig zijn.

Marie's vader stapte uit de tram en drukte met de woorden: „Mijn lieveling, mijn kind!" de schreiende Marie in zijn armen. Eenige oogenblikken hield hij zijn kind vastgekneld en kuste haar lang en innig. Toen wendde hij zich met tranen in de oogen tot vader, moeder en ons, die dichtbij sprakeeloos het tooneeltje van geluk aanzagen, en zei ons op geroerden toon goedendag.

De menschen stonden dicht bij ons, in een kring om ons heen, en toen Marie's vader hen groette, door zijn hoed af te nemen, zeiden ze: „Dag mijnheer, dag Marie."

Thuis gekomen, was Marie's eerste vraag: „Wanneer gaan we nu weg, vader?"

„Wanneer, mijn kind, wanneer? Mijnheer Velders, u weet het. O, wat ben ik gelukkig. Marie, mijn kind, wij danken ons geluk aan deze edele menschen. We gaan niet heen, we blijven hier. Ja, kind, ik ben geen paljas meer. Voortaan ben ik koetsier van den baron."

Met wijd-open oogen staarden wij allen Marie's vader aan, en begrepen niet, wat wij hoorden. Vader en moeder stonden er glimlachend bij.

„Mijnheer — en juffrouw Velders, u zal ik nooit vergeten, en...”

„Dus 't is waar, vader, blijven we hier?” riep Marie uit. „O, wat een geluk, vader. Dat hebben allemaal deze menschen gedaan. U koetsier van den baron, en wij wonen in een huisje hier op 't dorp...”

„Ja, kind, ja, en we zullen trachten deze menschen het goede te vergelden, dat ze ons aangedaan hebben.”

„Hier, juffrouw, hier!” riep Marie uit, op moeder toetredende en haar iets in de hand drukkende, dat ze uit haar beursje genomen had. Het was een medaljon met het portret van haar moeder.

„Neem het, juffrouw, moeder zou het u ook gegeven hebben.”

Moeder bekeek het even en zei: „Neem het terug, Marie, het is voor jou zoo'n schat.”

„Neem het daarom, juffrouw, toe neem het, ik zou het zoo prettig vinden.”

Toen de eerste opwinding van het wederzien en de verrassing wat bedaard was, hoorden we geregeld, hoe de zaak zich had toegedragen.

De koetsier van den baron was oud en

zou eerlang gepensionneerd worden. De baron was bij vader geweest, om Marie te zien en over Marie's vader te spreken, omtrent wien hij reeds inlichtingen had ingewonnen. De baron was te Nijmegen geweest en had Marie's vader als vaste koetsier bij zich in dienst genomen. Voorloopig zou hij bij den koetsier in komen wonen, maar over een half jaar, als deze gepensionneerd en vertrokken zou zijn, zou hij er met zijn dochter alleen wonen. Dat is de korte geschiedenis, die voor Marie en haar vader bovenmatig gelukkig was.

„Ik kan 't mij nog niet goed voorstellen!” riep Marie uit; „u geen paljas meer, vader, maar koetsier en burger van dit dorp en ik — ik geen paardrijdstertje meer, en wonen in een huisje en in geen kermiswagen. Frans, Koosje, nu blijf ik toch bij je!” en zich tot moeder wendende: „en ook bij u, lieve... mag ik ook moeder zeggen?”

„Zeker, mijn kind, zeker, maar onder één voorwaarde.”

„En die is?”

„Dat je ons dikwijls, heel dikwijls komt opzoeken, als je in 't koetsiershuis woont.”

„Dat behoef ik u niet te beloven, is 't wel?”

„Nu heb ik toch weer een zusje,” riep Koosje uit en Willem voegde erbij: „Ja, en vader heeft één kind minder dan moeder,

dat gebeurt ook niet alle dagen."

Wij lachten allen om Willems aardige opmerking.

Dien avond werd er een groote koffer in de kamer gedragen door twee mannen van de tram. Van Zon, wiens koffer het was, opende haar en haalde er een mooi portret uit, waarop een prachtige schimmel stond, op zijn rug dragende — Marie.

„Neem dit als een aandenken," zei hij, het moeder overreikende, „het is 't vorig jaar in Zutphen gemaakt. Die kleine meid zult u wel kennen."

Moeder nam het dankbaar aan, en zei:

„Daar zal ik 't een plaatsje geven, naast het portret van Johanna."

Marie lachte even en zei: „Ik dank u, moeder."

Een paar dagen later reden de baron en de barones door het dorp. De nieuwe koetsier zat op den bok en men kon 't hem aanzien, dat hij met kracht en vertrouwen de vurige paarden mende, die hun kop fier omhoog droegen. Wie 't rijtuig voorbij kwam, bleef even staan, om den nieuwen koetsier op te nemen.

Eens hoorde ik den kleermaker zeggen, die met zijn buurman voor de deur een praatje hield:

„Nou, dat noem ik boffen, van paljas in een paardenspel, koetsier bij een baron."

Dat zei de kleermaker, maar hij zei 't niet uit wangunst. Integendeel. Iedereen, die de lieve Marie had leeren kennen en haar braven, goedgehartigen vader, verheugde zich in hun voorspoed en geluk.

Menigeen, die op 't kasteel bij den baron moest zijn, wipte even in 't koetsiershuis aan, om een praatje met Marie's vader te maken en de kleine huismoeder, de lieve, vriendelijke Marie, met haar goede manieren en aanminnig gezichtje bezig te zien.

Dat wij met den nieuwen koetsier en zijn dochttertje steeds in innige vriendschap leefden, behoef ik je zeker niet te verzekeren. En mocht je ooit in het smidshuisje aan den straatweg komen, gluur dan in den hoek bij de groote, Friesche klok. Dan zul je over de leuning van den grooten stoel een kleedje zien hangen, waarop geborduurd is, door Marie's eigen hand:

Aan onze lieve Weldoeners,

van

MARIE.

VII.

Waarom de geit van meester Reinders „mè! . . . mè!” schreeuwt, en Dirk Blommers een benauwd oogeblikje heeft. — Willem en de knecht plagen mij en ik ben woedend. — Waarom Marie en moeder en Koosje lachen. — Besluit.

Toen de in 't laatste hoofdstuk vermelde gebeurtenis plaats vond, had ik de school reeds verlaten, waarin ik van meester Reinders zeven jaren lang onderwijs had ontvangen.

Ik was een ondeugende strop geweest, getuige 't aantal keeren, dat ik in den hoek had gestaan, getuige evenzeer 't aantal afkeuringen in meesters schrift, alsmede 't groot aantal malen, dat ik na schooltijd moest blijven zitten met de tergende wandkaart met die bruine strepen en zwarte stippen voor mij, wier namen ik maar niet onthouden kon.

Meester ging naar huis, als ik na moest blijven om mijn lessen te leeren, of tweehonderd malen te schrijven: „Wat Hansje niet leert, zal Hans niet weten”, of iets

dergelijks.

Zoo nu en dan kwam meester om de deur kijken of gluurde hij, op zijn teenen staande, door 't raam, om te zien of ik, de jeugdige boosdoener, wel ijverig aan 't werk was. Was dat het geval, dan verdween hij zonder iets te zeggen, maar was ik bezig poppetjes op 't bord te teekenen, of tusschen de banken gymnastische toeren uit te voeren, dan kwam hij binnen en zei, soms kalm, soms driftig, maar altijd zoo, dat ik niets op mijn gemak was: „Nog honderd regels, vriendje, versta je?”

Half pruilend, half mopperend, zette ik mij weer aan 't werk. Een oogenblik bleef hij staan en zei niets. Dan verdween hij weer.

Pas had hij de deur achter zich gesloten, of ik riep schamper: „Dag, goede reis, hoor!” en ik stak de tong uit tegen den meester, die er niet was. Onderwijl vielen groote tranen van woede en ook van verdriet op de lei, tengevolge waarvan menig Hansje en Hans moest worden uitgewischt.

Achter onze school was een kleine bleek, waarop de geit van meester een waar paradijs had. Het beest was met een touw aan een ijzeren pin gebonden, die in den grond was geslagen.

Eens op een morgen, dat ik langs de bleek ging, be kroop mij, op 't zien van de

geit, de lust, meester een poets te bakken. Ik kreeg dien lust, geloof ik, omdat hij mij den vorigen dag tot zes uur school had gehouden, niettegenstaande ik dringend had gevraagd, mij toch „los te laten” omdat ik met mijn vader naar de stad zou gaan.

Op handen en voeten kroop ik naar de geit, na mij eerst verzekerd te hebben, dat niemand mij zag, en in een oogenblik had ik het dier van het touw losgemaakt.

De geit, haar vrijheid bemerkende, die ik haar zoo grootmoedig had geschonken, maakte een paar kluchtige sprongen en blaatte blij: „mè... mè!”... Het dier wilde mij zeker bedanken.

Vlug kroop ik terug tot de heg en liep toen met gebogen rug als een echte roover heen. Hijgend kwam ik thuis. Het was ongeveer acht uur.

Om kwart voor negen was ik met mijn makkers op de speelplaats. Meester wandelde er rond, en ik verbeeldde me, dat hij mij met bijzondere opmerkzaamheid gadesloeg, toen ik met Dirk Blommers bij den grooten kastanjeboom stond. Zooveel wist ik echter wel, dat 't voor mij wenschelijk was, te doen, alsof ik niets vermoedde. Door een kleine opening in de heg zag ik meesters geit, die weer aan het touw rondliep.

Toen de klok negen uur sloeg, gingen wij naar binnen. Tegen zijn gewoonte liet mees-

ter ons dien morgen wel vijf minuten praten en lachen, zonder door een tik op de bank ons tot stilte te vermanen. Hij stond voor de klasse, en ik meende op te merken, dat hij aandachtig luisterde naar onze gesprekken.

Eensklaps gaf hij een harden slag op de bank en met een stem, die ons allen deed schrikken en ontsteld op deed zien, zei hij:

„Dirk Blommers, kom hier.”

Wat was er gebeurd? Dirk Blommers kwam voor de klasse.

Meesters scherpe oogen richtten zich op Dirk, die verlegen en ontsteld, met een hoog-roode kleur, zwiĳgend voor zich uit bleef staren.

„Je durft mij niet aanzien, hé?” voer meester plotseling uit. „Zoo schaamteloos ben je toch nog niet. Gelukkig schaam je je voor een daad, die laf en kinderachtig is.” Dirk zweeg.

„Spreek op nu, en sta niet zoo bedremmeld te kijken, alsof je niet weet, waarover ik 't heb.”

„Meester... ik weet van niets,” huilde Dirk in eens.

„Wat, je weet van niets, zeg je!”

„Nee, meester, eerlijk niet,” schreide Dirk voort, „eerlijk niet, meester... ik heb... niets gedaan.”

„Niets gedaan, niets gedaan! Dus jij bent

het niet, hè, die vanmorgen de flauwiteit hebt uitgehaald mijn geit van haar touw los te maken, zoodat het dier een deel van mijn jonge koolplantjes heeft opgegeten?"

„Neen... meester, heusch niet. Ik weet... er... niets van.”

„Jongen,” en meesters stem werd verschrikkelijk, „liep jij vanmorgen om acht uur niet bij de bleek? Spreek op, zeg ik je.”

„Ja meester, maar... ik was voor... mijn vader, naar... 't land geweest.”

„Je bent knap in 't vinden van uitvluchten mannetje, maar het zal je niet baten, ik wil van jouw lippen de bekentenis hooren.”

„O... meester, neen... ik heb 't niet... gedaan... ik...”

Ik kon 't niet langer uithouden en eensklaps schreeuwde ik, terwijl ik in mijn bank opsprong:

„Ik heb 't gedaan, meester, ik...”

Er kwam een groote stilte, alleen afgebroken door Dirks gesnik.

„Ga zitten, Dirk, ik heb je valsch beschuldigd. Je moet het mij niet kwalijk nemen,” sprak meester ernstig en legde zijn hand op Dirks hoofd.

Ik meende, dat nu de beurt aan mij kwam, maar ik vergiste me.

„Nu gaan we aan ons werk, kinderen,” vervolgde meester, alsóf er niets gebeurd was; „deze afdeeling moet rekenen, die 't

opstel afmaken, en met jelui daar ga ik lezen."

Ik zat in de afdeeling, die rekenen moest. De cijfers dansten voor mijn oogen; ik durfde niet opzien. Waarom was meester zoo kalm? Ik wilde toen, dat hij mij een pak slaag gegeven had.

De school ging uit — meester zei niets. Om één uur begon zij weer, — meester zei weer niets; — maar toen we om drie uur naar huis gingen en meester nog niets gezegd had, toen liep ik naar hem toe, terwijl ik in tranen uitbarstte: „Meester, toe, zeg nou wat?"

Toen, en dit oogenblik zal ik nooit vergeten, toen gaf meester mij een hand en zei: „'t Is goed, Frans, ik ben niet boos op je; je bent toch een flinke jongen."

Sedert dit oogenblik heb ik veel van meester gehouden; en toen later het treurige ongeval met mijn zusje plaats vond en meester bij ons kwam en ons troostte, zoo eenvoudig, en daarom zoo treffend, toen wist ik, voor 't eerst, dat meester was een braaf en edel mensch.

Den dag, toen ik van school zou gaan met nog twee jongens en drie meisjes, waren we opgeruimd, zelfs vroolijk. Ik was er trotsch op, dat ik als een groote jongen die kleine school zou verlaten en dat ik bij vader in de zaak zou komen. 's Morgens op

de speelplaats stond ik te snoeven op mijn ouderdom en ik zei: „Gelukkig, nou ga ik 't hok voor goed uit.”

Toen om drie uur de school uitging, bleven wij met ons zessen achter. We moesten meester goedendag zeggen en bedanken. De meisjes stonden bij elkaar en spraken zacht. Wij jongens waren luidruchtig. Daar kwam meester aan; hij opende de deur en kwam binnen. Zwijgend kwam hij naar ons toe.

„Nu ga je mij verlaten,” zei hij ernstig. „Zeven jaren — 't is een lange tijd.”

Hoe het kwam, weet ik niet, maar een treurig gevoel overviel me. Ik keek tersluiks naar mijn buurman, die ook al vreemd deed en zoo vreemd keek.

„We hebben 't altijd goed met elkaar kunnen vinden, niet waar, kinderen?”

Wat deden alle kinderen toch vreemd, en wat kriebelde mij toch boven in mijn neus en in mijn oogen?

„En als je mij nu niet vergeet, kinderen, zooals ik aan jelui zal blijven denken, dan zal ik tevreden zijn.”

Plotseling brak ik uit in een snik; ik had dien niet meer kunnen onderdrukken.

Spoedig schreiden we allen. Ook meester was aangedaan, toen we hem de hand gaven en bedankten.

„Je weet, kinderen,” was zijn laatste

woord, „dat ik je vriend ben, en mocht je ooit mijn hulp noodig hebben, je weet mijn huis. En nu, geluk kinderen, geluk!”

Buiten gekomen gingen de meisjes stil naar huis.

Wij echter veegden in der haast de tranen uit onze oogen en liepen op een draf naar de jongens, die ons opwachtten, en schreeuwden: „Hoerah, hoerah, dicht is 't hok, hoerah!” Toen de jongens vroegen naar de oorzaak van die roode oogen en roode vlekken, en 't vermoeden uitspraken, dat we gehuild hadden, zei ik:

„Ja, dat kun je denken! We zijn nog al niet blij, dat we niet meer naar 't hok behoeven te gaan. Neen, hoor, de meester kan voortaan naar ons fluiten.”

Wat kunnen groote jongens toch nog kinderachtig zijn, om net te doen of ze onverschillige lummels zijn, terwijl ze er immers niets van meenen?

Ik kwam nu bij vader in de smederij, als jongste knecht, als krullenjongetje, zooals Willem plagend zei, en kon nog niets anders doen dan, „den blaasbalg trekken en den rommel opredderen.”

Als ik voor vader of Gijs den blaasbalg moest trekken, trok ik nooit een leelijk gezicht, maar als Willem zei: „Frans, trek eens!” dan was dat kort bevel voldoende om mij razend te maken.

Altijd had ik lust om „neen” te antwoorden, en ik deed het dikwijls, als vader er niet bij was.

Soms plaagden de knechts mij, door Willem en de klanten geholpen, met het „krullenbaantje” zooals ze zeiden. Bij zulke gelegenheden kwamen de tranen van boosheid en onmacht mij in de oogen.

Maar toen de eerste weken van mijn leertijd voorbij waren en ik al zulke vorderingen gemaakt had, dat ik „mooi” kon vijlen en een spijker kon maken, toen was 't onaangenaamste achter den rug. Ik begon reeds als een klein knechtje mee te werken en werd niet meer geplaagd.

Wat was ik trotsch op 't eerste schootsvel en 't eerste blauwe boezeroen, dat ik kreeg!

Zwart als een pot, het schootsvel voor, de mouwen opgestroopt, de bovenste knoop van mijn boezeroen los, als de knecht, liep ik naar den weg, om mij aan de voorbijgangers te laten zien.

Mijn vroegere schoolmakkers zeiden dikwijls tot mijn groote voldoening: „Ik wou, dat ik ook zoo groot was.”

Als meester voorbijkwam, zei hij dikwijls: „Goedenmorgen, smid,” waarop ik de vrijmoedigheid nam te zeggen: „morgen, meester,” op denzelfden toon als Gijs zei: „morgen, mijnheer, goeienmorge.”

Als Marie bij Koosje en moeder in de kamer was, liep ik altijd de kamer binnen, om Marie te plagen.

„Dag, Marie,” zei ik dan, „kom eens bij je zwarten vriend.”

Dit zeggende stak ik haar mijn hand toe.

„Neen — ik wil niet, zwartkop,” zei ze dan lachend, terwijl ze haar hand achter haar rug verborg, „ik wil niet, je bent me te zwart.”

„Pas op, Marie, of...” en ik wilde haar beetpakken, maar Marie sprong vlug van haar stoel op en trachtte mij te ontsnappen. Nu kwam er een wedloop om de tafel, waarbij Marie zoo angstig keek en zoo benauwd gilte, dat moeder en Koosje het uitschaterden van pret.

Als ik ze na lang loopen pakte, liet ik ze dikwijls dadelijk weer los met te zeggen: „Dezen keer zal ik je nog eens sparen, maar pas op voor een volgende maal.”

Soms voerde ik mijn bedreiging, om haar een zoen te geven, uit, en gaf ik haar een harden kus op elk van haar wangen.

„Bah,” zei ze dan, terwijl ze de groote zwarte kringen op haar wang, afwischte: „bah, hoe vies!” tot groote vreugde van moeder en Koosje, die Marie hartelijk uitlachten en voor den gek hielden.

Vader vooral had schik in zijn twee jon-

ge smidjes en dikwijls, als we 's avonds gezellig bij elkaar zaten, zei hij: „Moeder, over een jaar of vier gaan wij op onze lauweren rusten; ik heb dan een baas in de smederij en jij een jonge huisvrouw in de keuken. Beter kan het niet.”

„Dan toch twee bazen, vader,” zei Koosje.

„Neen, meisje, dat zou niet gaan. Voor Frans koop ik later een smederij hier in de buurt. Jongens, dat zal klinken: Willem Velders, smid hier en Frans Velders, smid op een dorp, een paar uur verder. Maar, zoover is 't nog niet; je moet beiden de wereld nog in, eerst Willem en dan Frans.”

Het gebeurde echter niet, zooals vader gedacht en besloten had. Niet Willem, maar ik zou de eerste zijn, die 't huis ging verlaten en dat al heel spoedig. Hoe dat kwam, zal ik je vertellen.

Tweemaal 's jaars kwamen de ijzerhandelaars of de ijzerkooplui, zooals wij zeiden, vader een bezoek brengen, om geld te ontvangen en zaken te doen.

Ik zal ongeveer zeven maanden in de smederij geweest zijn, toen mijnheer Bonte uit Arnhem ons kwam bezoeken. Hij kwam in de smidse en zei, toen hij mij zoo druk aan den arbeid zag: „Zoo maatje, je schijnt het druk te hebben.”

„Ja mijnheer,” antwoorde ik, terwijl ik mijn schootsvel wat oplichtte en nog harder

liep: „heel druk.”

Mijnheer Bonte lachte even en ging toen met vader in de kamer om af te rekenen. Een halfuur later was ik er ook, want vader had mij door Koosje laten roepen. Met een lachend gezicht stond ik voor mijnheer Bonte, die mij, zooals ik verwachtte, een fooi zou geven. Het was echter om een geheel andere reden, dat ik verschijnen moest.

Mijnheer Bonte had een leerjongen noodig van mijn leeftijd, die uit een net gezin was en goed onderwijs had ontvangen. Zijn oog was op mij gevallen.

„Er is behoefte, Velders, aan flinke reizigers, die op de hoogte van hun vak zijn,” zei hij. „Kinderen heb ik niet, geef mij uw jongen, en als hij wil, zal ik er een man van maken, die ruim zijn brood heeft.”

Dit voorstel scheen vader toe te lachen.

„Wil je, Frans?” vroeg hij.

„Graag vader,” antwoordde ik.

„Wat denk je ervan, moeder, zullen we onzen jongen geven?”

„Wij kennen mijnheer Bonte al jaren, en wij weten, dat hij zijn belofte zal vervullen, dus ik zou zeggen, laten we onzen jongen geven, als hij er lust toe heeft.”

„Jawel, moeder, ik wel.”

„Hij komt bij mij thuis, zooals ik u reeds zei. Mijn vrouw zal 't heel prettig vinden, dat ze gezelschap heeft, als ik de deur uit

ben. Voorloopig heeft hij kost en inwoning en twee gulden 's weeks, voor welk geld mijn vrouw wel koopen zal, wat hij zoo noodig heeft. Hoe lijkt u dat voorstel, Velders?"

„Prachtig, mijnheer, prachtig. Frans, jongen, doe je best, en vergeet niet, als je eenmaal, wat ik hoop, een knap man zult geworden zijn, dat je aan mijnheer Bonte veel verschuldigd bent."

„En hoe vaak komt mijn jongen thuis, mijnheer?" vroeg moeder.

„Ik begrijp, juffrouw, dat u hem graag dikwijls ziet. Welnu, om de twee maanden krijgt hij een Zaterdag en Zondag vrijaf, om naar zijn moesje te gaan," — voegde hij er lachend bij.

„Dat is goed, mijnheer, maar ook niet minder."

„Neen, moedertje, heusch niet."

„En wanneer wilt u den jongen hebben?" vroeg vader.

„Al is het dadelijk, Velders."

„Neen, niet dadelijk," zei moeder en greep mij angstig bij de mouw van mijn boezeroen, net of ze mij stelen wilden.

Mijnheer Bonte lachte even en vroeg:

„Over een maand, zou u dat schikken? Ik zal hem met mijn vrouw komen halen. Laten we eens kijken, 't is nu Maandag 5 September — 12, 19, 26, 33, dus Zondag den

2^{en} October.”

„Goed, mijnheer, ik zal zorgen, dat alles in orde is.”

Toen stond mijnheer Bonte op en ging heen.

„Nu ga je weg, Frans,” zei moeder, toen mijnheer vertrokken was; „vind je 't prettig?”

„Ja — neen, maar als ik nu veel geld kan verdienen later,” antwoordde ik, terwijl ik moeder met groote oogen aankeek en — „ik kom toch dikwijls weer bij u.”

„Zoo is het, jongen,” zei vader. „Je gaat nu de wereld in en als je goed oppast en trouw en eerlijk blijft, zul je 't eenmaal als een zegen beschouwen, dat wij je aan mijnheer Bonte gegeven hebben. Hij is een braaf mensch.”

Zondag, de 2e October, naderde. Mijn koffer was gepakt. Mijn beste moeder had haar handen vol gehad.

„Jongen,” zei ze, Zaterdags voor mijn vertrek, en ze nam me bij de hand en bracht mij bij den geopenden koffer in de voorkamer, „jongen, hier staat nu je koffer. Boven op ligt het briefje, waarop alles staat, wat je hebt. Zorg er voor, dat mevrouw Bonte niet over verwaarloozing van je goed behoefte te klagen, en heb je wat nodig, dan schrijf je maar dadelijk, hoor.”

„Ja, moeder.”

„Zul je mij veel en dikwijls schrijven, jongen?”

„Ja, moeder.”

„En als je soms ziek mocht worden, dan kom je dadelijk hier, niet waar?” Moeder sloeg haar arm om mijn hals en trok mij naar zich toe.

„Ja moeder, maar ik word toch niet ziek, ik ben immers altijd gezond.”

„Jawel, mijn jongen; en zul je mij nu nooit vergeten, als je weg bent?” Moeder trok mij dichter naar zich toe en keek mij stil-weemoedig aan. „Neen, jongen, nooit, nietwaar? Ik houd zooveel van je en ik had je liever bij me... gehouden... maar... 't is... voor je bestwil... kind.”

„Moeder... schrei nu niet, ik vind het al... zoo... naar, dat ik wegga..., toe, schrei nu niet.”

Groote tranen rolden over mijn wangen.

„Neen jongen... maar... nu heb... ik... je nog... alieen... en morgen,... dan zijn er zooveel menschen bij. Frans... blijf braaf, jongen. Denk bij alles, wat je doet,... aan mij... en aan je braven vader.”

„O... moeder... ja...” snikte ik.

„Nu... is 't goed, kind. Kus me nog eens... zoo... en nu zal ik niet meer schreien.”

Toen kwam vader binnen. Hij zag ons

aan en glimlachte.

„Frans,” zei hij, „je moeder heeft ze zeker 't een en ander gezegd. Ik behoef er dus niet veel bij te voegen. Jongen, vergeet niet, dat we je zoo lief hebben — dat deze arm achttien jaren den hamer ook voor jou heeft gezwaaid en dat je moeder...”

Vader haperde.

„Genoeg, Frans,” zei hij kortaf, „wij vertrouwen op je, vergeet ons nooit.”

Vader greep mijn hand, drukte die, keek mij diep in de oogen en zei zacht: „Frans!”

„O, vader...” schreide ik... want de toon waarop hij dat laatste woord sprak en die blik, waarmee hij mij aanzag, troffen mij diep.

Plotseling keerde vader zich om en liep de deur uit.

„Ziezoo, Frans,” zei moeder, „droog nu je tranen. Je moet nog bij sommige menschen goedendag zeggen, voor het avond wordt.”

Ik waschte mij en stapte de deur uit.

„Gelukkig,” dacht ik, toen ik buiten kwam, „dat ik nog maar bij een paar menschen behoef te zijn, ik kan haast niet spreken. Het is mij, of ik bij elk woord, dat ik zal spreken, in snikken zal losbarsten.”

's Avonds kwamen Marie en haar vader. Ze bleven heel lang zitten. Marie stond telkens op, om mij een hand te geven, maar als onze blikken elkaar ontmoetten, scheen

zij niet te kunnen spreken.

Eindelijk stond haar vader op en mij de hand schuddende, zei hij:

„Frans, ik wensch jou alles, alles goeds, jongen; aan ons heb jij ook verdiend, dat 't je goed gaat.”

„Dag, Van Zon.”

Toen kwam Marie bij mij staan. Ze keek me lang aan en zei niets. Haar groote, mooie oogen vulden zich met tranen.

Zoo bleven wij eenige oogenblikken tegenover elkaar staan.

Plotseling gereep ze mijn hand.

„Dag,” snikte zij, „dag...”

Toen liep ze de deur uit. Ik draaide mij om en schreide met mijn hoofd tegen de kast geleund, tot Koosje mij toefluisterde: „Hier, Frans, kijk eens.”

Snikkend keerde ik mij om. Koosje's vinger wees op de tafel voor mij. Daar lag Marie's portretje.

„Dat is voor jou, Frans,” zei Koosje. Marie heeft het voor jou laten maken.”

Ik greep het portretje; ik bekeek het langen tijd; het lachte mij vriendelijk toe. Zonder een woord te zeggen, stak ik 't in mijn zak.

Den volgenden dag kwamen mijnheer en mevrouw Bonte mij halen. We zouden met de tram van 3.17 vertrekken. O, die laat-

ste oogenblikken voor mijn vertrek!

Ik wilde allen en alles goeden dag zeggen, de oude roodbonte koe, de geit, de kippen, het schootsvel. Alles wekte herinneringen in mij op uit dagen, die voorbij waren, dagen van lief en leed, dagen, die nooit terug zouden komen. De oude, Friesche klok in den hoek, het marmeren beeldje op den schoorsteen, dat ik eens had laten vallen, de vogelkooi voor het raam, waarin Pietje zong, alles scheen mij toe te roepen: „Vaarwel, oude, trouwe vriend, vaarwel.” De smederij, de tuin, 't riviertje en de wuivende dennetoppen in de verte, — alles, alles groette mij met een laatsten, weemoedigen groet.

Het langst stond ik voor 't portretje van mijn lieve, onvergetelijke zusje. Zij keek mij aan met dien glimlach, die op haar doodsbedje haar bleek gezichtje omzweefde, en ik zei zacht voor mij: „Dag, Anneke, ... dag!” en ik kustte het koude portretje.

De tram stond voor de herberg stil. Er waren meer menschen dan gewoonlijk. Er ging ook iets bijzonders gebeuren: Frans Velders vertrok.

Ik stapte in de tram, na alle aanwezigen de hand gedrukt te hebben.

Marie was er niet.

De tram floot... nogmaals groette ik de menigte met een lach en een knik...; de

tram zette zich in beweging; een laatste blik op vader, moeder, Willem en Koosje... en weg stoomde de tram, mij meevoerende ver weg uit 't heerlijke dorp mijner jeugd.

Ik had zoo graag mijn hoofd in de kus-sens gedrukt, om te schreien.

Den volgenden morgen ontwaakte ik, toen de zon reeds hoog aan den hemel stond. Ik sprong mijn bed uit en keek over de huizenmassa van de stad, over wier daken de zon haar licht uitgoot. De weemoedige stemming van gisteren was geweken, vroolijk zag ik het heldere licht. Voorbij was de smart van de scheiding, — de toekomst lachte mij toe.

Vele jaren zijn sedert dit alles verlopen. Ik woon in Arnhem in een klein, maar lief huisje en... Marie is mijn vrouw. Als wij 's avonds in het schemeruur thee drinken, spreken wij nog dikwijls over de jaren, die voorbij zijn; de jaren van vreugde en droefheid op het kleine dorpje. Soms neemt Marie het portretje van den schoorsteen, waarop ik, glunder lachend, mijn zwart gezicht aan de voorbijgangers toon. Dan zegt ze, haar arm om mij heen slaande: „ik had nooit kunnen denken, dat ik eenmaal de vrouw zou zijn van

„Den zoon van den Dorpssmid.”

Dikwijls bezoeken wij ons dorp, waar vader nu stil leeft, en mijn broer de smederij drijft. Op een groote plaat, met sierlijke krullen omgeven, staat met mooie letters:

WILLEM VELDERS,
Gediplomeerd Hoefsmid.

Op oudejaarsavond komen we allen in het smidshuisje om uit- en ingang te vieren. En wie er dan dikwijls schreit van geluk, dat is die allerbeste moeder, — die haar leven aan haar kinderen heeft gewijd. En als de klok twaalf slaat, springt vader op en zegt:

„Kinderen, heil! Laat het je verder goed gaan in je leven!”

Einde.

I N H O U D.

Hoofdst.	Blz.
I. Waarom Kris Bruin de pet voor vader moet afnemen en maar even aanslaat. — Een ekstergeschiedenis en dominé's groote hoed. — Ik verkeer in angst . . .	5
II. Waarom we Jacob Pot met eerbied aankijken en gul zijn met pruimen en appels. — Waarom de boerenmeiden gillen en moeder in ongerustheid verkeert. — De koning en de koningin	18
III. Dirk Blommers zet een benauwd gezicht en buurvrouw houdt de handen voor haar oogen. — Vrouw Spruit vertelt een geheim en dikke Teunis Boltens schudt ongeloovig 't hoofd. — Verder: een heel droevige geschiedenis	28
IV. Waarom de gepensionneerde brievingaarder moppert en vader zijn vuisten balt. — Bezoek aan den burgemeester. — Klaas Slap wordt bij de beenen getrokken, en loopt nijdig naar huis	45
V. De rijke baron en zijn onderdanen. — Een streek van den knecht van boer Jansen. — Groote onrust in de ouderlijke woning. — Willem en ik op verkenning. — De baron is woedend en Gans heeft van 't hoofd tot de voeten	56
VI. Wij krijgen bezoek van een deftigen mijnheer. — Waarom er groote vreugde in ons dorp was, en Joost van den veldwachter een blauw oog kreeg. — De jongens zijn uitgelaten, en de dienstmeisjes op de stoep gillen. — Madzy Poklewitz	91
VII. Waarom de geit van meester Reinders „mè! . . . mè!” schreeuwt, en Dirk Blommers een benauwd oogenblikje heeft. — Willem en de knecht plagen mij en ik ben woedend. — Waarom Marie en moeder en Koosje lachen. — Besluit	135

Wij hebben hierbij de eer te berichten, dat wij de uitgave van de Stamperius-Bibliotheek hebben overgenomen en deze terecht zoo gunstig bekende serie door ons met kracht zal worden voortgezet. Verschillende goede titels, die uitverkocht waren, worden herdrukt, terwijl weer geregeld nieuwe nummers zullen verschijnen.

Gebr. Kluitman's Uitg.-Mij.

— — — — —
— — — — —
Deze mededeeling is er o. i. een waarover we ons verheugen kunnen, de Stamperius-Bibliotheek is met deze overdracht in handen gekomen van een krachtig uitgever, die er ongetwijfeld het zijne toe zal bijdragen, dat deze bibliotheek nog meer kan worden, of moet ik zeggen wéér kan worden? — de kinderbibliotheek bij uitnemendheid, die om den lagen prijs, vergeleken bij de al maar dikker en duurder gemaakte kinderboeken, ook voor de man uit het volk te bereiken is. We wenschen redacteur en uitgever van harte succes.

(Corresp. Blad v. d. Bond v. Scholen
v. Neutr. Bijz. Onderwijs.)

STAMPERIUS - BIBLIOTHEEK

PRIJS PER DEELTJE GECARTONNEERD f 1.10

JONGENSBOEKEN:

SPEKKIE, de Pijper der Zeeleepers, 3e druk, door Joh. H. Been.

DE PORTIER VAN DE LANGE POORT, 2e druk, door Joh. H. Been.

OUDE WYTSKE, door H. Bruining.

BART EMDEBEE, door H. Bruining.

EEN PRETTIGE VACANTIE, door K. van Dalfsen.

HET HOL IN HET BOSCH, 2e druk, door F. J. Hoffman.

EEN DAG STRAATMUZIKANT, 2e druk, door F. J. Hoffman.

ECCART, 2e druk, door E. C. Houbolt.

LIEF EN LEED VAN DE VAN DOORNS, door Jac. van der Klei.

PIET STOEP, door R. L. Lubberts.

BERT BRUINS, de jonge vagebond, door R. L. Lubberts.

GEROEPEN, 3e druk, door H. Oost.

TOM, 4e druk, door Willem Otto.

SCHIPPERS LIEF EN LEED, 2e druk, door A. Rengersen.

OP DE ZUIDERZEE, 2e druk, door A. Rengersen.

WIM HENS, door H. W. Sonnega.

***EEN WEEK VOL AVONTUREN**, 4e druk, door J. Stamperius.

***DE EZEL VAN DEN BAKKER**, 3e druk, door J. Stamperius.

***JONGENSLEVEN**, 3e druk, door J. Stamperius.

***VAN DRIE JONGENS EN EEN VRIJEN ZATERDAG**, 2e druk, door
LOTTE, door J. Stamperius. [J. Stamperius]

DOOR DE ZWITSERSCHIE BERGEN, door J. Stamperius.

DE SASMEESTER EN ZIJN PLEEGZOOM, 5e druk, d. J. Stamperius.

DE EZELJONGEN VAN ARCO, 3e druk, door J. Stamperius.

HELDEN, door J. Stamperius.

* Deze boeken behooren tot de bekende serie „De Drie Japen”.

(Vervolg titellijst Stamperius-Bibliotheek.)

NEERLAND WEER VRIJ, door J. Stamperius.
JAN STERKENBURG, door J. Treffers.
KAMERADEN, door J. Treffers.
VAN DRIE JANNEN, 4e druk, door L. A. B. Ulehake.
SIEN VAN DEN VISSCHER, 2e druk, door Jac. van Veenendaal.
MAX EN LO, 4e druk, door A. C. C. de Vletter.
MOEDERS JANTJE, 2e druk, door W. Wijker.

MEISJESBOEKEN:

EEN BOOZE STIEFMOEDER, 3e druk, door Tine van Berken.
JOHANS AVONTUUR, 4e druk, door Melati van Java.
RUDI, 2e druk, door Truida Kok.
HET BOSCHHUIS, 2e druk, door Truida Kok.
DE DRIE N'CHTJES, door Truida Kok.
DE TWEELINGEN, door Truida Kok.
FREEKJE MEERKERK, door Truida Kok.
ECCOLIEN, door Truida Kok.
VIJF MAANDEN NIET NAAR SCHOOL, d. M. J. Molanus-Stamperius.

NIEUWE UITGAVEN EN HERDRUKKEN.

Prijs: Gecartonneerd à f 1.10 per deeltje.

JONGENSBOEKEN:

EEN DAG UIT VISSCHEN, 2e druk, door H. Bruining.
BOUKE, DE HARDRIJDER, 2e druk, door H. Bruining.
HAKBEK, DE KRAAL, door S. Franke.
SIP-SU, 4e druk, door N. van Hichtum.
DE VERDWENEN BRIEVEN TASCH, door F. J. Hoffman.
AVONTUREN OP DEN VEENPLAS, 2e druk, door F. J. Hoffman.
VAN TWEE JONGENS EN NOG EEN DERDE, door F. J. Hoffman.

(Vervolg Nieuwe Uitgaven en Herdrukken
Stamperius-Bibliotheek.)

UIT DEN RIDDERTIJD, 3e druk, door C. Joh. Kieviet.
NOG NIET TE LAAT! 4e druk, door C. Joh. Kieviet.
SLAET OP-TEN TROMMELE! 4e druk, door C. Joh. Kieviet.
DE JONGE MUSICUS, 2e druk, door C. Joh. Kieviet.
VEENDORPER JONGENS, 2e druk, door Jac. van der Klei.
DE ZOON VAN DEN DORPSSMID, door Ch. Krienen.
POMMELMAN EN ZIJN PLEEGKIND, 3e druk, door Ch. Krienen.
DE WILDE VOGEL, 2e druk, door G. J. Meinen.
FRANS NAEREBOUW, 7e druk, door J. Stamperius.
HET VEERHUIS a. d. OOSTERSCHELDE, 6e dr., door J. Stamperius.
***DRIE KWAJONGENS**, 6e druk, door J. Stamperius.
***DRIE JONGENS OP EEN SCHIP**, 4e druk, door J. Stamperius.
***DE OUDE VELDWACHTER**, 5e druk, door J. Stamperius.
HET KIND VAN DE HEIDE, 2e druk, door Jac. v. Veenendaal.
JAN WEST, door H. Weiland.

MEISJESBOEKEN:

MARIETJE, 2e druk, door Truida Kok.
WILLY DENEWOUDT, 3e druk, door Truida Kok.
TREEZE, 2e druk, door Truida Kok.
NIEUWEROORD, 2e druk, door Truida Kok.
'T PARIJSCH NIEUW, 4e druk, door Truida Kok.

* Deze boeken behooren tot de bekende serie „De Drie Japen”.

Vraagt Catalogus van Gebr. Kluitman's Jongens- en Meisjesboeken.
Toezending gratis en franco.

BIBLIOTHEEK „ONS GENOEGEN.”

In prachtband à f 1.20, Ingenaaid in gekleurd omslag à f 0.75.

Serie A. JONGENSBOEKEN.

(Leeftijd 8—12 jaar.)

BERT EN BRAM , 6e druk, door Chr. van Abkoude.	Geïllustreerd.
WILLEM'S VERJAARSGESCHENK , 5e druk, door Chr. van Abkoude.	
BOB ZONDER ZORG , 5e druk, door Chr. van Abkoude.	Geïllustreerd.
EEN ONGELUKSVOGEL , 5e druk, door Chr. van Abkoude.	Geïllustreerd.
DE VOETBALCLUB , 5e druk, door Chr. van Abkoude.	Geïllustreerd.
WINTERAVONDVERTELLINGEN , 2e druk, door Joh. H. Been.	Geïllustr.
FRANS EN HET GEHEIM , 4e druk, door Marie Boddaert.	Geïllustreerd.
WILLEM VAN DEN MOLENAAR , 6e druk, door P. Elzer.	Geïllustreerd.
IN DIENST VAN DEN PRINS , door G. A. Henty.	Geïllustreerd.
DE CORNET DER RUITERIJ , door G. A. Henty.	Geïllustreerd.
DE JONGE VAANDRIG , door G. A. Henty.	Geïllustreerd.
DE PAGES VAN FRANCIS VERE , door G. A. Henty.	Geïllustreerd.
DE TWEE BROEDERS , 6e druk, door C. Joh. Kieviet.	Geïllustreerd.
VAN TWEE VRIENDEN , 2e druk, door B. Knoop.	Geïllustreerd.
FRANK VRIJDAG , 2e druk, door Ch. Krienen.	Geïllustr. door J. G. Kesler.
VAN DICHTBIJ EN VERRE , 5e druk, door P. Louwerse.	Geïllustreerd.
DE ZON BREEKT DOOR , 4e druk, door P. Louwerse.	Geïllustreerd.
JANMAAT EN ZIJN VRIENDJES , 4e druk, door P. Louwerse.	Geïllustr.
BRAM TERVOORT , door B. L. Lubberts.	Geïllustreerd d. W. Hardenberg.
NEERLAND WEER VRIJ! door J. Stamperius.	Geïllustreerd.
ROSSE EN Z'N MOEDER , door A. C. C. de Vletter.	Geïllustreerd.

BIBLIOTHEEK „ONS GENOEGEN.”

In prachtband à f 1.20, Ingenaaid in gekleurd omslag à f 0.75.

Serie A. JONGENSBOEKEN. (vervolg) (Leeftijd 8—12 jaar.)

HET WITTE HUIS, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.

HET JONGENSHUIS, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.

DE ZEVEN VROOLIJKE VINKEN, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.

DE JONGEN UIT HET CIRCOUS, door A. C. C. de Vletter. Geïllustreerd.

UIT DE JEUGD VAN JANTJE VROOLIJK, door H. de Winter. Geïllustr.

EEN DAG UIT VISSCHEN, 2e dr., door H. Bruining. Geïll. d. J. G. Kesler.

BOUKE, DE HARDRIJDER, 2e dr., door H. Bruining. Geïll. d. J. G. Kesler.

SIP-SU, 4e druk, door N. van Hichtum. Geïllustreerd door J. G. Kesler.

DE VERDWENEN BRIEVENTASCH, 2e druk, door F. J. Hoffman. Geïll.

AVONTUREN OP DEN VEENPLAS, 2e dr., door F. J. Hoffman. Geïllustr.

VAN TWEE JONGENS EN NOG EEN DERDE, d. F. J. Hoffman. Geïll.

UIT DEN RIDDERTIJD, 3e dr., door C. Joh. Kieviet. Geïll. d. J. G. Kesler.

NOG NIET TE LAAT! 4e dr., d. C. Joh. Kieviet. Geïll. d. Jan Wiegman.

SLAET OP-TEN TROMMELE! 4e druk, door C. Joh. Kieviet. Geïllustreerd.

DE JONGE MUSICUS, 2e dr., door C. Joh. Kieviet. Geïll. door J. G. Kesler.

POMMELMAN EN ZIJN PLEEGKIND, 3e druk, door Ch. Krienen. Geïll.

DRIE KWAJONGENS, 6e druk, door J. Stamperius. Geïll. door B. Reith.

FRANS NAEREBOUT, 7e druk, door J. Stamperius. Geïll. door J. Wins.

HET VEERHUIS AAN DE OOSTERSCHELDE, 6e dr., door J. Stamperius.

DRIE JONGENS OP EEN SCHIP, 4e dr., door J. Stamperius. Geïllustreerd.

DE OUDE VELDWACHTER, 5e dr., d. J. Stamperius. Geïll. d. J. G. Kesler.

HET KIND VAN DE HEIDE, 2e druk, door Jac van Veenendaal. Geïllustr.

MAX EN LO, 4e druk, door A. C. C. de Vletter. Geïll. door J. G. Kesler.

VERVOLG.

DRIE KWAJONGENS, 6e druk,
door J. STAMPERIUS.

FRANS NAEREBOUT, 7e druk,
door J. STAMPERIUS.

**HET VEERHUIS AAN DE
OOSTERSCHELDE**, 6e dr., door
J. STAMPERIUS.

**DRIE JONGENS OP EEN
SCHIP**, 4e druk, door J. STAM-
PERIUS.

DE OUDE VELDWACHTER, 5e
druk, door J. STAMPERIUS.

HET KIND VAN DE HEIDE,
2e dr., d. JAC. VAN VEENEN-
DAAL.

MAX EN LO, 4e dr., d. A. C. C.
DE VLETTER.

JAN WEST, d. H. WEILAND.

MEISJESBOEKEN

In prachtband à f 1.20.

Ing. in gekl. omslag à f 0.75.

(Leeftijd 8—12 jaar.)

MARIETJE, 2e dr., d. TRUIDA
KOK.

WILLY DENEWOUDT, 3e dr.,
door TRUIDA KOK.

TREEZE, 2e dr., door TRUIDA
KOK.

NIEUWEROORD, 2e druk, door
TRUIDA KOK.

'T PARIJSCH NICHTE, 4e
druk, door TRUIDA KOK.

201815_032

krie012zoon03

De zoon van den dorpsmid